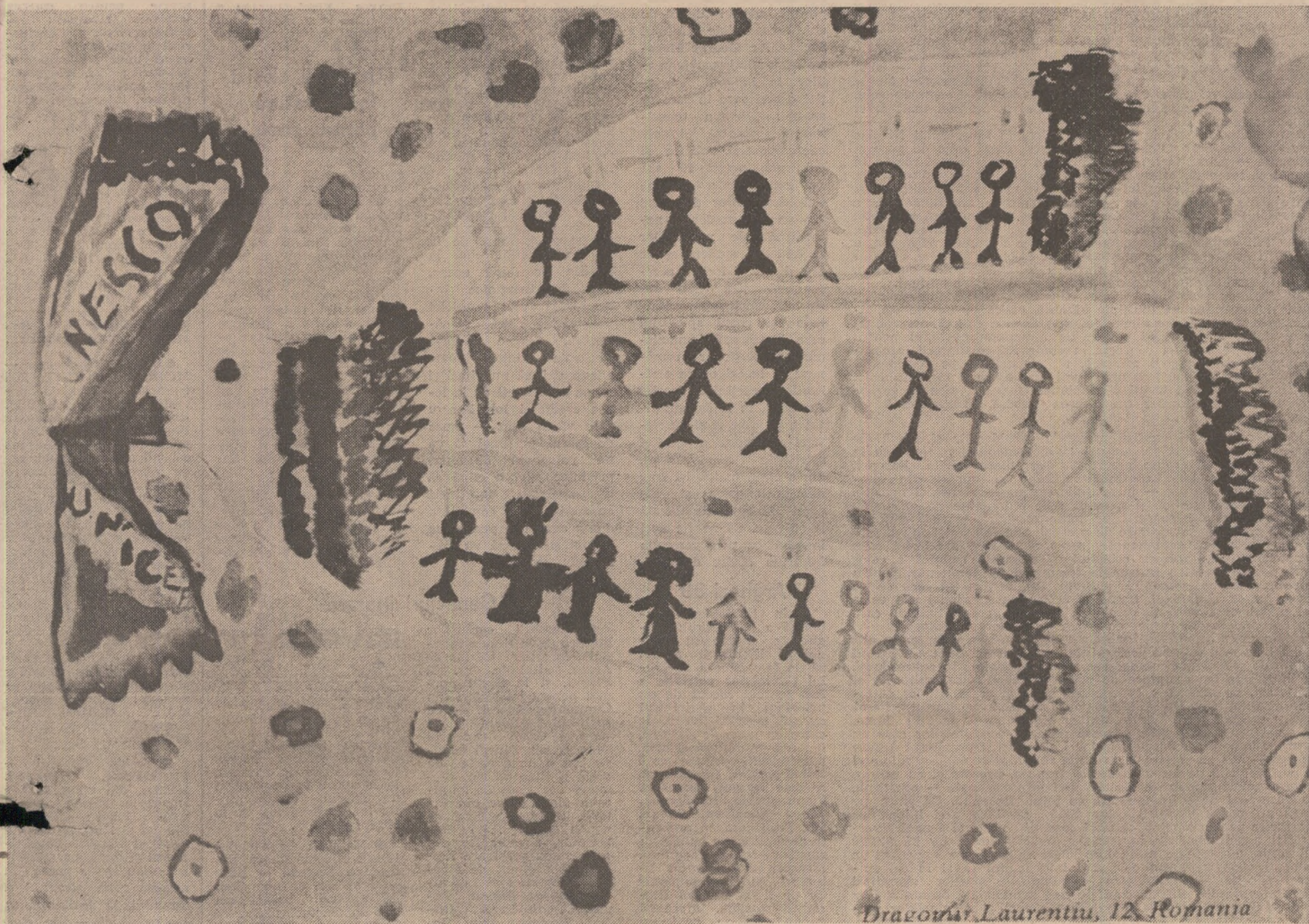

România literară

Vrem ca toți copiii României, ca și copiii și tinerii celorlalte popoare, să crească în liniște și pace. Vrem ca întregul tineret al lumii să-și pună întreaga forță creatoare, tot elanul, în slujba civilizației, a științei, a cunoașterii, a ridicării economice și bunăstării popoarelor.

NICOLAE CEAUȘESCU

Desen de Laurentiu Dragomir (12 ani, România), apărut în volumul Dear World

1 IUNIE

Cine poate ști
De unde vine vara
Și încotro se duce
Cîntînd
Caravana ei verde și aurie?
Unii zic c-ar veni
Din pămînt,
Că-și trage povara,
Fierbinte și dulce,
Din bostănărie,
Că se naște în pepenii verzi,
În miezul lor
Strălucitor
Ca un palat
Luminat
De rubine,
Cu pereți
De porfir și nestemate
Și cu pardoseala purpurie.
Tot ce se poate,
Dar mie
Mi-a spus o fetiță cuminte
Că-și aduce aminte
Cum vara vine din copilărie,
Și cum,
În miros de lapte, de fin și de fum,
Alunecă de-aici,
Trasă de fluturi, de buburuze și de furnici,
Înspre bunici.

Ana Blandiana

Telegramă

TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

Secretar general al Partidului Comunist Român, Președintele Republicii Socialiste România

Mult stimate și iubite tovarășe NICOLAE CEAUȘESCU,

La scurt timp după călătoria încununată de cel mai deplin succes pe continentul african, v-ați făcut din nou mesagerul gîndurilor de pace și prietenie ale poporului nostru, răspunzînd, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, invitației de a vizita Spania. Scriitorii români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități v-au însoțit și de astă dată cu dragostea și prețuirea lor de-a lungul itinerarului pe care l-ați străbătut, dînd o înaltă apreciere modului în care ați reafirmat principiile colaborării pe baza deplinei egalități în drepturi, respectului independenței și suveranității naționale, neamestecului în afacerile interne și avantajului reciproc, principii care trebuie să caracterizeze relațiile dintre două state cu orînduiri sociale diferite, dintre toate statele lumii. În mod firesc, în centrul discuțiilor s-au aflat problemele dezarmării, ale securității europene și mondiale, ale destinderii și dezangajării militare, ținînd seama și de faptul că Madridul va găzdui, în 1980, o nouă reuniune a țărilor participante la Conferința de la Helsinki. Ne-a bucurat în mod deosebit faptul că, printre documentele semnate cu acest prilej, se numără și un acord de cooperare culturală și științifică, merit să ducă la dezvoltarea schimbului de valori spirituale, la aprofundarea cunoașterii reciproce a marilor creații ar-

tistice și științifice, pornind de la adevărul incontestabil că fiecare popor poate și trebuie să contribuie la făurirea tezaurului civilizației planetare.

Căldura cu care ați fost întâmpinat pe pămîntul Spaniei, stîmă cu care ați fost inconjurat de gazdele dumneavoastră constituie o recunoaștere a rolului hotărîtor care vă revine în elaborarea și îndeplinirea politicii interne și externe a României Socialiste. În această lumină poate fi înțeles și mai bine puternicul ecou al vizitei, oglindirea aspectelor ei semnificative de către mijloacele de informare spaniole, cit și de marile agenții internaționale.

Convinși fiind că recenta vizită va contribui substanțial nu numai la adîncirea și dezvoltarea relațiilor româno-spaniole, ci și la sprijinirea procesului de instaurare a unui climat de înțelegere și colaborare în Europa și pe întregul glob, vă asigurăm, mult stimate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, că vom face totul pentru a ne îndeplini cu cinste datoria încredințată de partid, de dumneavoastră personal, reflectînd efortul constructiv al poporului nostru, făcînd cunoscută pretutindeni hotărîrea lui de a-și construi liber viitorul, de a trăi în pace și prietenie cu toate popoarele lumii.

UNIUNEA SCRITORILOR DIN
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMANIA

România literară

DIRECTOR: George Ivașcu. Redactor șef adjunct: G. Dimisianu. Secretar responsabil de redacție: Roger Câmpăneanu.

DIN 7 ÎN 7 ZILE

O NOUĂ VALOROASĂ CONTRIBUȚIE LA CAUZA PĂCII ȘI COLABORĂRII ÎN EUROPA ȘI ÎN LUME

RECENTA vizită a președintelui Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarăsa Elena Ceaușescu, în Regatul Spaniei continuă a fi prezentă în conștiința contemporaneității, atât prin numeroasele telegrame, scrisori, mesaje exprimând satisfacția, mândria patriotică a întregului popor pentru modul prestigios al desfășurării și rodnicile rezultate ale vizitei, cât și prin faptul că — după informațiile „la zi” — presa internațională, prin relații ample și comentarii, relevă atât caracterul de lucru cit și semnificațiile, prezente și de perspectivă, ale dialogului la cel mai înalt nivel româno-spaniol.

Așa cum se afirmă în telegrama adresată tovarășului Nicolae Ceaușescu de către Consiliul de Miniștri, noua solie de pace și prietenie — prima vizită întreprinsă de un șef de stat român în Spania și, totodată, prima a unui șef de stat dintr-o țară socialistă — a reconfirmat în modul cel mai viguros principialitatea și consecvența acțiunilor de politică externă ale României, a demonstrat încă o dată hotărârea cu care țara noastră militează pentru statornicirea unei largi colaborări între state pe baza respectării depline a independenței și suveranității naționale, a egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc, renunțării la forță și la amenințarea cu forță, principiilor fundamentale ale concilierii pașnice între națiuni.

Investită cu asemenea nobile finalități, dedicate promovării păcii și cooperării pe multiple planuri, vizita în Spania constituie, prin atâtea dintre atribuțiile sale, încă o expresie a voinței de neclintit a poporului român de a acționa neabătut pentru înfăptuirea de măsuri concrete în domeniul colaborării internaționale, al dezangajării militare, al securității pe continentul european, pentru făurirea unei lumi fără arme și fără războaie, edificarea unei păci trainice pe planeta noastră, care să garanteze tuturor națiunilor dezvoltarea liberă, independentă și suverană.

ESTE ceea ce și explică profunda considerație și stimă ale cercurilor politice și ale opiniei publice mondiale, ecoul viu în presa scrisă și radio-televizată din toate țările Europei, ca și din celelalte continente. Chiar și numai din simplele referiri apărute — în spațiul restrâns — al presei noastre, opinia noastră publică și-a putut face o imagine de ansamblu asupra interesului conferit pe toate meridianele noi solii de pace și prietenie întreprinse de președintele României într-o țară ca Spania, aflată actualmente într-o nouă fază a istoriei sale, dar tocmai prin aceasta relevând o conștiință trainică a celor două popoare pentru însemnele trecutului lor bimilenar, pentru originea comună, romanică, a limbii lor, pentru tot ceea ce au putut marca dealungul timpului aceste caracteristici ale celor doi piloni, occidental și, respectiv, oriental ai unei lumi în care s-a dezvoltat o civilizație cu atâtea convergențe creatoare.

Intr-o atare atmosferă înnobită de asemenea valențe, cu atât mai intens s-au reliefat declarațiile celor doi șefi de stat afirmând voința de a dezvolta concurența româno-spaniolă în concordanță cu interesele lor reciproce de propagare economică, culturală și științifică, de întărire a independenței și suveranității lor naționale, precum și cu aspirațiile lor de a contribui la efortul general pentru progres și civilizație, pentru destindere și pace în lume. În acest sens, **Declarația comună** convorbirilor care au avut loc între președintele Nicolae Ceaușescu și premierul Adolfo Suarez — atât cu privire la evoluția relațiilor româno-spaniole și la posibilitățile de intensificare a acestora, precum și cu privire la problemele principale ale situației internaționale — constituie un document de o însemnată valoare deosebită. Ca atare, pe lângă afirmarea hotărârii celor două părți de a-și intensifica eforturile pentru asigurarea unei creșteri sporite și a unei diversificări a schimburilor comerciale (încât volumul lor să atingă cel puțin jumătate de miliard de dolari în 1985) și a cooperării în domeniul economic din cele mai importante, ca și în cel cultural-științific, — majoritatea comentariilor marilor agenții și marilor ziare din diferite capitale scot în evidență avantajul larg și nivelul constructiv de abordare eficientă a principalelor probleme internaționale și, cu precădere, a celor europene. Se relevă, astfel, faptul că ambele părți au subliniat importanța adoptării de măsuri efective pentru diminuarea tensiunii militare și în domeniul dezarmării. România și Spania pronunțându-se — cum menționează **Declarația comună** — pentru ca reuniunea de la Madrid din 1980 să dea un nou impuls procesului inițiat de Conferința de la Helsinki, prin îndeplinirea integrală a tuturor prevederilor Actului final.

UN PUTERNIC ecou a înregistrat sublinierea interesului celor două părți pentru consolidarea păcii, stabilirea de relații de bună vecinătate, de înțelegere și cooperare în Balcani, în regiunea Mediteranei și în alte zone ale continentului.

Nu puține sînt comentariile marcînd că în **Declarația comună** semnată la Madrid cele două părți au subliniat deopotrivă importanța eforturilor îndreptate spre adoptarea de măsuri eficiente vînzînd promovarea dezarmării generale și complete sub control internațional eficace, cu participarea tuturor statelor și în folosul tuturor popoarelor. Prin consecință, necesitatea imperioasă de a se pune capăt cursei înarmărilor și de a se atenua nivelul tensiunii militare în lume prin reducerea armamentelor și înfăptuirea de măsuri concrete de dezarmare, deosebită nucleară, fără a se prejudicia securitatea nici unui stat. În același context privind marile probleme ale contemporaneității se relevă ținuta principială a **Declarației româno-spaniole** privind hotărârea celor două state de a contribui la instaurarea unei noi ordini economice internaționale, bazată pe deplina egalitate și echitate, care să permită lichidarea subdezvoltării și să asigure un progres mai rapid țărilor rămase în urmă și o mai bună folosire a forțelor de producție ca și a cuceririlor științei și tehnicii.

EVIDENȚIINDU-SE astfel principalele coordonate și semnificații ale recentului dialog la cel mai înalt nivel între conducerea a două state cu sisteme sociale diferite, în rîndurile opiniei publice mondiale se relevă odată în plus spiritul de inițiativă, elevata principialitate și consecvență ale președintelui Nicolae Ceaușescu în promovarea unei politici internaționale de largă cuprindere și de eficiență, totodată, concretizînd un exemplu viu de concurență rodnică între națiuni, reflectînd o viziune constructivă printr-un neostenit efort de a înscrie noi și noi pași înainte pe calea unei echitabile dezvoltări a lumii, întru consolidarea păcii și a progresului civilizației umane.

Cronicar

Viața literară

Asociația Scriitorilor din Iași — un deceniu

● LA 20 mai, la Iași a avut loc sărbătorirea a 10 ani de la constituirea Asociației Scriitorilor din Iași. Au participat reprezentanții ai organelor de partid și de stat ale județului Iași și ai Uniunii Scriitorilor. Au fost prezenți membrii titulari ai Asociației Scriitorilor din Iași și reprezentanții ai tipografiilor din Iași și Bacău. A luat cuvîntul Mircea Radu Iacoban, secretar al Asociației Scriitorilor din Iași, care a vorbit despre activitatea scriitorilor din această zonă geografică a țării. În cadrul adunării a fost omagiat scriitorul Dumitru Ignea cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani. Președintele Uniunii Scriitorilor, George Macoveșcu, a trimis participanților la jubileul Asociației o scrisoare în care se spune: „Pentru tumultuoasa noastră istorie contemporană, politică și culturală, acești 10 ani de existență a Asociației Scriitorilor din Iași înseamnă, evident, neînchis de puțin. Dar la fel de evident apare faptul că istoria acestor ani și-a aflat corolarul construcției socialiste și ecoul spiritului care luminează umanismul revoluționar românesc în însăși opera scriitorilor aparținînd acestei Asociații, în însăși autoritatea pe care ei și-au cîștigat-o asupra geografiei spirituale moldovenești, din a cărei matcă își trag nemijlocit seva și ale cărei idealuri de durată le servesc. Să ne fie deci îngăduit ca, prin persoana fiecăruia dintre dumne-

voastră, să lăudăm atât perenitatea marilor dumneavoastră înaintași, a căror cale de glorie trebuie s-o urmați neșovăit, cit și steaua de permanență a României socialiste, mitologia ei modernă, arta drepturilor legitime ale poporului român, visul de mai bine și de mai cuprinzătoare fericiire care vă veghează masa de lucru creator, conștiința de statornic devotament și pasionată dăruire față de toate cite se gîndesc a fi duse la capăt, în numele condiției umane românești și pentru prestigiul literar românesc în lume.

Este la fel de adevărat că avem încă destule cumpeni de invins, că multă sudoare încă ne va înobilă munca pe felurite planuri, că la multe neprevăzături vom fi nevoiți să facem față, dar cu atât mai fermă să ne fie răspunderea pentru toate la cite sîntem angajați și pentru care ne-am dat adevărate, în deplină libertate a gîndului și a faptelor noastre.

Cînd din plămada acestui pămînt și cînd sub lumina acestui incomparabil cer moldav s-au născut și au crescut, de la cronicarii dintîi pină la geniile de după aceea, atât de temeinice întru chipări ale veșniciei noastre de slovă românească, devine datoria fiecăruia dintre dumneavoastră să nu uitați și să nu vă abateți de la legea credinței lor. Pentru care vă și urez — masa de lucru personală să vă fie patronată de muze prielnice, nici o clipă să nu uitați cui aparțineți cu ființa și cu conștiința dumneavoastră, pentru ca timpul și țara să vă merite deopotrivă”.

Arghezi-99

● În imbiatoarea ambianță a Mărtisorului arghezian momentul omagial al împlinirii anului 99 de la nașterea autorului **Cuvintelor potrivite** a fost marcat recent de un pelerinaj în perimetrul ogrăzii, casei și livezii, de către un grup de scriitori, oameni de cultură și artiști, muzeografi, printre care **Mihai Bemte, Ion Bănuță, Nicolae Dragoș, Andriana Fianu, Dărie Novăceanu, Mihai Sânzianu, Silvan, Gh. Pituț** care, în prezența unui numeros public, au rostit vibrante alocuțiuni. Membri ai cînaclului literar „Mihai Eminescu” de pe lângă Muzeul literaturii române, împreună cu un grup de profesori și elevi ai liceului „Tudor Arghezi” din Craiova, veniți special — ca în fiecare an — spre a depune o coroană de flori la mormîntul poetului, au încheiat manifestarea cu un inspirat recital poetic-muzical. Amfitrionul manifestării a fost Miltzura Arghezi.

„Viitor de aur țara noastră are”

● Sub egida Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Ilfov, în cercurile și cînaclurile literare din județ se desfășoară în prezent cea de-a V-a ediție a Festivalului-concurs de poezie patriotică „Viitor de aur țara noastră are”. Numeroasele manifestări cu public, întîlniri cu scriitori, dezbateri literare sînt integrate în Festivalul național „Cîntarea României”. La întîlnirile cititorilor cu membri ai cînaclurilor literare din Frătești și Tărtășești au participat Virgil Carianopol, Radu Virneli, Ioan Costea, Florin Costinescu, Viorel Cozma, Nicolae Dragoș, Ion Gheorghe, Valeriu Gorunescu, Iulian Neacșu, Petru Marin și Ion C. Ștefan.

În spiritul colaborării

● În cadrul înțelegerii de colaborare între Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România și Uniunea Scriitorilor din U.R.S.S. au plecat **Henri Zalis** pentru a participa la o masă rotundă în probleme de critică literară, organizată de revista „Voprosi Literaturi”, și **Ion Iuga** pentru a participa la „Zilele Puskin”.

● În același cadru de colaborare ne vizitează țara scriitorul **Vladimir Ognev** din U.R.S.S. și scriitorii **Gerd Bleker** și **Günter Spranger** din R. D. Germană.

● La invitația Uniunii Scriitorilor din Caringia — Austria au plecat scriitorii **Maria Banuș, Matei Gavril, Franz Stork** și **Dragoș Vicol** pentru a participa la o întîlnire cu scriitorii europeni care are loc la Fresac.

„Scriitorii clasici și literatura pentru copii”

● În cadrul manifestărilor dedicate Anului internațional al copilului și zilei de 1 iunie, Muzeul literaturii române, împreună cu Biblioteca Municipală „Mihail Sadoveanu”, a deschis luni, 28 mai, în Rotonda muzeului expoziția „Scriitorii clasici și literatura pentru copii”. Au fost expuse opere inspirate din lumea copilăriei și lucrări plastice ilustrînd acest univers aflat în patrimoniul celor două instituții colaboratoare.

La inaugurare au luat cuvîntul **Mircea Sîntimbreanu**, directorul Editurii Albatros și **Alexandru Hoajă**, directorul Bibliotecii Municipale „M. Sadoveanu”. Cu acest prilej membrii cînaclului „Mihail Eminescu”, al Muzeului literaturii române și al Casei Centrale a pionierilor și școlimilor patriei au citit pagini din creațiile lor.

Cenacluri literare

rea, **Alexandrina Iorgulescu** și **N. Popa**.

● La Muzeul „G. Bacovia”, cu sprijinul cînaclului literar respectiv, a avut loc o manifestare literară cu prilejul împlinirii a 22 de ani de la moartea poetului, citindu-se numeroase poeme omagiale. De asemenea, la 20 mai a fost organizat un pelerinaj la mormîntul lui G. Bacovia, de la cimitirul Bellu.

● Membrii cînaclului literar Nicolae Labiș din comuna Frătești — Ilfov s-au întîlnit cu un grup de scriitori bucureșteni într-un fructuos dialog de lucru. Au participat **Virgil Carianopol, Ioan Costea, Valeriu Gorunescu** și **Radu Marinescu**.

● „Cenaclul marțienilor”, al autorilor de literatură științifico-fantastică, de pe lângă Asociația scriitorilor din București și Muzeul Literaturii Române, s-a întrunit în ședința de lucru în Rotonda muzeului (str. Fundației 4), marți 29 mai a.c., orele 18. Cu acest prilej a avut loc o dezbateri critică pe marginea romanului **Rețeaua gîndurilor** de **Herbert Franke**, recent apărut în versiune românească.

● Duminică, 27 mai, la Casa de cultură a sindicatelor din Tirgoviște, cînaclul „Cicerone Theodorescu” din Tirgoviște a fost gazda unei întîlniri de lucru cu membri ai cînaclului „V. Voiculescu” din Capitală. Au participat: **Rodica Birloiu, Dinu Bruneș, Elena Dumitru, Dorin Eliescu, Grigore Grigore, Mihai Heraclide, Erich Kützbacher, Mihail I. Vlad, Nicolae Neagu, Veronica Niculescu** și **Mara Rickman**.

● **Constantin Dobrogeanu-Gherea — OPERE COMPLETE. VI.** Continuarea ediției publicate sub auspiciile Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. cuprinde în acest tom primele două volume de **Studii critice**, tipărite de Gherea în 1890—1891. (Editura Politică, 495 p., 22,50 lei).

● **EUGEN JEBELEANU INTERPRETAT DE...** Antologie, prefată, note și bibliografie de **Lucian Raicu** în colecția „Biblioteca critică”. Tabel cronologic de **Cornel Simionescu**. Volumul conține numeroase texte critice și literare dedicate operei și personalității poetului după următorul sumar: I. Etapa **Inițiale** sub săbii; II. De la Ceea ce nu se uită la **Cîntece împotriva morții**; III. **Elegie pentru floarea secerată**; **Hanibal**; IV. **Retrospective**. Considerații generale; V. **Portretul unui contemporan. Mărturie**; VI. **Addenda** (Arle poetice, confesiuni literare, interviuri). (Editura Eminescu, 308 p., 11,50 lei, 8 700 ex.).

● ● ● ● — **DER SÄSSGEL (OGLINDA)**. În traducerea semnată de **Berg apar**, pentru cititorii de limba germană din țara noastră, fabule de **Grigore Alexandrescu, Anton Pann, Alecu Donici, George Ranetti, I.L. Caragiale, Cincinat Pavelescu, George Topirceanu, Tudor Arghezi, Marcel Bredaslu** și **Aurel Baranga**. (Editura Kriterion, 116 p., 22,50 lei, 3.830 ex.).

● **Petre Ghelmez — MINZUL DE VINT**. Din frumozul volum de povestiri pentru cei mici (ilustrații de **Constantin Baciu**) reluăm acest argument estetic: E de ajuns ca, sub apăsarea unei raze de soare, sau de lună, o frunză să se desprindă de pe creangă și știu că acolo se află el, Minzul de vînt. Aud, tropsitului copitelor sale mărunt în spatele meu, mă întorc și nu-l văd. Se mișcă iarba în fața mea, dar nimeni nu trece. Mă mulțumesc atunci să ascult și să-i transcriu aici, pe hîrtie, poveștile. Și îndată apar urechile-l agere și botul lui umer, din rămurisul umbros și sonor al cuvintelor. Atît de aproape! Atît de departe!... (Editura Ion Creangă, 129 p., 15 lei, 30 000 ex.).

● **Trăian Coșovei — FĂRĂMUCUL VEZEI**. Redăm, din volumul de reportaje literare **Îndurate** Deltei: „Tăvălaș ajunge aici intrînd în zona veșnicii înnoiri. Tot farmecul și toată marea lui sînt s-au strîns parcă în această zonă fragilă a fluviului, la întîlnirea cu marea. Aici — de cînd lumea — Omul și-a luat asupra-și privilegiul și răspunderea de a trăi în mijlocul acestor furtuni ale genezei, pe locul aspru al veșniciei negații.” (Editura Albatros, 430 p., 14 lei, 10 500 ex.).

● **Crișan Constantinescu — CALĂTORII**. Placheta poartă subtitlul **Poezii și cîntece pionierești**. (Editura Ion Creangă, 80 p., 3,75 lei, 30 000 ex.).

● **Mira Iosif — TEATRUL NOSTRU CEL TOATE SERILE**. „Cronicile, analizele, însemnările adunate între aceste coperte — avertizează autotarea într-un Argument — se vor o culogere de fișe pentru o viitoare istorie a teatrului românesc contemporan, mai exact note pentru o istorie a anilor de teatru '67—'77”.” (Editura Eminescu, 314 p., 11,50 lei, 1 600 ex.).

LECTOR

ANUL INTERNAȚIONAL AL COPILULUI

ANUL
INTERNAȚIONAL
AL COPILULUI
1979

PRECUM arăta **Hotărîrea Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R.**, dată publicității la 9 aprilie 1979, Anul Internațional al Copilului reprezintă una dintre cele mai importante acțiuni umanitare ce se desfășoară sub egida Organizației Națiunilor Unite în vederea antrenării tuturor statelor, tuturor organismelor internaționale, opiniei publice mondiale spre intensificarea

eforturilor și acțiunilor în direcția soluționării problemelor de ordin material și social ale generațiilor tinere pentru educarea și formarea copiilor, a tineretului de pretutindeni în scopul făuririi unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră.

O atenție deosebită a fost și este acordată în România socialistă creării tuturor condițiilor pentru ca tinăra generație, copiii — viitorul înșiși al națiunii noastre socialiste — să se poată bucura din plin de întreaga bogăție materială și spirituală a țării, să poată avea o perspectivă luminoasă, eliberată de spectrul oricărei privațiuni sau amenințări.

Ca atare și acțiunile organizate în cadrul acestui an consacrat, la scara mondială, celei mai tinere generații a omenirii, sînt — în spiritul **Hotărîrii** — menite să constituie prin ele însele o contribuție în plus la afirmarea unor principii precum cele din **Declarația Drepturilor Copilului** adoptată de O.N.U. — drepturi care, în România zilelor noastre, sînt o vie realitate, stînd sub semnul celui mai înalt nivel umanist și bucurîndu-se de grija colectivității pentru concretizarea și dezvoltarea lor. „Tinerii, copiii patriei noastre — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — se dezvoltă într-un climat social, politic și etic nou, superior, dispunînd de tot ceea ce este necesar pentru a se forma ca oameni înaintași, făuritori conștienți și pricepuți ai României socialiste și comuniste.”

Aceeași **Hotărîre** arată edificator preocupările constante ale partidului și statului pentru copii, marcînd politica de sprijinire a natalității, de creare a unor condiții materiale corespunzătoare, de ocrotire a familiei. Cifre elocvente atestă că la dispoziția copiilor și tinerilor se află aproape 30.000 de unități de învățămînt, cuprinzînd 13.500 grădinițe și 14.500 școli generale, care asigură cuprinderea a 872.370 de copii în învățămîntul preșcolar și a peste 3,4 milioane în învățămîntul primar și gimnazial; cei mai mici copii au la dispoziție aproape 110.000 locuri în creșe și cămine. De o pregnantă semnificație — și nu întîmplător ea s-a bucurat de multiple comentarii peste hotare — este Decretul privind majorarea alocației de stat pentru copii din fondurile rezultate prin diminuarea cheltuielilor militare.

În acest climat politic și social, de generoasă grijă față de om, pionierii, șoimii patriei, toți copiii României socialiste — români, maghiari, germani și de alte naționalități — se formează ca militanți fermi pentru socialism și comunism, în spiritul umanismului revoluționar, al dragostei față de patrie, partid și popor, al respectului pentru toate popoarele lumii, al idealurilor păcii și înțelegerii internaționale.

ESTE de domeniul evidenței că partidul și statul nostru acțiunează cu susținută consecvență pentru adoptarea unor măsuri care să asigure copiilor și tinerilor din toate țările posibilitatea de a crește în liniște, la adăpost de griji, într-o lume a păcii, ferită de războaie nimicitoare și care să fie, în

același timp, o lume a demnității, respectului și conlucrării pașnice între popoare.

Copiii noștri știu aceasta, și într-un asemenea spirit se și manifestă în relațiile dintre dînșii ca și în cele cu copiii din întreaga lume.

O dovadă, printre multe altele: chiar în paginile pe care — în numărul de față — le consacram Zilei Internaționale a Copilului marcăm faptul, întru totul demn de atenție, că o lucrare precum **Dear World**, editată în 1978 sub auspiciile UNESCO, cuprinde zece nume de copii din România, semnînd versuri și desene încărcate de un vibrant umanism, iradiînd sentimentul solidarității cu toți copiii lumii, împotriva războiului și a urii de rasă, împotriva sărăciei, pentru pace și înfrățire între popoare, pentru o lume mai bună și mai dreaptă. Și iată de ce credem că nu întîmplător un asemenea album cu desene și texte selectate din creația copiilor de pe întreg globul are coperta împodobită cu compoziția plastică a unui copil din România, un alt desen, din același album, fiind cel ce împodobește fața „României literare”.

Cu alte cuvinte, putem vorbi că la scara mondială conștiința, sentimentele și gândurile copiilor patriei noastre sînt cunoscute și recunoscute, valorificate ca atare, adică în modul cel mai pozitiv, de către autorități competente în domeniu, și ne putem cu adevărat bucura că ațiția copii ai țării noastre sînt prin ei înșiși mesageri ai stării generale de spirit concretizînd concepția, sensibilitatea, dragostea față de om, efortul pentru o lume mai frumoasă, a factorilor de decizie din România socialistă.

Modul în care școala, organizațiile de pionieri, organizațiile de U.T.C. colaborează strîns cu familia a devenit o cheazăie a formării încă de pe treptele copilăriei a unui om nou, crescut într-o ambianță socială într-adevăr creatoare de însușiri inspirate din cele mai nobile gânduri pentru înflorirea unei noi societăți umane.

Acțiunile hotărîte a se concretiza în cadrul Festivalului național „Cîntarea României” (concursuri de creație literară, de artă plastică, pe teme precum „Copiii României doresc pacea” sau „Mlădițele anului 2000”), nu mai puțin și sarcinile privind direct Uniunea Scriitorilor, ca organizatoare a unui Colocviu național „Literatura pentru copii” (colocviu în întîmpinarea cărui se constituie și paginile revistei noastre) — asemenea acțiuni, ca și altele, sînt menite a prilejui României noi contribuții și inițiative, astfel ca Anul Internațional al Copilului să se desfășoare cu noi și meritate succese.

Hotărîrea Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. arată, de altfel, și acțiunile României pe plan internațional — la sesiunea a XXXIV-a a Adunării Generale a O.N.U., la sesiunea ECOSOC, în manifestările sub egida UNICEF.

AȘADAR, o vastă și temeinică manifestare a concepției și practicii țării noastre în domeniul cel mai gingaș dar și cel mai important al întregului nostru popor: cel al copiilor — temelia, mereu vie, mereu improspătată, a însăși devenirii României de mîine și de totdeauna.

În acest spirit, al celei mai elevate concepții despre om și societate, scriitorii, alături de toți ceilalți investiți întru nobila misiune a Artei, își spun și-și vor spune, prin creațiile lor, cuvîntul.

Din toată inima, cu întreaga dăruire a măiestriei lor, pentru copiii Patriei, pentru viitorul ei întrupat sub soarele visului de aur al omenirii.

„România literară”

NICOLAE TONITZA : Portret de copil

Starea de grație

DACĂ-MI reproșez ceva cu adevărat în activitatea mea e faptul că n-am scris, sau, mai exact, n-am reușit să scriu o carte pentru copii. Un scriitor care n-are la activ măcar o singură carte pentru copil nu se poate declara mulțumit: să nu uităm că Tolstoi și-a cheltuit aproape zece ani din viață alcătuind abecedare.

Cineva cărui îi plăceau din cale afară paradoxurile spunea că nu te naști copil, ci devii copil. Ar trebui să mergem prea departe cu plăcerile extravagante admitînd această ipoteză; sigur că ne naștem copii, nimeni nu semnează indescifrabil încă de cînd umblă în pielea goală, totul e să păstrăm marile privilegii ale copilăriei. Copilăria se poate frînge brusc și prematur: maturizarea precoce este o mare nenorocire; de aceea, pînă și copiii minune mi-au stîrnit odată cu admirația și compasiunea. Se spune, și pe bună dreptate, că întrebările pe care și le pun copiii sînt tot una cu întrebările pe care și le pun filosofii. Asta nu înseamnă neapărat că filosofii sînt niște copii, iar copiii niște filosofi, dar, în mod sigur, între filosofie și candoarea copilăriei există legături adînci. Copiii își pun întrebările fundamentale ale existenței — de ce ne naștem, de ce murim, ce sînt stelele, ce sînt florile, cum se explică succesiunea anotimpurilor. Uneori însă, odată cu maturizarea, gravitatea întrebărilor scade, uimirea în fața galaxiilor și a întregii existențe se mai potolește. Literaturii îi revine deci misiunea nobilă de a păstra intactă, nealterată starea de grație a copilăriei.

OCOPILĂRIE fericită, veselă, lijeră înseamnă pentru fiecare individ școala cea mai înaltă, cu urmările cele mai binefăcătoare. Nici Oxfordul n-ar putea anula efectele triste ale unei copilării nefericite, trăită într-un cadru strîmt și meschin. Unii scriitori au vorbit adeseori melodramatic despre „copii fără copilărie” — ocupîndu-se numai de aspectele materiale ale problemei. Departe, foarte departe de mine ideea de a ignora sau subaprecia aspectele materiale ale existenței, însă ele n-au un rol chiar atît de copleșitor. Un copil normal nu e un burghez ahtiat după confort; dimpotrivă, el duce dorul naturii, al libertății, al cunoașterii. Pentru un copil mai important e să aibă un loc plăcut de joacă unde să se dea cu sîniuța, unde să zburde, unde să chiuie decît să călătorească în compartiment de clasa întâi. Scriitorii dintre cei mai adînci au descris cu poezie și delicatețe invidia curată pe care copiii unor familii înstărite o nutreau față de colegii lor de generație mai săraci care duceau o viață mai liberă, mai plină de peripeții, mai conformă cu inocența, energia și curiozitatea copilăriei. Cel care lucau confortabil în centru și se jucau pe asfalt ne invidiau pe noi cei de la marginea orașului, care aveam la dispoziție atîtea maidane, girle, atîtea co-

Teodor Mazilu

(Continuare în pagina 8)

În dezbatere: Literatura pentru copii

Necesara specializare

ȘTIU că există o butadă celebră, care spune că literatura pentru copii se deosebește de literatura obișnuită doar prin faptul că este mult mai bună. Știu că o diplomatie elementară m-ar obliga să-i flatez pe micii cititori, admitând cu larghețe că ei au acces la orice capodoperă a literaturii universale. Și totuși, mărturisesc că rămân în continuare, în acest domeniu, adeptul specializării. Nu al unei specializări...puerile, bazate pe onomatopei alintătoare și pe diminutivări caraghioase, ci al uneia care angajează întreaga conștiință a scriitorului, ca la Twain sau Saint-Exupéry.

Copiii au preferințele lor. Este adevărat, de exemplu, că ei iubesc jocul și se bucură să găsească în cărți dovezi de inventivitate ludică, dar nu gustă jocul livresc, ca parodia ori demitizarea. În general, stilul aluziv — care presupune cunoașterea deplină, atât de către scriitor, cât și de către cititor, a unui model de referință — n-are cum să-i entuziasmeze. Rafinata plăcere pe care o oferă inițiatilor deliteraturizarea literaturii presupune prin definiție o mai mare experiență în materie de lectură.

În ceea ce privește umorul, copiii sînt atrași de pantomimă și de comicul de situații, de acel **mecanic plăcué sur du vivant** definit de Bergson în *Le Rire*. Umorul de idei, irealizabil în absența unei depline familiarizări cu gândirea logică, le rămîne oarecum străin. Autorii improvizai de literatură pentru copii își închipuie că se cuvine să facă glume „pe înțelesul” acestora, schimonosind limba într-un mod clovnesc și reducînd lumea lor la câteva situații-șablon, ca refuzul de a lua untură de pește, răsturnarea cernelii pe caietul imaculat sau comiterea altor poze, bune de incriminat cu ajutorul degetului arătător. Ei uită că inocentele fapte au un spirit critic dus uneori pînă la cruzime și că, drept urmare, vor rîde cel mult de încercarea neizbutită a unor asemenea mături de a-i face să ridă. Să privim, măcar din cînd în cînd, cîte un film de animație realizat de Disney: urmările și încăleările interminabile satisfac interesul copiilor pentru tot ceea ce ține de ideea de competiție. La vîrsta lor, nu există milă pentru învinși.

De aceeași natură este epica preferată de ei: trepidantă, imprevizibilă, picarescă. Nu întîmplător Cervantes și Swift au fost valorificați de către copii ca născocitori de năstrușnice aventuri, și nu ca autori de parable. Nu întîmplător, proza în care nu se întîmplă nimic — să ne gîndim, de exemplu, la Cehov — nu-și poate cîștiga adepții printre micii cititori, fie ei oricît de emancipați.

La vîrsta adolescenței, locul basmului este luat de romanul de aventuri, care este, în fond, tot un basm, cu un grad mai mare de verosimilitate. Și infuzia de realism va crește mereu, odată cu vîrsta, pe măsura ce tinerii își pierd capacitatea de-a crede.

Pe copii lirismul nu-i emoționează. Ei sînt sensibili mai ales la latura mnemotehnică a poeziei, astfel încît versurile albe li se par plictisitoare (ca și acelor mături lipsiți de o minimă educație estetică). Interesant este faptul că, în această privință, nu există o continuitate de gust, la vîrsta de paisprezece-cincisprezece ani producîndu-se o ruptură neașteptată: poezia devine deodată necesară ca aerul.

Am schițat pînă aici doar cîteva dintre argumentele utilizabile pentru susținerea ideii că literatura care se adresează copiilor are în mod necesar specificul ei. Demonstrația poate fi făcută nu numai teoretic, ci și practic. Să trecem în revistă o parte dintre autorii de la noi și de azi îndrăgiți de copii, adică acei autori de care critica face în general, cu ingratitudine, abstracție, cu excepția unor momente „speciale”, cum este, de altfel, și cel de acum.

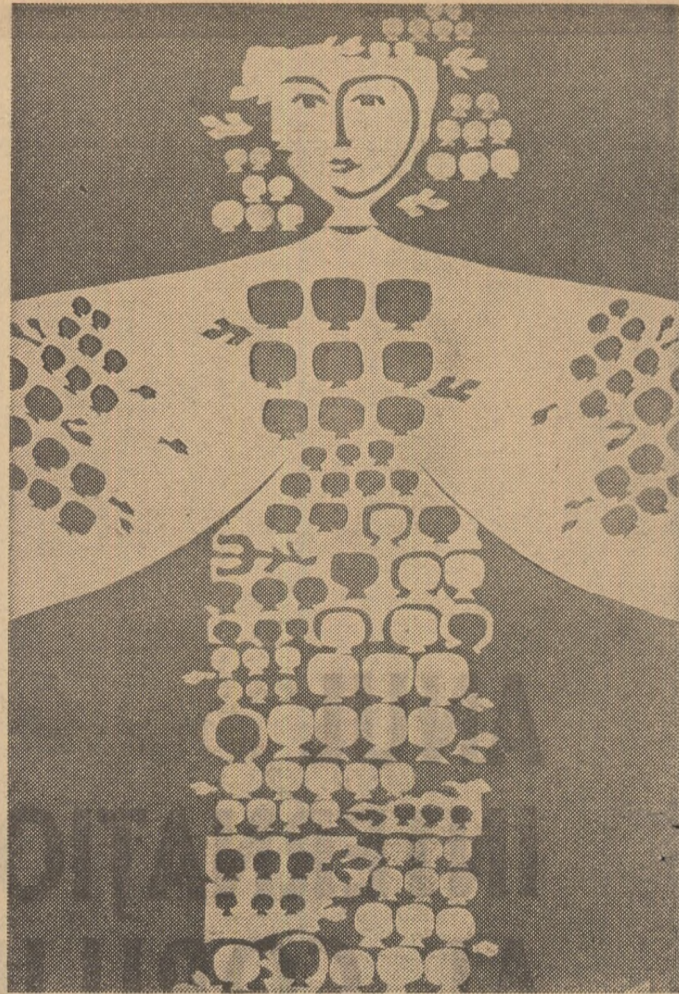
Constantin Chiriță, cu al său atît de popular ciclu al **Cireșarilor**, ne-a determinat, printre altele, să înțelegem sau să ne amintim ce condiții elementare trebuie îndeplinite pentru a realiza un adevărat roman de aventuri. Derularea epică palpitantă, triumful binelui într-o manieră sportivă, fără compasiune pentru răul înfrînt, cultivarea exoticii și, mai ales, imaginarea unor ingenioase investigații detectiviste — care au drept model îndepărtat cercetarea plină de curiozitate a mediului înconjurător de către copil — reprezintă caracteristici obligatorii. Există însă și o însușire de care se vorbește mai rar, deși ar trebui să figureze printre regulile de aur ale literaturii de acest gen. Este vorba despre aducerea în prim-planul acțiunii nu a unui personaj, ci a unui grup de personaje, pe care nimic nu-l poate înfrînge. De ce? Pentru că fiecare dintre membrii micii colectivități este înzestrat de la natură cu cîte un dar prețios — unul este inteligent, altul puternic, altul are spirit organizatoric etc. — astfel încît colectivitatea în întregime nu se înfățișează complet „echipată” și imbatibilă. Acest mod judicios de asociere place nespuse de mult copiilor și adolescenților deoarece li se pare o formă ideală de integrare socială, datorită căreia fiecare individ devine necesar, de neînlocuit. Este semnificativ faptul că o asemenea valorificare a calităților umane, prin conferirea unui rost fiecărui ins în parte, apare și în multe scrieri utopice destinate adulților. Pe de altă parte, tema respectivă dovedește o mare rezistență la timp, din moment ce nu s-a epuizat literar de-a lungul a peste două mii de ani, de la constituirea vechii mitologii grecești, cu zeii ei specializați, ca într-o divină diviziune socială a muncii, și pînă la romanele științifico-fantastice de azi, în care apar echipaje cosmice alcătuite după același criteriu, al unei perfecte complementărități.

N-am nici o îndoială că la fel se explică și succesul de care s-a bucurat și continuă să se bucure în rîndurile micilor cititori romanul **Toate pinzele sus**, al lui Radu Tudoran. Echipajul marinăresc imaginat de autor în situații dintre cele mai inedite îi fascinează pe copii, deoarece îi face să-și închipuie că și ei ar putea deveni la un moment dat membrii unui asemenea grup solidar, în care te simți util și în siguranță.

Alexandru Mitru ilustrează o altă caracteristică a literaturii pentru copii și anume incompatibilitatea acesteia cu delicia de ordin filologic, cum ar fi degustarea frumuseții unor construcții lingvistice arhaice sau delectarea cu farmecul exprimării dialectale. Scriitorul **repovestește** basmele și legendele românești și străine, traducîndu-le într-un limbaj transparent, nedatat și ne-localizat. Parafrazînd o cunoscută comparație, se poate spune că micii cititori nu iubesc vitraliile, ci ferestrele prin care pot privi în alt spațiu. Și este firesc să fie astfel, din moment ce încă n-au descoperit subtilul viciu al narcisismului. Expurgînd textele vechi de orice zgură istorică, Alexandru Mitru îi face pe copii să creadă pentru o clipă că literatura de fapt nu există, că există doar o realitate în care putem pași îndepărtînd sumarul protocol al deschiderii unei cărți.

În materie de poezie, Nina Cassian a bătut recordul în captivarea copiilor. Este adevărat că nu se poate vorbi de poezie adevărată, ci de narațiuni pline de fantezie și de nerv versificate, dar aceasta nu diminuează cu nimic performanța. Ca și Marcel Breslașu, autoarea lui **Nică fără frică** și a **Prințului Miorlau** dovedește o inepuizabilă disponibilitate pentru joc. Pentru joc și nu pentru simularea jocului, așa cum vedem la alți autori, care se amestecă printre copii și sar greoi într-un picior prefă-

Grafică de Ileana Balotă

cîndu-se că iau parte la șotronul vîrstei. Uimitoarea inventivitate lingvistică a Ninei Cassian aduce aminte de acel „suprerealism” al numărătorilor și cîntecelor din folclorul infantil. Ca să nu mai vorbim despre umorul acrobatic, de circ mirific, prin care se caracterizează aceste adevărate spectacole sârbătorești ale genului.

Puțini scriitori specializați în scrierea literaturii pentru copii au cu adevărat umor. În afară de Octav Păncu-lăși, doar Mircea Sântimbreanu a mai înviorat acest fel de a fi al artei cuvîntului, care nici la nivelul vîrstei mature nu și-a găsit prea mulți maeștri. Mircea Sântimbreanu cultivă un umor sec, englezesc, care place copiilor pentru contrastul dintre aerul serios al celui ce „vorbește” și încărcătura de năstrușnicie a cuvintelor sale. Este de ajuns să ne aducem aminte cîteva titluri — **La telefon telefonul**, **Elefanți în rochițe**, **Caramelle cu piper** — pentru a înțelege cum funcționează acest mecanism al glumei cu explozie întîrziată: autorul asociază tacticos, cu un fel

de pedanterie profesorală, noțiuni greu compatibile, între care se produce scînteia electrică a rîsului. Copiii se bucură să ghicească în maturul încruntat un complice al lor, care numai pentru a nu se trăda față de ceilalți maturi își păstrează masca severă.

Din nefericire, în literatura pentru copii pătrunde tot mai mult în vremea din urmă acea categorie de scriitori, de preținși scriitori, buni la toate, care cred că principala lor obligație profesională constă în a-și face zilnic o normă de pagini. Ei se copilăresc într-un mod ridicol sau, dimpotrivă, filosofează cu o grimasă chinuită, dînd de înțeles că dacă n-ar trebui să scrie pe înțelesul copiilor ne-ar face praf cu inteligența lor. Fenomenul se extinde, printre altele, și pentru faptul că literatura destinată copiilor nu este urmărită în mod sistematic de critica literară. Este greu de crezut că adusă în plină lumină, această floră parazitară ar supraviețui.

Alex. Ștefănescu

Cititori mari.

TUDOR ARGHEZI spunea că „viața trebuie răscolită ca să fie scrisă pe placul cititorului mare și al ascultătorului mic” (*Cartea cu jucării*). Și este interesant de urmărit, în literatura pentru copii, ramificarea mesajului artistic în măsura în care același text se adresează concomitent copilului și unui prezumtiv adult ce supraveghează lectura sau chiar o efectuează. Ar fi vorba de o dublă relaționare a textului cu sistemul de așteptări al cititorului. Emoția estetică, acea cunoscută „fericire a cuvîntului” oferită de scriitor, străbate două planuri de semnificații și denivelări ce se relevă succesiv. Psiho-sociologia receptării cunoaște în acest caz un joc complicat, cele două nivele ce își dispută primirea mesajului rămînd distincte și, în același timp, într-o permanență comunicare. Este vorba de aceea cele mai bune cărți pentru copii sînt de fapt bune literatură pur și simplă, cum se întîmplă în cazul lui Creangă, Arghezi, Sadoveanu, Ion Barbu. În același timp considerăm că literatura pentru copii constituie o zonă de frontieră, acoperind un teritoriu complex între poezie și pedagogie, bucurîndu-se de specificitatea pură a esteticului dar participînd, deliberat, și la utilitarismul cerințelor educative. Este vorba de o premisă apriorică de influențare psiho-pedagogică a copilului dar și de o amplificare a reverberațiilor posibile ale conotațiilor textului, astfel încît cititorul matur să găsească pentru sine delicii interioare, estetice ca și (de e posibil!) dezbateră, discretă firește, a unei problematice existențiale, etice etc. Pot fi descoperite în literatura pentru copii tehnicile prin care autorul își înscrie textul simultan în două registre, în

funcție de vîrstele consumatorilor de literatură. Și este semnificativ că atunci cînd s-au orientat doar ocazional spre acest tip de literatură, scriitorii (cu unele excepții) nu și-au trădat modalitățile de expresie caracteristice, adoptînd însă și un alt tip de imagini, mai adecvate, acestea, înțelegerii micului cititor.

Așa se întîmplă în **Noru Visătoru și amicii săi** pentru care Maria Banuș transformă ambianța cotidiană, domestică, în scena unui vis de aventură infantilă. E un miracol de neuitat la care contribuie, admirabil, utilizarea prozei ritmate și rimate. În orele cînd Noru nu e poet, e fizician, e tehnician, pentru el jocul este un mijloc evocator dar și o **posibilitate de a imita** viața adultă. Noru „are invenții speciale în transporturi spațiale”, coșul de rufe e nava cea mare, „ceaunul de aramă” e bun de modul ș.c.l. Peripețiile năzbitoase se înlanțuie într-un univers transfigurată, așa cum a făcut-o Maria Banuș în poezia sa dintotdeauna cînd și-a ales ca temă aspecte din viața familială, scene din copilărie, din „banala” existență cotidiană, din Bucureștiul patriarhal. Și este dificil de spus dacă acel poem suav amar care este **Bucureștiul copilăriei** se adresează cititorilor mari sau celor mici... Dacă universul evocat în literatura sa pentru copii se instituie luminos, în categoria comicului, literatura despre copii este umbră de îndoiele existențiale iar jocul e doar simbol pentru trăiri grave ca, între altele, în acest **Act dol**: „Raza piezișă de soare / în care copiii nepăsători se jucău / durea foarte tare. / Și eu mă rugam să vină Ceva / să mă ia de mîină, să mă scoată din curte...”

Se pune întrebarea dacă fermecătoarea

Vasele comunicante

M-AM întrebat de multe ori, privind cărțile orînduite cu grijă în rafturile unei biblioteci, care este acel inefabil proces grație căruia o carte adresată adulților poate deveni, la un moment dat, și o carte pentru copii. Între cele două categorii generice, copil și adult, a existat dintotdeauna o diferență de înțelegere, o diferență de nivel ca între două vase comunicante ce tind totuși, paradoxal, să-și egalizeze conținuturile. Aceasta în mod ideal, pentru că, pe măsură ce nivelul de cunoștințe crește într-unul, el se majorează spontan și în celălalt. În această cursă a înțelegerii, a dobîndirii cunoștinței, a educării gustului, cartea a fost disputată de cele două categorii de cititori într-o reală și strînsă competiție. Copilul de 7 și 10 ani, preadolescentul de 14, tînărul de 18, trec prin stadii pe care le-aș numi ale „lecturii devoratoare”. Un copil poate citi azi (lucru care, cred, nu se putea ieri!) **Hamlet**, luînd de acolo ceea ce-i place mai mult, story-ul, și înfricoșîndu-se de spectacolul — pentru el absurd sau de basm straniu, fără happy-end — al morții în serie. Dar este cazul să ne întrebăm tot acum de ce **Odiseea**, repovestită în ediții prescurtate, tinde să devină azi o carte pentru copii (nu cred că aceste repovestiri sînt numai un mod de a familiariza cu capodopere ale literaturii universale pe copilul simplul motiv că nu am văzut încă pe cineva încercînd același lucru cu **Divina comedie** a lui Dante, sau cu **Faust** de Goethe), de ce romanul medieval **Cavalerul Lance-lot** de Chrétien de Troyes destinat să fie citit pe la 1164 de doamnele și domnii de la curtea contelui de Champagne, Henri I (Liberalul), este azi adjudecat copiilor, de ce **Călătoriile lui Gulliver** scrise de Swift cu o ironie sagace, ve-

cină cu cea mai neagră mizantropie, face azi deliciul copiilor (nu mai vorbesc de versiunile Disney!), de ce **Gargantua și Don Quijote** sînt piese favorite ale lecturii lor, de ce fanteziile lui Alfred Jarry îi amuză pe copii etc., etc.

Un lucru este clar și anume că nivelul de înțelegere și percepere a frumosului a înregistrat în civilizația noastră cote înalte pentru copii. Educația lor estetică se face de timpuriu, chiar din primii ani de viață. Teatrul, muzica, filmul, plastica, o anume filosofie a vieții vin spre ei pe canale din cele mai diferite. Faptul că teoria multîmilor îl este sugerată unui copil de grădiniță iar ecuațiile cu mai multe necunoscute sînt învățate din primii ani ai școlii elementare nu poate să nu producă modificări accelerate chiar în intimitatea gândirii și sensibilității tînărului. Astfel, oricît de ciudat ar părea, el are acum puțința de a înțelege și de a se tulbura — într-un fel încă limitat, desigur, dar de a înțelege și nu de a respinge rătăcirile lui Odiseu, nebunia lui Don Quijote, răutatea lui Swift, jocul disperat al lui Jarry. Dar, tot atît de important este de vorbit aici despre seducția pe care o exercită epicul asupra copiilor. Ideile lui Homer, Chrétien de Troyes, Swift etc., ne sînt azi familiare. Accesibilitatea cît mai mare a ideii sau estomparea ei scot în evidență în aceste cazuri narațiunea captivantă. Copilul îl citește atunci pe Swift exact ca pe o carte de basme și nu ca pe un pamflet. Așadar, „degradarea” prin estompare sau gradul mărit de accesibilitate al fondului de idei al unei capodopere o poate destina pe aceasta și unei alte vârste a lecturii. Am auzit, nu de mult, vorbindu-se despre copii cărora li se transmit, prin diverse mijloace, cunoștințe impresionante și chiar „experiențe de viață”. Din domeniul literaturii fan-

tastice a lui Wells ideea de a se transmite cuiva toată zestrea de cunoștințe a unui savant a trecut, se pare, în faza experimentelor. Azi, acest lucru ni se pare monstruos dar mine poate că nu, în cursa tot mai accelerată a instruirii intensive cerute de progresul nemaiîntîlnit al științei. Tot așa, ne putem aștepta (oare n-am înțeles din aventurile civilizațiilor că ne putem aștepta la orice?) ca maturitatea de gîndire a unui tînăr de azi, de 25 de ani, să fie proprie într-un viitor nu foarte îndepărtat unuia de 10 sau de 15. Ne-am mai mira atunci dacă **Faust** ar fi o lectură preferată în ultimele clase ale învățămîntului secundar iar Camus îl va înlocui pe Jules Verne așa cum Swift azi este preferat fraților Grimm? În acest caz nu este vorba de o degradare și de o excludere a unor cărți, cum ar putea crede cineva, ci de mărirea spectaculoasă a numărului de cititori cărora le este destinată o anumită carte. Și cum cei de vîrste fragede vor avea acces la mult mai numeroase piese de rezistență ale literaturii universale, cartea își va îndeplini cu o și mai mare

eficiență rolul ei spiritual. Trebuie să înțelegem, firește, că în acest „joc” al nivelelor de receptare va exista întotdeauna o literatură „inaccessibilă” celor tineri prin sens, filosofie, procedee estetice, experiență de viață.

Dar, odată ajunsă cu demonstrația aici, îmi vine în minte un lucru pe care mă grăbesc să-l adaug: adeseori ne face o mare plăcere să recitim basme ale lui Andersen și Creangă, pagini din Jules Verne sau Lewis Carroll. De fiecare dată înțelegem parcă și mai adînc sensul acestor frumoase povești-parabole. Avem chiar de multe ori sentimentul că ele ne spun acum mai mult ca niciodată. Ar fi de aceea meschin să le lăsăm prizoniere unei felii de literatură atît timp cît ele aparțin mării literaturi a lumii. Din aceste rațiuni cred că literatura pentru copii (cu sensul de secțiune mărginașă a literaturii) nici nu există. S-ar putea cataloga aici cel mult producțiile infantile, de serie, care se opresc la stadiul cel mai precar al comunicării literare.

Mirela Roznoveanu

cititori mici

rea carte a lui Marin Sorescu, **Unde fugim de-acasă?**, este într-adevăr literatură adresată copiilor și nu o convenție literară în care genul adresat celor mici este luat ca fericit pretext: faptul ar sluji pentru a fortifica și sublinia trăsături existente în opera sa. Jovialitatea tonului colocvial, puritatea întrebărilor naive despre univers și despre natura umană, ingenuitatea (consternată uneori...) cu care, în civilizația noastră, se constată amestecul obiectelor industriale cu altele ce semnifică elemente primordiale, persistența copilăriei ca nucleu iradiant de prospețime în toate vîrstele omului, amestecul de joc și gravitate: „Focul acesta — ce înaltă-i e talia — se vede în toată lumea, pînă la Mangalia [...] Pot să vă spun în continuare, că acești munți s-au format prin evaporare” [...] „Găina... are bunătatea să clocească singură ouăle, cînd se întrerupe electricitatea [...] Aici sînt fel de fel de vapoare, cum avem și noi pe-acasă. Se suie oamenii-n ele, aprind țigara și se joacă de-a depărtarea”. Probabil că ceea ce face ca, totuși, **Unde fugim de-acasă?** să rămînă în zona literaturii pentru copii este o anumită doză de nuanțelor între melancolia voioasă și voioșia melancolică: „pe stadion trec florii, ca toamna, printre nori, cocorii”.

În **Cercul și Anamaria**, Veronica Porumbaru a știut să reia, cu grație, poezia obiectelor obișnuite, unele moderne, altele vechi, din totdeauna. E vorba, în **descoperirea lumii** de către un copil care vede în jurul său „cercuri și toți ce ajută pe toți”: ceasul, umbrela, discul telefonului, păpădia, ochii din coada păunului, volanul, busola. Dar **Cerc** se cheamă și volumul din 1971 ce cuprinde selecții din cărțile poetei.

„Cercul” este o metaforă complexă ce închide în sine rotirea universală, „cîntul etern al sferelor”. Același motiv liric e tratat diferit în două volume cu titluri aproape identice. Și dacă ochii din coada păunului oglindesc uimirea din privirea Anamariei, în volumul pentru adulți poeta răstoarnă versurile simple: „Și întunericul / — păun uriaș — / supus mă privea / prin o mie de ochi”.

Pentru un poet grav ca Ion Caraion, în a cărui poezie universal apare învăluit în umbre bizare din care se icesc siluete contorsionate, stigmatizate de injustiții spre care lovește versul îndrăjit de minii și dezvăluiri încrîncenate („Noi am scris cu nevroză pe ziduri [...] cu minile ciunge, tatuete / ne ducem în cercă pusele departărilor toate [...] Noi sîntem nebunii care vor muri la marginea dintre noapte și zi”), poezia scrisă pentru copii trebuie înțeleasă ca tărîm al evaziunii și, în același timp, ca spațiu al libertății de a-și arăta un alt chip: zîmbind cu nevinovăție unei lumi candide și suave în care **intimpletele** se succed în afară de timp și cauzalitate, în care cuvintele **nu semnifică ci sună** într-un dor grozav și numai al lor de euforie blîndă ca în această **Nevinovăție**: „O căisă și-un căis / alergau prin paradis...” În **Marta, fata cu povești în palmă** găsim „fetița / Veverița / care face zob vacanța / Și dă huța-n cer speranța”, printre multe bucurii „calde sau neinsuflete”, melcul-Bitte, soba-Toba, „Ramolinela-umbrela cu care vorbea bunica / Și-n care doarme pisica”. În schimb, **O ureche de dulceală și-o ureche de pelin** pendulează între basm și alegoria pe temă politică, între nevinovăție și teroare, solicitînd înțelegerea

cititorului „mare” și, neîndoiros, **impresionabilitatea** cititorului „mic”.

Admiratorii poeziei lui Gellu Naum regăsesc în cărțile sale pentru copii bunul umor supraréalist. Așa, simpaticul și neuitatul pinguin Apolodor, adevărat picaro, este eroul de neuitat al unui roman de aventuri — (parodic, firește!) — în versuri. În existența acestui inocent intervine surprinzător tehnica, va fi programat de un calculator, va deveni cîntăreț în cor și tenor, ba chiar primul pinguin cosmonaut ce ajunge pe lună și după numeroase aventuri, multe încărcate de primejdii, se ajunge la sfîrșitul fericit — Apolodor devine actor de circ la București, rămînd aceeași făptură ingenuă și însetată de libertate căreia autorul, în autentică „tradiție” de subminare a convențiilor literare, ne propune zîmbind duios-amuzat să-i închinăm „un imn de slavă”.

De mult cunoscută și îndrăgită ca scriitoare pentru copii, Nina Cassian cunoaște arta de „a ne face daruri” și arta de a **ne juca** sau poate că, pe aceasta, nu a uitat-o niciodată: **Între noi copiii** nu este doar un titlu ci un program, un mod de a vedea lumea ca joc. Scriitoarea pare a fi o făptură și „mare” (nu uită de învățăminte utile) și „mică” (suflet jucăuș, **homo ludens**), fericită în lumea în care trăiesc Prințul Mirolau, Trompișor, Nică fără frică, Ninigra și Aligru. Și „Tot jucîndu-ne așa, învățăm cîte ceva”, „Și-n orice carte e loc de joacă și pentru joc”, „Și să fie cîte-un joc frumos / Și dacă se poate, cu folos”.

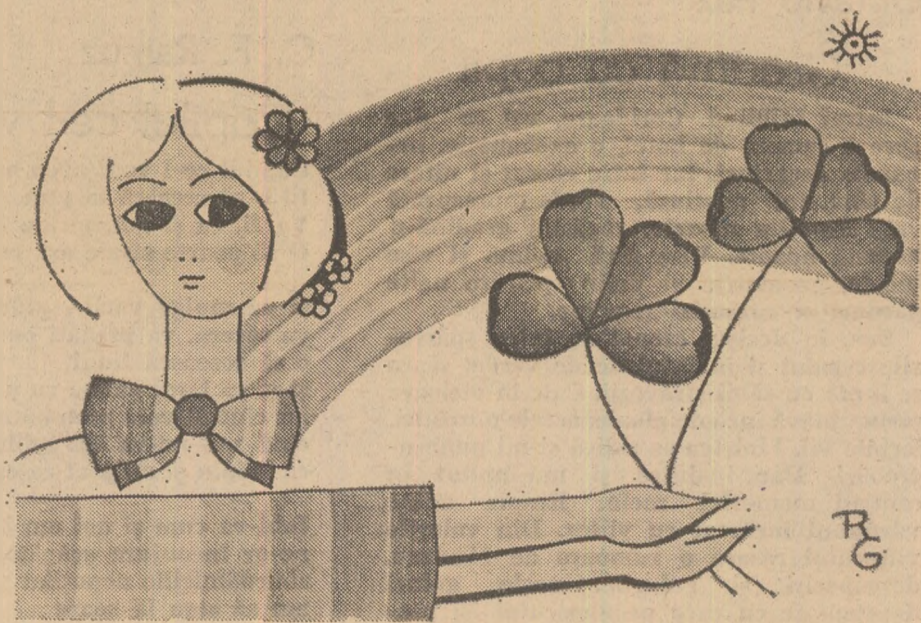
Cînd scrie pentru copii (**Cărticica de patru ani** și celelalte „cărticele”), Constanța Buzea își amintește de Argezi și Ion Barbu și o face cu o gingășie sfi-oasă: „Îmi spunea un băiețel / Că ar vrea mult, mult și el / Să se facă o zi miel / Ca să poarte clopoțel” sau „Adu-ne un ou / Cadou! / Vrem în soare să vedem / Gălbenușul cum stă ghem / Nu se sparge, nu se strică / Oul crud în mîna mică!” sau, despre găinușă: „Dar găluștile din supă / le dă numai cui o pupă”.

Dumitru M. Ion reușește în **Farfuriile zburătoare** să dea o poezie suavă și ciudată, în care se cîntă naivitatea temătoare, copilăria oscilînd între **feric** (simbolizat de Arborele Lumii și călătoriile extraterestre) și sordid ori sumbru (copii se scaldă în noroi ca bivoliile, se joacă „de-a mortul”). Un univers infantil cu mici prinți care inventează miracole („minuni de necrezut”, „în soare sînt boabe de strugure” și „un porumbel alb”) și întilnesc iubirea, exuberanța și melancolia.

Copilăria a fost o descoperire a romanticilor și nu este întîmplător că scriitorii de azi vorbesc despre copil și lumea sa prin procedee neoromantice: logica visului, analogii subiective, motivul călătoriei, umorul absurd, lirism metaforic. De aceea, poate, într-un fel sînt toate „cărți cu jucării” dacă accepțăm, cu Tudor Arghezi, că „nici o jucărie nu e mai frumoasă ca jucăria de vorbe”.

Adriana Iliescu

În dezbateri:
Literatura
pentru copii

Desen de Raluca Grigoreca

COPIII ÎN LIRICA LUMII

Karel Jonckheere

Copil fiind

M-am jucat, copil fiind, cu soldați
de plumb
tu primiși un pistol de jucărie
el citi o carte cu ucigași
noi cîntarăm slava patriei
voi vizitaserăți ca turiști
cîmpurile de bătălie
ei au tratat vinzarea tunurilor.

Dar a muri este și el un vers
acest imperativ blestemat :
sufocă-te-i spune fumul pruncului
din leagăn
retează-ți capul, îi spune spada copilului
arzi, îi spune napalmul tinerei fete
și taci, îi spune bomba țincului
ce blestemă
curmă-ți bătăile inimii, îi spune glonțul
femeii
cazi de baioneta mea, spune omul
aproapelui său.

Toate-acestea n-au fost nicicînd rostite
ci puse pur și simplu-n gura morții
crimă,ucidere, masacre în lanț
în numele tuturor pronumelor personale.

Octavio Paz

Grădină cu copil

Intrai bijbiind. Coridoare, uși ce duc
spre o cameră de hotel, o exclamație, ur-
banele deșerturi. Iar între căscat și uitare
de sine, tu, neatînsă, verde-mpresurată
vai ! de-atîta moarte, regăsită grădină-n
această noapte. Vise fără noimă și vise
lucide, geometrie și delir printre nalte
garduri și cărămizi reavăne.

Sus, în desişul crengilor, între spărtu-
rile cerului și înlănțuirile de verde, seara
se luptă cu săbii străvezii. Calc în picioare
țărîna jilavă încă de ploaie, acrele mirosuri,
ierbule vii. Liniștea se ridică și-mi pune-n-
trebări. Dar înaintez și mă-implint în
centrul memoriei mele. Respir adînc
văzduhul încărcat cu viitor. Din valurile
viitorului răsare o rumoare de biruințe,
descoperiri și golurile, acele goluri
neasteptate cu care necunoscutul își pre-
gătește năpustirile. Fluier printre dinți,
iar șuierăturile mele, în străvezimea mi-
nunată a ceasului, sint un bici vesel ce
trezește aripi și face profețiile să zboare.
Le văd plecînd, în partea cealaltă, unde
cu sirguință un om scrie, între pauzele
miniei, aplecat, un om scrie acele vorbe —
cîteva — de bun rămas pe marginea pră-
pastiei.

Amy Lowell

Copil genial

Acesta-i un cîntec de copil genial.
Cîntați-l molcom, fiindcă-i un cîntec
sălbatic.

Înginați-l cit mai domol —
Pentru că altfel ar putea-o lua razna.

Nimeni nu iubește un copil genial.

Poți iubi un vultur,
Îmblînzit ori sălbatic ?
Sălbatic sau îmblînzit
Poți iubi un monstru
Cu nume-nfricoșător ?

Nimeni nu iubește un copil genial.

Terminați cu el — și lăsați-i sufletul
s-alerge sălbatic !

Băiat cu porumbel, desen de pictorul cubanez
René Portocarrero, ales pentru a ilustra afișul de-
dicat de UNESCO Anului internațional al copilului

C. F. Ramuz

Copilul ce-l vom avea

Copilul ce-l vom avea nu ne va părăsi.
El o să crească la țară.
Va fi, ca și noi, țaran.
O să poarte straie așa cum
și taică-su-a purtat
și va mulge vacile, aidoma lui ;
va secera, va pregăti otava,
o să cosească finul
și-și va lărgi palmă cu palmă întinsul ;
iar cînd fi-vom prea bătrîni,
cînd sosi-ne-va ora odihnei,
ca stăpin și stilp al casei, ne-o-nlocui.

Iubi-va cum și noi am iubit ;
ne-or înconjura scăpătutul
zburdălniciile nepoților ;
am să stau la soare
cu mîinile proptite-n toiag,
peste sat va fi senin ;
și tu, încă folositoare cu bătrînele-ți mîini,
o să treieri de ici-colo prin preajmă,
prin grădină,
apropiindu-ne astfel unul de altul
către odihna cealaltă, cea fără de sfîrșit.

Ultimele zile ne-or fi tihnite,
îndeplinit-am ceea ce era de-implinit ;
e-o liniște care stă să sosească,
o mare pace coboară pe pămînt.

Ne-om vorbi de trecut :
ți-amintești ziua-n care-ai plîns,
de ziua nunții noastre... ți-aduci aminte ?
au bătut amîndouă clopotele
și se vedeau clătînîndu-se-n virful
clopotniței, sus.

Ți-amintești de vremea cireșelor
și cum îți făceai cu ele cercei ?
și de girbovul prun pe care-l scuturam,
ca să cadă prunele ?

Cel mai ținc dintre copii țîșnește-acum
și spune :

„Cîntă găina, bunico,
a făcut un ou“.
„Dă fuga de vezi în cuiabar, dragul meu“.
Și noi surîdem cînd îl vedem cum duduie
pe dolofanele-i picioare prea scurte,
gata să-și dea sufletul prin curte.

Saint-Denys Garneau

Portretul

E-un copil ciudat
E-o pasăre
Nu mai e aici

Totu-i să-l găsești
Să-l cauți
Cînd este aici

Totu-i să nu-l sperii
Că-i o pasăre
E-un mele

Vede numai spre a vă-mbrățișa
Altfel, habar n-are ce să facă el cu ochii
Unde să-i așeze
Ochii-l sîcîie ca pe-un țaran, șapca

Trebuie să meargă-nspre voi
Și cînd se-oprește
Ori de ajunge
La voi, nu mai este aici

Atunci trebuie să-l vedeți cînd vine
Și să-l iubiți în timpul călătoriei.

Elisabeth Bishop

Maniere pentru un copil din 1918

Bunicul imi spuse
cînd ne-așezarăm pe capra căruței,
„Ai grijă, nu uita ca de fiecare dată
să stai de vorbă cu oamenii, cu oricine-ți
iese în cale.“

Întîlnirăm un străin ce mergea pe jos.
Biciul bunicului îi atînge ușurel pălăria.
„Bună ziua, domnule. Bună ziua. Ce zi
frumoasă.“
Și-i spusci asta și făcui o plecăciune
de-acolo de pe capră.

Ajunserăm apoi din urmă un băiat pe
care-l cunoșteam
pe umăr cu cioara lui, îmblînzită de el.
„Să-mbii totdeauna pe fiecare să-l duci cu
tine-o halcă de drum ;
nu uita cînd ai să crești mare“, —
mă sfătui bunicul. Așa că Willy
se cățără lingă noi, însă cioara
lui scoase un „Crau !“ și-și luă zborul.
Eram îngrijorată.
De unde-avea să știe săraca unde să se
ducă ?

Dar ea zbură o bucată de drum drept
în drept cu noi
sărînd din virf în virful parilor gardurilor,
tot înainte ;
Și cînd Willy fluieră la ea, îi răspunse.
„Grozavă pasăre“, făcu bunicul.

„Și ce bine crescută. Vedeți voi, răspunde
frumos cînd i se vorbește.
Fie că-i om, fie că-i animal, astea-s bunele
maniere.
Aveți grijă să vă purtați și voi amîndoi
totdeauna la fel.“

Cînd treceau automobile,
praful ascundea chipurile oamenilor,
dar noi strigam „Bună ziua ! Bună ziua !
Ce zi frumoasă !“ cit puteam de tare.

Cînd ajunserăm la Hustler Hill,
el spuse că iapa era obosită,
așa-ncît coborîrăm cu toții și-o luarăm pe
jos,
așa cum o cereau bunele noastre maniere.

În românește de ION CARAION

În marginea postumelor lui Camil Petrescu (II)

PARCURGEM mai departe bogatul material al postumelor lui Camil Petrescu, din recenta ediție de Documente literare, din laboratorul de creație al scriitorului, ediție îngrijită de Alexandru Bojin și Florica Ichim.

Ca să scrie **Un om între oameni**, romancierul s-a documentat nu numai asupra revoluției de la 1848 și a personalității lui N. Bălcescu, eroul lui principal, în Țara Românească, ci și asupra epocii: mercurialul pieții, meseriașii, costumele, sătenii, locuințele lor, Bucureștii și arhitectura Capitalei, muzica și cîntecele populare, cu repertoriul cunoscuților cîntăreți populari de ambe sexe, de la Emil Gavriș la Maria Lătărețu. Din aceste note vedem cum își construia autorul biografia eroilor săi de la țară, în cadrul familial al fiecăruia, an de an, de la mișcarea lui Tudor, pînă la marelui '48, cum urmărea sinonimile limbajului popular, deși mentalitatea sa rămînea a unui modern, ca atunci cînd însemna astfel rolul beției în procesul psihic al răzburării: „Amokul țărănesc”.

Bucureștii sînt priviți la lumina pictorilor și în genere a ilustratorilor străini și români, ca Preziosi, Doussault (în text, transcris greșit, **Daussault**), Szátmáry (la acesta, căciula, **bonnet fourré**, iar nu **pouré**), Lancelot și Th. Aman. Interesant este și bogatul vocabular al costumului vremii, precedat de acela vechi, după enciclopedia franceză și izvoare autohtone, și cu observații personale (în care s-a strecurat franțuzismul „bucle de aur și argint” la pantofi, în loc de **cataramă**). După istoria Bucureștilor de arh. Gr. Ionescu, după cărțile arh. G. M. Cantacuzino, ale lui Damé, Iorga, Oprescu etc., Camil își notează un bogat material lexical de arhitectură sacră și profană, de epocă (la **Casa boierească**, greșit transcris **sacnasin**, în loc de **sacnasu** — un fel de balcon închis, cu geamuri la stradă, de unde stîpîni casei puteau urmări, fără a fi văzuți, forfota oamenilor — element de arhitectură turcească).

Foarte bogat este și materialul referitor la piesele de teatru ale lui Camil Petrescu: **Danton, Act venețian, Profesor Dr. Omu vindecă de dragoste, Iată femeia pe care am iubit-o**. Și aci, transcrierea numelor proprii lasă de dorit: **Vindome** pentru **Vendôme (Place)**, **Barnaire** pentru **Barnave** (conventionalul), **Procop** pentru **Procopé** (Café) etc. Ca să scrie **Professor Dr. Omu**, autorul și-a adunat o bogată informație clinică și farmaceutică, dar care nu figurează printre hîrtiile rămase de pe urma lui, semn că aceste materiale, oricît de numeroase și variate ne-ar părea, reprezintă numai o mică parte din uriasul său fișier **sui-generis**.

Urmează **Pagini de jurnal**, cu impresiunante notații meteorologice despre iernile 1953—1954 și cele două următoare, dintre care prima a rămas în amintirea tuturor, prin enorma cantitate de zăpadă căzută la începutul lunii februarie 1954. Descrierea lui Camil este aceea a unui foarte talentat prozator, cu mijloacele poetului. Tot atât de marcantă, dacă nu superioară, este descrierea unei nopți de august 1955 cu lună plină, în care pictorul e concurat de amatorul meteorolog, nedumerit de fazele satelitului nostru.

Alte „caiete”, de fapt, pagini în stil telegrafic de călătorii, notează drumul de la Lugoj la Craiova, cu trenul. Reținem acest remarcabil fragment, al unui prozator, desigur nu calofid, dar talentat și cînd scrie pentru el, iar nu pentru public: „Dunărea e de față, uriașă și galbenă. Prezența imensă a Dunării, uriașul trup de apă, tulburătoare cînd, mai de sus, o vezi mai departe cu uriașele ei încălecări, gălbi, lichide, între coline. Prezența de început de (veac) a Dunării. Un «azi» care vine de două mii, de zece mii de ani. Priveliștea e mult mai vastă decît ea, dar ea e nesfîrșit mai prezentă. Toată priveliștea e nu mai puțin ca atîtea priveliști, corul acoperit pe întîinderi imense, dar Dunărea e totul în această priveliște. Perdele subțiri de copaci (un șir) prelungesc spre cer colinele scunde, ca un gard pe unduța lor. Trei rînduri de cîte șase stîpi, căsuțe roșcate pe picioare ca locuințele acvatice.

De sus de la Balota se văd devala spre apus rînduri de dealuri albastre, din ce în ce mai înalte, închizînd parcă toată țara spre apus cu niște munți, rîndurile din fund cele mai înalte (dar toamna peisajul e ruginit, nu ?).

După **Ostrovlul Corbul**.
Un alt „caiet” notează o călătorie pe Dunăre, de la Cerna-vodă la Vîrciorova, în același stil, cînd hasurat, cînd unduios. Întîlnim aci, nu întîia oară la el, cuvîntul **excarpament**, pe care nu-l înregistrează dicționarele noastre, luat din limba franceză: **escarpement** (rar, versant abrupt, de la **escarpe**, movilă de pămînt sau de zidărie, peste un șant).

CAMIL PETRESCU a consacrat un alt „caiet”, jurnalului 1942—3, continuat sporadic în 1952 și 1955, cu referire la **Flori-fructe**. Reținem interesul deosebit al autorului pentru evoluția vegetației, felurimea florilor și a fructelor, după variate părți ale țării (București, valea Prahovei, Dobrogea). Iată ce consemnează la rubrica **Balta**:

„Săracă în flori anul acesta, nuferi mici, galbeni, cu frunze ca o liștă (?) (— probabil **lîntiță**, n. n.), mai lată ca niște bănuți. Săgeți de iarbă înaltă de 1 m., uneori ca niște nuiele tari, țînesc din apă. Soare în lumină ceoasă, zăvoaie de sălcii, dar mai mult pe margine, în mijloc cîmpii (poate că e secetă, poate fiindcă în baltă fețele acelea uneori de apă au fost asanate de 2—3 ani încoace). Păsări rare: răjuște negre, stirci albi ca puii de găină, cu gît lung. Cicoare palid albastră, ca un arbore cu firele subțiri ca paiul, pe fiecare ramură 2—3 flori la cite un lat de palmă unele de altele”.

Dintr-o scurtă grupare (**Fișe-reflecții**), în care întîlnim vechi și statornice preocupări filosofice, cum ar fi **substanțialitatea**, dar și anecdote, cugetări și notații, unele despre **Proză** (cu bizara transcripție „Nexuxul causal”, în loc de „nexusul”, adică legătura), altele despre lecturile și proiectele lui literare, însă și filosofice și matematice (unde citim **Dar Barbilian** în loc de **Dan Barbilian**, numele civil al marelui matematician român (1895—1961), în poezie **Ion Barbu**, terminîndu-se cu „25) **Rolul autosugestiei**” și totodată cu o ciudată statistică paralelă a evoluției limbajului la omul primitiv și la copilul din zilele noastre, în favoarea acestuia.

Camil Petrescu e la el acasă în toate problemele, dar mai ales în cele de teatru, din care editorii norocoși au găsit următoarele materiale, astfel rubricate: **Probleme de teatru și Modalitatea artistică a teatrului**, aceasta în completarea tezei sale de doctorat: **Modalitatea estetică a teatrului** (1937).

În **Probleme de teatru** ne frapază frecvența obsesantă a două noțiuni: **trăirea și concretul**.

Prima derivă firește din filosofia germană a **Erlebnis**-ului, a doua din studiul atent al lui Bergson și mai ales al fenomenologiei lui Husserl, despre care Camil a dat un cuprinzător capitol în **Istoria filosofiei**, întocmită din inițiativa lui N. Bagdasar.

Postulînd necesitatea unei doctrine a teatrului, Camil Petrescu își fixează un întreit criteriu:

- a) concretitudinii
- b) structuralității
- c) substanțialității

În punctul B sînt atacate:

- 1. plăcutul
- 2. estetizantul (prejuzitatea plăcută)
- 3. virtuozitatea

Partizan al spontaneității în jocul artistului, teoreticianul român nu exclude, ba chiar postulează mai departe:

- a) 1. necesitatea gîndirii
- 2. necesitatea emoției
- b) 3. necesitatea adevărului
- c) 4. semnificația, ierarhia

Camil Petrescu nu exclude „plăcutul”, ci căutarea lui de către autor și actor: „Dar poate place (sic) și fără patetic (emoția)”.

Desigur, lucrurile sînt foarte complicate și schema lui Camil Petrescu cere inițierea lectorului înainte de toate în filosofia concretului, iar apoi în estetica autenticității. **Trăirea** are la gînditorul, romancier și dramaturg, o mulțime de calificări: periferică, internă, substanțială, organică, reală, concretă, nemijlocită, estetică, artistică etc.

Nu mai puțin bogat în determinări este calificativul **concret**: teatru **concret** (așa cum îl vede autorul și teoreticianul, atît sub raportul creației, cît și acela al regiei), structură **concretă**, sentimente **concrete**, gîndire **concretă**, ba chiar... eternitate **concretă**.

Substantivat, facem cunoștință cu **concretul** exterior și interior, cu fracțiunea de concret, cu momentul concretului etc.

Concretului i se adaugă judecata de valoare, instrument al inteligenței lucide. Deși vehiculează prea adesea conceptul de trăire, Camil Petrescu nu este un existențialist, nici un intuționist de tip bergsonian, ci un intelectualist **sui-generis**, care subsumează totul judecții de valoare. „Trăirea”, spune el în primul caiet despre **Teatru**, „trebuie înțeleasă liminar, nu ca punct terminus ideal”, — firește, în jocul actorului, căruia i se cere foarte mult, cum cît își atribuie autorul că înmagazinează însuși, ca resort vital și intelectual.

EX LIBRIS

În cea mai îndepărtată tinerețe, mă interesau în primul rînd oamenii de acțiune, mai ales descoperitorii de lumi noi, acei faimoși navigatori care porneau spre necunoscut și se întorceau cu vești și povestiri fantastice. Dar și marii războinici ai antichității, Alexandru cel Mare rămînd mereu în fruntea tuturor, ca un exemplu uluitor — pentru toată întinderea lumii și durata ei — de destin uman și glorie supremă. Chiar oamenii faptei imaginați de scriitori — de multe ori tot atît de celebri ca și cele mai strălucite figuri ale istoriei — sfîrșeau prin a-mi intraripa închipuirea, făcîndu-mă să mă visez adeseori în locul lor. Bîntuit în acea vreme, ca de taifunuri tropicale, de lecturile — de devastatoarele lecturi — din Dostoievski sau André Gide, adeseori îi lăsam din mină pentru vremea din povestirile lui Jack London, înlocuindu-i pe straniul Lafcadio sau pe și mai straniul prinț Mișkin cu aprigii eroi — numai voință și luptă cu vitregia naturii sau a soartei — ai romancierului american.

A trecut o jumătate de secol de atunci, lumea s-a schimbat mult, dar nici eu nu m-am schimbat mai puțin, incit, astăzi, un loc foarte înalt în admirația — și adeseori în venerația — mea îl dețin tocmai oamenii cărora, pe vremuri, le cunoșteam prea puțin însemnătatea: cărturarii. De cînd ființa umană a început să fie amenințată, în esența și aspirațiile ei, de forme ale vieții care o înstrăinează de sine însăși, de liniștea și pacea naturii, de înclinarea spre contemplare și reverie, de meditația asupra existenței și a actelor ei fundamentale — prin care tot mai mulți trec ca palmipelele prin apă — cărturarul imi apare ca depozitarul unor valori supreme, la care nu se va putea ca, atunci cînd va sosi timpul, omenirea să nu se întoarcă.

Oricît li s-ar fi rărit rîndurile, printre noi încă mai sînt cărturari — în sensul profund al cuvîntului —, oameni care își petrec viața în biblioteci, departe de satisfacțiile imediate și facile, oameni a căror necurmată străduință este de a-și însuși milenara înțelepciune a lumii și, adăugîndu-i ceva din ființa proprie — uneori o lumină, alteori o mireasmă — de a o răspîndi în jurul lor. A învăța de la alții, nu zgomotos, ci în liniște severă, și a-i învăța pe alții, deosemeni nu zgomotos, imi apare — în viața lumii moderne, dispusă să arunce peste bord tot ceea ce a făcut cîndva avuția ei sufletească, așa cum unii au aruncat mobila de nuc pentru oțelul inoxidabil, dar repede au revenit la noblețea lemnului, ceea ce sper că se va întîmpla și cu timplăria minții — imi apare, spun, o sacră misiune, căreia nu i se pot consacra decît cei a căror ființă morală a avut drept plămădă abnegația.

Cărturar, din cea mai autentică spiță de cărturari, Constantin Noica, extinzînd printre primii gîndirea filosofică asupra întregii arii a culturii românești, ne-a propus în scrierile sale din ultimii ani, unele cu un deosebit și prelung ecou în multe conștiințe, o mai adîncă și nuanțată cunoaștere a limbii pe care o vorbim, spre a ne defini mai bine față de restul lumii, dînd astfel noi temeuri dragostei și prețurii față de ceea ce ne-a fost dat să fie — pentru todeauna — numai al nostru. Recunoscîndu-l — cu o fervoare puțin obișnuită filosofilor — pe Eminescu drept cheia de boltă a întregii noastre culturi, el n-a ostenit să-și alăture glasul celor ce cer publicarea a tot ceea ce a ieșit de sub mina poetului, pentru a ne da seama — și a ne smeri — de efortul titanice care, numai el, i-a pus pe frunte pecetea geniului.

În ceea ce mă privește, trăind de atîta timp în cultul celui ce pururi revărsă asupra noastră o mîngîietoare lumină, și neputînd trăi în afara lui, îi sînt recunoscător lui Constantin Noica pentru că a dat, pateticei porniri a sufletului meu, armătura bogatei și riguroasei sale învățături.

Geo Bogza

IN [Modalitatea artistică a teatrului], Camil Petrescu își propune să reia pe alt plan, mai vast și mai adîncit, cartea **Arta actorului**, a celui „tînăr și erudit estetician român”, nenumit, Tudor Vianu. În **Prefață** sînt desființați ilustrul dramaturg italian Pirandello, cu „pretențiile filosofice rudimentare” și nu mai puțin celebrul Paul Valéry, „poet de înalt prestigiu, dar în esență mediocru, diletant cu emfază mediativă”. Camil Petrescu a suferit toată viața de un complex, acela al superiorității, ca replică la nerecunoașterea de către contemporani a genialității sale de gîndire și de creație, a suferit, repet, de neînțelegerea timpului său, deși cultura socialistă l-a prețuit la adevărata lui valoare, a suferit, încă o dată, oricît ar fi fost de ridicat în stima oficialității, dar își rezerva dreptul, de la înălțimea criteriilor lui substanțialiste, să respingă pe cel mai interesant dramaturg al începutului de veac și pe cel mai apreciat poet și eseist european interbelic. Cum se explică acest paradox: a fi în același timp un „neînțeles” și un neînțelegător, deși metoda și doctrina sa „substanțialistă” ar fi trebuit să-l ducă la înțelegerea obiectivă, la „intuiția” și a altor forme de gîndire

și de creație decît cele proprii. Cu alte cuvinte, deși „substanțialismul” lui Camil Petrescu era o filosofie nedogmatică, autorul ei, temperamental și exclusivist, respingea cu vehemență, în modul cel mai tăios, tot ce nu era conform cu gustul și vederile lui.

Las oamenii de teatru să explice școala de regie pe care Camil Petrescu n-a avut norocul s-o aplice nici măcar un an ca director al Teatrului Național și tot cam atîta ca Profesor de școală proprie.

Textul restabilit și completat cu note de Florica Ichim va servi oamenilor de teatru și filosofilor de profesie să se orienteze în teoria și în practica teatrală a lui Camil Petrescu.

Fulguranța unor metafore și comparații mi-au confirmat încă o dată marcele talent literar al scriitorului. Nu este suficient ?

Șerban Cioculescu

P.S. — În articolul precedent s-a strecurat chiar din prima frază o eroare de fapt. Alexandru Bojin este autorul notelor la întîia parte a **Documentelor literare**, iar în secțiunea a doua, notele sînt semnate de Florica Ichim (vezi și rubrica **Semnul** din n-rul 19 al revistei noastre).

S.C.

Stil

Am văzut. Ai văzut ?
Se poate trăi și altfel.

Adică așa :
năucitor de diferită
de cum visa în visul ei de aur
inima mea
și-a ta
și-a lor...

Pe nesfîrșite funii asfaltate

aud din zori și pină-n întuneric
papucii grei
frînd tîrîtor
suplețea elegantă,
de flacăra,
din mersul
acela vechi,
peste pămîntul tînăr,
făcut să fie —
omenescul zbor.

Adela Popescu

Viziunea filosofică a lui Athanase Joja

ATHANASE JOJA, de la nașterea căruia s-au împlinit recent 75 de ani, trebuie considerat drept un autentic filosof contemporan, un filosof care a gândit și exprimat clar și distinct, în lumina concepției materialist-dialectice, în lumina filosofiei marxiste, probleme teoretice ce se ridicau și se cereau puse odată cu desfășurarea construcției societății socialiste în patria noastră.

Ceea ce nu s-a spus, din capul lui, scos în evidență ca fiind foarte semnificativ pentru conturarea personalității sale, de filosof și ancorarea investigațiilor sale, cu precădere, în domeniul logicii — factor cu deosebire important în procesul de alcătuire a unei noi culturi.

Intr-adevăr, numai o reflecție lucidă asupra gândirii, asupra modului în care trebuie limpezite și ordonate gândurile, numai aceasta poate da certitudinea ca din înălțurile lor să se desprindă limpede mersul cugetării care, prin raționament, arată ordinea necesară a lucrurilor. Căci numai astfel, înlăturând arbitrarul, se poate asigura dobândirea universalității și a necesității. Sint — acestea — tot aștepta însușiri care au constituit preocupări constante și de bază în vasta activitate filosofică a lui Athanase Joja.

Nu e, firește, greu să desprindem, din acest ansamblu de preocupări, adinec un raționament de străbate, de la un capăt la altul, opera filosofică a unei dintre personalitățile vieții noastre filosofice cu multiplele ei probleme ce ni le pune în față timoul nostru de înnoire a gândului și simțirii, a culturii noastre, a culturii române din epoca socialismului.

Am accentuat asupra raționalismului accidental autorului masivele opere reprezentate de cele trei volume ale *Studiilor de logică*, mai ales pentru a scoate în evidență comoleta, fără umbră de compromis, adeziunea a lui Athanase Joja la ceea ce înseamnă o *teorie a adevărului*, înțelegând prin aceasta postularea de către filosoful român a adevărului drept substanță a întregii expuneri, a științei de idei ce constituie ansamblul științei și drept unic țel spre care tinde neabătut orice problemă ridicată de perpetuum mobile înaintea științei. Această trăsătură e o caracteristică de bază, o constantă a culturii noastre naționale — lucru clar enunțat de către Athanase Joja însuși în toate reflecțiile lui asupra culturii noastre din trecut, reflecții ce-l îngăduiau să pună în autentică lui lumină fondul de ne-

prețuită valoare a tot ce au produs mai bun și mai nobil cărturarii noștri de-a lungul timpului.

Pe linia unui consecvent raționalism, opera filosofică a lui Athanase Joja are două invariante de bază, doi stâlpi de susținere a concepției filosofice: 1) Știința demonstrației, reprezentată de stilistica aristotelică și 2) Organonul filosofiei, metoda materialist-dialectică.

Din aristotelism Athanase Joja pune în prim plan adeziunea Universului, Necesitatii și Esențialului — condiție sine qua non a oricărei științe — la fenomenul particular, la tot ceea ce e nemijlocit real, unde își află și temeiul și confirmarea amintitului „triptic” categorial.

MEREU, fără a-și îngădui nici o clipă de odihnă, el îndrăgindu-l pe toți iubitorii de înțelepciune, deci, pe toți cei ce simțeau chemare pentru filosofie, să nu se lase prins în înșelătoarea capcană a speculației gratuite, a speculativului ce înnoadă și deznoadă mereu doar concepțe luate abstract și rupte de viață. Athanase Joja n-a obosit niciodată de-a lungul întregii sale activități filosofice, activitate ce se contopea cu însuși modul

lui de-a fi, să pretindă mereu, neabătut, supunere desăvârșită la real, la unicul izvor dătător de veritabilă viață și de autentic adevăr.

Acest autentic adevăr și constituie pentru Athanase Joja pathosul filosofiei *Logos și Ethos*, deci nu doar îndemnul de-a filosofa, ci și — iar această în primul rând — de-a cunoaște realul în sursa și conform sursei sale reale, pentru că — astfel — să ne alcătuim firea după a firei și să putem răspunde pe de-a-ntregul chemărilor sale. Căci acestea sunt și chemările proprii noastre firi, pentru ca într-adevăr, prin minte, simțire și fapt, să putem fi expresie a noului înnoindu-se neconștient, a procesului dialectic, ce singur e veritabilul rost și unicul sens al infinitei dezvoltări a lumii, a materiei.

În acest ansamblu viziune de ansamblu aristotelismul — străvechea înțelepciune — își află — în concepția lui Athanase Joja — loc de împlinire în înțelepciunea zorilor timpurilor noi, filosofiei marxiste. Nici o artificioasă rupere de nivel și de sterilitate contestație reciprocă nu-și află loc în opera lui Joja, unde trecerea de la ceea ce a fost să fie, la ceea ce este și la ceea ce va fi e împlinire firească — și nu o liniștită străbateră a timpului în care totul s-ar întâmpla fără nici un fel de efort... Totul — ca să fie — e rod al creației, al efortului creator ce-și croiește drum înfrângând pasivitatea, inerția celor fără de rost. Noul nu este un dar ce ni-l face — nu se fuge de ce — cineva; noul e lucrarea și rodul nostru, având astfel preț atît el, cît și noi. Caracterul revoluționar, structural, inerent filosofiei marxiste, caracter ce e însuși modul de-a fi al dialecticului, răsună astfel și se înfățișează, deci, drept esențialitatea viziunii filosofice a lui Athanase Joja. Ca atare, el este un filosof al vremii noastre, ca atare îl prețuim. Gîndul lui era întotdeauna îndreptat spre viitor, spre acel mereu mîine, pe care-l vedem cu ochii de azi, pentru ca prin faptă să-l preschimbăm mereu în azi.

Iată adinec învățămînt ce-l desprindem din filosofia lui Athanase Joja, învățămînt în care-și află expresia cuvenită și deplin potrivită veacul în care fața lumii se schimbă și omul devine stăpîn pe propriul său destin. Deștin pe care el însuși și-l făurește, îndeplinindu-și astfel veritabilul său rost: raționalitatea sa, oglindă fidelă a raționalității a tot ce este și trebuie să fie.

Rodu Stoichiță

Starea de grație

(Urmare din pagina 3)

ciogic misterioasă... În copilăria mea, metoda pedagogică era bătăie. În copilăria mea, metoda pedagogică era bătăie, iar tata cînd pîram sau învățam prost la matematici, iar dacă treceam cu învețe aceste hopuri aveam toată libertatea, o libertate pe care mulți alți copii mi-o invidiau. Oare „Prințul” din romanul lui Twain nu-l invidia pe „Cercetător”, pentru viața lui liberă, mai neprevăzută, mai interesantă ?

SPUNEAM că pentru fiecare dintre noi copilăria a însemnat academia cea mai înaltă, examenele cele mai anevoioase. Omul este din naștere o ființă morală, el se poate urî în raport cu „experiența vieții”, mai exact, în raport cu înțelegerea, sau neînțelegerea ei. Gîde spunea că fiecare om e responsabil de chipul lui; poate e prea mult spus, deși are ceva dreptate, dar în mod sigur este responsabil de caracterul lui. „Academia” copilăriei ne învață că omul este propria sa construcție. E foarte interesant că defecte care — mai tîrziu — sînt privite cu oarecare toleranță — precum delatiunea — în copilărie ocupă locul întâi în ierarhia disprețului. Nu există rușine mai mare pentru un copil decît să fie socotit un „pîrîcios”, și chiar naiva solidaritate a întregii clase care refuză să demaște pe autorul unei pozne, solidaritate care ar trebui să-i bucure pe pedagogii, nu să-i înfurie, dezvăluie semnele viitoare atitudinii bărbătești, demne, cavaleresti în fața vieții. Setea de cunoaștere, cultul prieteniei — ce frumoase sînt jurămintele de credință veșnică pe care și le fac copiii — sentimentul egalității și al respectului pentru fiecare om, dragostea adîncă față de natură sînt cuceriri ale experienței copilăriei pe care literatura s-a simțit obligată întotdeauna să le permanentizeze în conștiința omului. În clipa în care nu mai sîntem copii, nu mai sîntem nimic... M-a obsedat ideea că mulți oameni care mai tîrziu s-au dovedit meschini, birocrati, răi, indiferenți, au fost și ei cîndva copii. Cînd vîd câte un dîbierat înrăit sau un escroc neobosit mă întreb: Oare și

nemernicii aștia umblau în pielea goală și se dădeau cu sîniuta ? Despre asemenea oameni putem să spunem că „n-au avut copilărie”, au stat ascunși în vîgăuna copilăriei ca, pe urmă, să iasă maturi și răi la drumul mare.

FOARTE dificil e problema literaturii satirice pentru copii, satiră de a cărei necesitate estetică și morală eu, personal, nu sînt convins. Ce să critici la un copil de șase ani ? Că nu se poate să critici ? Că a furat niște cireșe ? Că nu s-a purtat prea frumos cu o rudă venită în vizită ?

În relațiile dintre copii și părinți mai mult greșesc părinții decît copiii, împingîndu-i uneori spre vanități care nu aparțin vârstei lor. Și apoi nu cred că e obligatoriu să împărțim copiii în buni și răi, în leneși și harnici, în premianți și mai puțin premianți. Satira îi dă copilului un sentiment de injustiție, fiindcă el n-are, și bine face, conștiința înnovăției, îi creează probleme artificiale care îl pot traumatiza sau, oricum, plietisi.

Eu cred că satira la adresa unor greșeli ale copiilor e lipsită de rațiune estetică și de eficiență pedagogică. Calea cea mai dreaptă spre inima copiilor e iubirea, răbdarea, nu ironia. Să ne păstrăm ironia iubitoare pentru păcatele adulților.

Unii se relaxează citind romane politiste; eu mă relaxez citind povești; am citit zilele acestea o carte de povestiri fermecătoare — **Ce ai în mîină ? O stea** — semnată de Francisca Stoescu, și mi-am dat seama încă o dată că iubirea, bumătatea sînt mai aproape de sufletul copiilor decît ironia — fie ea oricît de fină. Elementul supranatural, fantasticul, a fost introdus tocmai pentru a da iubirii și dreptății posibilități mai mari de victorie. Credința copilului în supranatural e credința lui organică, funciară, în iubire, ordine și frumusețe. A trăi ca în seama nu înseamnă iluzii și cătece feerice, ci înseamnă a trăi simplu, curat, împăcat cu ordinea naturii. Poveștile sînt frumoase, fiindcă sînt în esență adevărate.

Teodor Mazilu

Limba noastră

Pronunțări nerecomandabile

■ **ROSTIREA** corectă sau literară trebuie privită nu numai ca un semn de cultură (în sensul foarte larg al acestui cuvînt), ci și ca un anumit gen de distincție, spre care, astăzi, tind din ce în ce mai mulți vorbitori. Cînd trebuie să decidem care e pronunțarea corectă a unui cuvînt ori a unei forme gramaticale, e necesar să avem în vedere foarte mulți factori, dintre care cel mai important rămîne, desigur, uzul general (ori *evasi-general*). Intrucît acesta nu este întotdeauna ușor de stabilit, iar multe cuvînte neologice continuă să fie rare și insuficient asimilate de limbă, apar o serie de dificultăți firești în stabilirea de norme ortoepice unanim acceptabile. Pentru a nu contrazice realitatea lingvistică și pentru a da satisfacție imensei majorități a vorbitorilor, e bine ca în cazul unor cuvînte, deci în mod excepțional, să admitem, în limbă literară, cel mult două pronunțări, pînă cînd uzul se va fixa asupra uneia sau alteia dintre formele aflate în concurență. În felul acesta procedeză chiar *Îndreptarul ortoepic, ortoepic de punctuație* (ediția a III-a, 1971) care admite atît grafiele și pronunțările *linear, consanguin, citronadă* etc., cît și *linear, consanguin, citronadă* și altele. Este de la sine înțeles că procedul acesta (admis și în alte limbi) n-ar trebui împins chiar atît de departe, încît să tolerăm trei pronunțări pentru unul și același cuvînt. Iată de ce considerăm că în *DEX* (pg. 580) se exagerează admitîndu-se că *muzic-hall* (sic !), poate fi pronunțat *miuzik-hol, muziceol* și chiar *muzical* !

Inacceptabilă ni se pare și rostirea *blugîngi* (comp. engl. *blue jeans*), pe care o vedem admisă, alături de *blugi*, în lucrarea colectivă *Limba română corectă* (București, 1973, pg. 191).

În unele cazuri, chiar *Îndreptarul* ne recomandă grafii și pronunțări a căror rațiune nu prea o înțelegem. Astfel, nu e deloc clar de ce în toate edițiile acestei importante lucrări normative este înregistrată forma *șantagist* (în loc de *șantagist*, cum e ortografiat cuvîntul în *Mic dicționar enciclopedic*, ediția a II-a, București, 1978, pg. 942). Intrucît, alături de *chantage* nu există în franceză și **chantagiste* (ci numai expresia *maître chantagiste*), urmează că derivatul în discuție este format în interiorul limbii române de la *șantaj* + suf. *-ist*. Acum aproape 50 de ani, I. A. Candrea era mult mai aproape de realitate, cînd, în *Dicționar enciclopedic ilustrat* (pg. 1245), înregistra exclusiv forma cu *j* (deci *șantajist*), singura pentru care aflăm atestări în *Dicționarul limbii române (D.L.R.)*, s.v. Dacă la cele spuse mai adăugăm că, în procesul derivării, româna nu cunoaște o alternanță consonantică *j/g*, este clar că forma *șantagist* ar trebui să cedeze locul lui *șantagist* în limba literară.

După părerea noastră, nici rostirile *picup* și *picup* nu au perspective de generalizare, deși prima e susținută de *Îndreptar* și de unele lucrări lexicografice recente (vezi *DEX, DN* etc.), iar a doua este recomandată în *D.L.R.* (București, 1958, pg. 614). Alături de grafia și de pronunțarea *picup*, ar putea fi admisă și rostirea *picap*, care cîștigă teren în raport cu cea dintîi, din cauză că sînt tot mai numeroși cei care simt nevoia să pronunțe acest termen ca în limba engleză, de unde el provine numai în ultima analiză. Etimoul imediat al rom. *picup* este fr. *pick-up*, care în engleză îi corespunde, printre altele, *record-player*. Inconfundabilă este și rostirea lui *apartheid*, pe care unii îl accentuează *ăpartheid* (ca în *MDE*, s.v.), alții *apartheid* (ca în *DEX*, pg. 44) și mai puțin ca în engleză și în germană (adică *ăpartheid*). Cît privește finalul cuvîntului, acesta ar trebui rostit *-heid* (vezi și Al. Graur, „Capcanele” limbii române, pag. 15), pentru că e un termen olandez din Africa de Sud. Pronunțarea englezească nu este nici ea definitiv fixată, oscilînd între *-heid* și *-halt* (sau chiar *-heid*, deci ca în olandeză).

O categorie de pronunțări asupra căreia va trebui să se revină este constituită din unele anglicisme inserate în *Dicționarul de neologisme* al lui Florin Marcu și Constant Manca. Din această lucrare lexicografică (bogată și cu un pronunțat caracter normativ), rezultă că *slow* și *slow-fox* (trebuie rostite *slau* și respectiv, *slau-fox* în loc de *slou* și *slou-fox*). Tot așa, în cazul lui *jumbo*, ni se recomandă pronunțarea *glumbo*, dar este mult mai normal *giambo* sau *giambou*. Pentru *book-maker*, *side-car*, *soccer* și altele se indică rostirile *bideicică*, *said că*, *săcă* etc., prin care se încearcă imitarea pronunțării din engleza britanică (fără *r* final), ceea ce în românește nu este posibil și deci nici recomandabil în cazul substantivelor de genul neutru.

Theodor Hristea

Hesperia poetului

INEDITELE publicate de Șt. Aug. Doinaș la sfârșitul antologiei sale **Alfabet poetic** prelungeau vădit spiritul liric al lui Hölderlin, ca un fel de a stăruie, o clipă mai mult, al poetului român, în orbita poetului german pe care tocmai îl traduseseră. **Hesperia** de astăzi se deschide cu un ciclu care, reluând aceste poezii, reia, într-un chip mai amplu și mai sistematic, și motivele holderliniene. Iată chiar titlul cărții, imprumutat din Hölderlin: **Hesperia** este la origine numele dat de către grecii Italiei și de către romani Spaniei, în care, și unii, și alții vedeau desigur niște grădini ale Hesperidelor, paradisuri cu pomi ce făceau mere de aur, ca acelea în care trăiau nimfele mitologice cunoscute; la poetul german, sensul e mai complex, **Hesperia** fiind, în raport cu acela al zeilor greci luat drept model, un paradis degradat și totodată sperat ca o formă de conciliere a omului modern cu natura. Nu pot intra în detaliile acestui clasicism — deloc străin de acela schillerian și goetheean — prin care circulara deja seethe romantismului german, atras, cum a observat G. Călinescu, de atmosfera și de mitologia meridională, spre deosebire de acela francez care nu avea, din contra, revelația goticului și a nordului. Mă voi mărgini să semnaliez lunga elegie intitulată **Piine și vin** în care Hölderlin evocă „grația” sau „focul divin” al Zeilor greci de odinioară și, într-o formulă poetică îndelung exersată în Evul Mediu și în Renaștere, deplînge dispariția lor (tema **ubi sunt**: „Însă unde sînt tronuri acum, și temple, și amfore, / Și cîntări cu nectar picurînd Zeilor nalți la ospețe?”). El are aerul de a spune că somniența de giganți ai antichității a pierit, lăsînd în loc un om ce nu mai e capabil „plinătatea divină să-ndure”, căci nu s-a născut ca eroii vechi „în leagăn de bronz”. Marea întrebare holderliniană („Und wozu Dichter in dürtiger Zeit?” — „Și la ce bun poezii în timpuri sărace?”) își găsește răspuns într-o concepție nouă asupra relației dintre zeie și pămîntesc. Ubertatea solului, piinea și vinul, ne fac să ne gîndim la Cerești, adică la „Zeii falnici”. Zeul vinului aduce printre noi „chiar urma dispăruților zei” și adevărate profeții din vechime: „Tot ce-al străbunilor cînt vorbești despre Cereștilor / Noi sîntem, iată / chiar

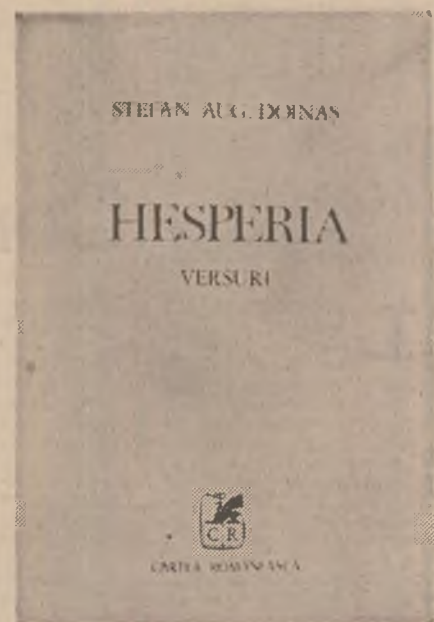
Ștefan Aug. Doinaș, **Hesperia**, Editura Cartea Românească, 1979.

noi! / rod al Hesperiei este!” Versurile sînt oarecum obscure în acest punct și nu pot confrunța cu originalul german. Hesperienii lui Hölderlin sînt în orice caz moștenitorii occidentalii ai grecilor și ei așteaptă ca zeii să se poaore din nou, intrupîndu-se, din lumea de sus, (aici este și un simbol creștinesc unde s-au retras, ca să le cruce slăbiciunea, să le facă semn dintre Cadmos și Olimp. Intr-o poezie didactic intitulată **Fundamentele lui Hölderlin pentru Hesperieni**, Șt. Aug. Doinaș așază și el fața în față beția divină a grecilor și teluricului modern în care recunoaștem pașii fugitelor zeități: „E ușor să atingi ce-i străin. Năzuințele / lor, povestind, cîntărețul cel orb / le-a turnat în tipare atletice — iată-l: / expiind, prin ardere, văpaia. // Însă nouă, porniți spre zenitul de fulgere, / drumul invers — spre pămînt — ni-e sortit: / greutatea întoarcerii-n țara natală, / îndurarea măsurii din leagăn”. Țara natală e aici ceea ce este Patria holderliniană: natura în stare să concilieze spiritul cu pămîntescul, intruparea focului divin în piine și vin.

Poeziile din acest ciclu al volumului sînt de aspect didactic în sensul în care didactic e **Oul dogmatic** al lui Ion Barbu sau ațtea din poeziile lui Lucian Blaga din **Pașii profetului**. Temele holderliniene ar putea fi urmăriite, cum se vede, foarte departe. La Șt. Aug. Doinaș extazele poetului german sînt rîcite în alambicuri savante: „Atunci omenescul din noi e răpit / brusc în lumină. Și-un alt element al / delirului care ne umple, // mult mai subtil decît aerul, bate / cu pumni delicai în auzul divin, / veșnica pîndă ce-n spatele-ător / auzuri e fără ureche. // Nu întreba despre cel ce n-aiude! / Destul e că noi împreună-l mișcăm, / singuri, în timp ce din spițele Ursei / îi picură numal tăcerea”. Atmosfera de mister blagian se simte și în semnălele unei naturi smintite ce nu poate totuși sparge tiparele riguroase, formele: „Vino să vezi: a erupt în asfalturi / o iarbă smintită, enormi cărăbuși / zbirniie-a muntă-n motoare, tulumbe / descarcă amurgului rouă. // Simți? S-au deschis sucursale de fosnet / pe străzile fără copaci. Cotropînd / gările, fluturii destuși cu tropmă / secunda-nțilărilor faste. // Nimeni mai bine ca noi nu cunoaște / aceste semnăle”. Beatitudinea senzuală are aceeași înfățișare delicată, suavă, sub soarele

înalt al amiezii, care face să pulseze totul de un cosmic cîntec: „Dacă ieși din păduri, mă găsești într-un pile / de coroane ce cîntă; și mai jos, în cenușa / marilor fluturi ce-n zbor m-au atrasa, / senină mi-e umbra. // Dacă treci de cumpitul amiaz, mă culegi / ca pe-o oră de ceară; și mai grea decît linul, / verde sunet de grăeri vestind / efigii de iarbă. // Dacă nu ți-au căzut de pe umerii goi / transparentele aripi și coatoarele arse / n-au înflorit, — niciodată o! nu / vei ști să mă mîngii, // Disperată mi-e liniștea — vară de foc. / Ca pe-o gîză îmi țin fericirea în palmă, / degețul umed în sus, ca să văd: / mi-o spulberă vîntul?”. Acesta e Șt. Aug. Doinaș la deplină maturitate, sublimînd senzorialitatea în calmul imaginilor, laconic pînă la artificiozitate, poet de retorte complicate care se colorează de palide seve lirice, pe alocuri enigmatic și arid. Însă e o uscăciune (ce ține de natura intelectuală a poeziei sale, prea făcută și neconținut echilibrată rațional) ca aceea a „continentelor aride”, de care amintea undeva, ce „se înalță pe gingașe labe”.

CICLURILE următoare conțin, pe cît îmi pot da seama, poezii din stadii mai vechi sau într-un spirit al liricii de dinainte. Multe sînt foarte frumoase, ca de exemplu **Balada prințului nesărutat**, cu mari înfășurări lexicale: „Dar Prințul, cedru în vîpăi, / nu cunoștea prin servil săi / ce-nscamnă sărutarea. / Ci într-o zi un trandafir / veghind ciudată-i boală / se scutură, și din poezie / căzu pe gura lui, cu mir, / o vestedă petală”. Parnasianismul atinge uneori o calitate fraged-învăpăiată a carnației lirice: „Abia începi un dulce joc de-a moartea, / că soarele imens — ca un atu — / răsare-n mîna ta, orbîndu-ți cartea”. Sau: „Abia mai poate Dumnezeu să ție, / ca un inel, pe degețul său mic, / această gingașă împărăție”. Cite o pată impresionistă de culoare figurează spuma unui întreg peisaj: „În balanța de spumă a prunilor, seara”. Artele poetice au aceeași conciziune fericită: „Tu știi că-am boțezat făptura toată / în felul meu: cu limba despăcată”. Sau: „Cu ochii / și-un simț sînt la scara nimăului / ucid materia și scot din rochii / nu lutul ars, ci transparența lui”. Poetul e un cultivator de esențe imateriale în care se închide, ca într-o așeză, strălucirea

lunii, al unui timp ce rezumă efemeritatea păstrîndu-i răcoarea vie: „Cum păsările suie-n ceruri lăsînd un cuib de paie gol / în căutarea unui rege al păsărilor cu privirea / și zi de zi deasupra lumii li se amină întîlnirea / pînă ce simt că tandrul rege sunt ele însele în stol // așa pornesc în căutarea aceluia timp esențial / ce scaldă pulsul unor clipe în strălucire și durată / cuvintele tot mai străine ca-ntr-o așeză nendurată / tot mai supuse și-nvrăjbite de logosul potențial // pînă ce pagina le-nghite în albul ei ca fixe pîlcuri / în care întîmplarea moartă adie răcoros din țilcuri”. Dacă **Cele cinci drumuri** n-î se par, în lungimea lor ce taie respirația, fundamental prozaice, altele, prin riguroasele și rafinatele structuri ale versului lui Șt. Aug. Doinaș răzbate o simțire neînchipuit de fragedă și de plină de miresme lirice, ca de exemplu în această superbă **Paradă a orelor** consacrată timpului fenomenal al contemplației și iubirii: „Ah, ațtea treceri colorate / ale zilei — oare le cunosc? / Ceasul reumușcă, pe-nserate, / cînd o mină mirosînd a mosc / suferă între lucruri deflorate; // Orelle de dragoste-ale ploii, / cînd perechile de tineri sunt / orz și grîu, și-i ciugulesc mierloii, / iarbă fragedă în spic mărunț / pentru botul hămesit al oii; // Alburia forfotă de pete / care-anunță zorile și cînd / noaptea încă tremură-n Scumpete, / și se-aude sus, din cînd în cînd, / glas de Lire și de Scorpii bete; // Exultanța nalbelor la mare / în amurg, cînd florile se-aprind / dinlăuntru, ca o destrămare / de suave temple sub un grind / uzurpat de-o nalbă foarte mare; // Lîncede amieze cu delicii / ce duhnesc a drojdie și vin, / cînd nebunii urlă în ospicii / și, la vocca lor cerească, vin / cu scalpelu-n mîna haruspicii // Multe lucruri umblă pe la poartă: / toate-aș vrea cu tine să le-așlept. / Ah, dacă Iordanul ce mîna poartă / liniștit, cu apa pînă-n piept / n-ar cînta în drum spre Marea Moartă...”.

Nicolae Manolescu

Dan Mutașcu Ipoteca și alte povestiri

(Editura Cartea Românească)

■ Fără efort, povestind firesc, plastic — de parcă ar face lucrul ăsta de cînd lumea — Dan Mutașcu trece cu bine frontierele unei experiențe dificile. I-am citit romanele, legate de o anumită convenție. De această dată concretul este decantat pînă la prea intim aluzii, povestitorul ne spune niște întîmplări-fabulă, de aici și tensiunea pură, de vină lirică, a inspirației. Nuvela titulară, cu rețeaua ei de moralități, relatează liniștit despre pasiuni. Flăcările ce ard deasupra lutului vorbesc deajuns despre drame ale posesiunii, despre ispite triviale — într-un cuvînt, despre o lume azi a nimăului. Dar, datorită naratorului, avînd o vîrstă, datînd un spațiu istoric, în care — nu începe indoială — se întrec destule contrarii.

Starea primară a celui care povestește fiind plăcerea descrierii (evocarea, preaplinul ei poetic stău mereu pe muche, între desenul cizlat și comentariul indirect), rezultă o viziune mitopoetică, cu licori amestecate. Unele, ca în **Ipoteca**, au gustul știut al prozei muntenești, altele sînt mai puțin crude și îmbracă veșminte nostime, ca în **Ford '28**. Sub aparențe glumețe, această proză devine filosofică, închide o retorică sopită. Sentimentalul, abulicul, oniric Sebastian, cel care nu-și urnise mașina din curte, moare fericit, potopit de ninsoare, ca un

aventurier. Ce contează că automobilul dormea pe loc, Sebastian avusese revelația îngăduită numai marilor fantaziști. Tot un himeric, dar în alt fel, este bunicul Svetozar din **Cai albi de vinzare**. Secretul lui, cail, odată divulgat și micșorat pînă la derizoriu, îl pierde.

Sînt, desigur, și alunecări din exces liric cînd stilizarea efectelor frizează calofilia (**Ceea ce știi și nu știi**), însă, de regulă desenul pasional are suptele, se mlădiază fluid. Vădit lucru, Dan Mutașcu are toate datele, cum se zice, povestește cursiv, seducător. Dar se întrezărește uneori mai greu, prin magma cam forțat poematică, ce anume rămîne dincolo de stratul exterior. Repet: Dan Mutașcu este dedat la plăcerile narației, el știe să pună în pagină un crîmpei de viață, să sugereze un profil, să stîrnească atenția. **Cazul Basmanela sau o nuvelă de iarnă** mi se pare elocvent pentru meritele amintite. Și totuși, elanul bine temperat al povestitorului uită aici ceva esențial. Anume că o confruntare cu aparențele, ca să aibă șansa verosimilității, nu e deajuns să fie enunțată, mai are nevoie de ceva spre a fi convingătoare. Enunțul e clar, e folos că aparența păcătuiește prin naivitate! Așa-zisul delator Radu Basmanela se dovedește a fi maior în serviciul secret al armatei române. Păcat că acest lucru închiderea noastră îl ghidește de la bun început. Eroismul personajului e subminat de clișeu.

Rămîn însă la părerea că pe Dan Mutașcu, cu rivna lui poetică, cu talentul de a colporta ingenios, de a ști să cîtească „fișe de existență”, îl prind cel mai bine miniaturile. Acolo, în spațiul lor concentrat și condensat (ca în **Simbătă sau Ford '28** sau **Cai albi de vinzare**) se reveleză linia directă de acces a povestitorului la semnificații.

Henri Zalis

Suzana Delciu Deșteptăciunea pămîntului

(Editura Serisul românesc)

● CARTEA Suzanei Delciu se inscrie programatic într-o zonă a preocupărilor civice astfel definită de autoarea însăși: „În toamna lui 1976... un grup de scriitori am venit să vizităm județul Dolj și orașul Craiova. [...] M-am apropiat din ce în ce mai mult de oamenii de aci căroră am început să le cunosc munca, căperea, trecutul și mai ales frumoasele și de multe ori spectaculoase realizări”. În cuprinsul cărții, punct cu punct, Suzana Delciu omagiază, prin urmare, prezentul și trecutul istoric al locurilor, eroii lor, obiceiurile regionale, chiar și unele legende. În final, sentimentul dominant e al parcurgerii unei mitologii locale. Astfel, se pornește la drum cu Bendis: „zeița enigmatică, / lipită cu genunchii de pămînt / ca sinii de trup / trup ghemuit / rădăcina pămîntului... prin ea trecînd / presimțirea / fecundității primărie”. Urmează, imediat, prezentul închis într-un simbol recunoscut: „Locomotiivele / acum se odihnesc în / deflanții / înainte de a porni / în lungile lor expediții / pentru deștelenirea / misterioaselor / orizonturi”. Tratarea îngemănează cele două simboluri, trecutul și prezentul sînt ale oamenilor, desfășurarea și omagierea lor nu au sens în afara rostului lor

uman, drept care poeta se pregătește să pună unei „locomotive Diesel... un săr / și un fir de iasomie” pentru mirosul ei atît de unic „care n-are corespondent / în aur”. La **Casa Băniei** poeta lasă „un gînd nebul / un visător / care se impiedică / de stele / cînd coboară pe pămînt / prăfuit de cer / și aduce pe umeri / pulbera lor...”. Notăm și o revizuire interesantă și personală cu privire la domnia lui C. Brăncoveanu: „Dar ce poate fi / mai groaznic / decît trădarea / Dar ce poate fi / mai cumplit / decît curmarea ei / prin fapta singelui / Domnul ingenuchează / în fața icoanei: / Doamne / iartă-mi / fapta de miine”. În întregime citabilă este **Visul lui Tudor**: „Acesta-i jurămîntul / Copacii cresc din pămînt / spre cer / și firul de iarbă / și sălbateca / păpădie / ca începutul unui gînd / Atunci / demnitătea / are și ea o verticală / a ei / cu privirea în sus / Fie / O vom obține / cu prețul / singelui nostru”. Din periplul în istoria reală și fabuloasă a Doljului, mai pot fi remarcate rîndurile despre Fintina lui Jianu: „Seara la fintină / fețele poartă în par / busuioce de nuntă / iar apa / pe care și-o toarnă / în căsușul palmei / flăcăii / are miros de busuioce / Se zice că o gură de femele / a vrăjit-o / să fie apa / dragostei veșnice”. Sau despre **Fata cea frumoasă**, un soi de zîna locală, desenată aidoma unei Ofelii: „Ea s-a oprit / scintele în noapte / și-a culcat / pletele / pe nenufari / s-a lăsat lin / în țîrînă / cu dansul / înjunghiat / pe la spate”. Prin eliziuni deliberate, poeta obține o anumită ermetizare a discursului. Efectul e de frescă din care lipsesc tocmai scenele (amănuntele) neesențiale.

Mircea Constantinescu

Contextul operei

LA FEL ca precedentele două volume ale lui Cornel Ungureanu, și actualul, intitulat *Contextul operei*, pune repede în lumină calitățile și trăsăturile criticii tinărului autor, care au entuziasmat pe unii comentatori. Apoi, rapiditatea demersului, privirea de sus, cuprinzătoare, ușurința de a produce idei (cu și fără ghilimete), inteligența asociativă, scrisul nervos, capricios, plin de treceri bruște, în care afirmarea dreaptă, tăioasă coexistă cu foarte întortoconatele subtilități, spiritul analitic p-trunzător și talentul expresiei, de nu puține ori pregnant, sint citeva dintre ele. Aproape toate studiile volumului conțin lucruri interesante. Schema lor generală cuprinde o parte, voit seacă, de istorie literară, o alta, centrală, de delectare a imaginației critice și de virtuozitate a interpretării, și o încheiere (marcată foarte apăsător, ca la școală), aproape întotdeauna lirică, solemnă. Considerațiile despre „Lirica arderii” și despre „Forțele protectoare [...] inepuizabile” ale mediului familial în care a crescut și s-a dezvoltat Lucian Blaga, paralela Blaga—Pillat de la p.p. 85—86 (și din care nu cităm decît finalul: „Blaga e un poet ce se vrea fără biografie, în măsura în care propune o biografie imensă, așa cum și geografia propusă «spațiului său mioritic» e imensă. Pillat e poetul cu o biografie”), evocarea cenacului macedonskian, cu frumoasa concluzie că „Poezia română modernă se naște din această iluzie a regalității poeziei”, caracterizarea rolului pe care l-a avut Stamatian în cultura poeziei noastre (p.p. 111—112), observația că opera lui Camil Petrescu, care „se vrea clasic”, se naște din bălălia „cu «titanismul adolescentin», cu tot ceea ce, prin eroare, prin inclemență, prin lipsă de rigoare, declanșează haosul” sau că în *Memorii* „acționează o ambiție lovinesciană mai veche: demitizarea”, analiza literaturii și a publicisticii lui Zaharia Stancu de dinaintea de *Desculț*, în legătură cu care criticul arată și ceea ce dătorază romanul „necesității, lozincilor momentului”, detectarea abilității a temelor prozei lui Marin Preda (a protectorului, a inocenței și a violenței ș.a.), referirile la „literatura antipito-rească a lui Alexandru Ivasiuc” etc. acoperă citeva din paginile cele mai vii, de reală contribuție la exegeza critică contemporană, ale cărții. Interesante sînt și unele încercări de caracterizare globală, de sus, a unor perioade și fenomene literare, precum acelea care se raportează la proza deceniului IV, dominată de moda jurnalelor mai mult sau mai puțin truate sau la drumul „în zigzag” al scriitorului român, care nu-și respectă întotdeauna promisiunile. Merită, de asemenea, relevat și faptul că, spre deosebire de amatorii de judecăți exclusiviste, Cornel Ungureanu pare dornic de a profita de toate marile surse ale criticii românești. Mi-a făcut, de pildă, plăcere să constat că în *Contextul operei* numele lui Tudor Vianu apare cu o frecvență rareori întâlnită în cărțile de critică ale ultimului deceniu.

Interpretarea textului este însă uneori la Cornel Ungureanu prea largă. O accepțăm cu scepticismul cu care întimpinăm de obicei adevărurile prea generale. Ea oferă, pe de altă parte, numeroase soluții facile, sau simpliste. *Ce mult te-am iubit* ar fi „o Mioriță, dar o Mioriță «în-torsă intr-alt chip»: cea trecută în moarte e mama, iar fiul este cel care o caută”. Proiectat în 1948, romanul *Moromeții* este „aminat” cu prudență de Marin Preda: „Instinctul prozatorului — crede Cornel Ungureanu — împinge timpul cărții pînă într-un moment în care stelele șanșei puteau veghea ieșirea lui în lume”. Ca și cum opera scriitorului, de mult „gata”, ar fi așteptat doar momentul în care să poată fi transcrisă! Afișarea unei erudiții ce nu poate fi, avînd în vedere vîrsta autorului, decît în curs de constituire pare a face parte din „programul” criticului, care nu ezită să tranșeze în controversata problemă a... originii sonetului. Miră apoi la un critic, în fond ironic, cum este Cornel Ungureanu accesele de prețiozitate, de retorism și grandilocvență. Autorul scrie: „*Amintiri din copilărie, Budulea Taichii, Moromeții, Desculț* sînt doar citeva dintre cărțile ce ne pun în față momente ale a-propteriei, prin scris, a unei lumi noi: sînt momente ale Cărții revelatoare, dar și ale *alienării*, prin scris-civit. Cartea e oglindă (e menită să oglindească) unei istorii, așa cum scris-civitul e menit a da viață Textului cronicii, cel menit a cuprinde Textul lumii”; sau: „*Pe Argeș în sus* e o carte de întemeiere, un hrisov scris în numele poeziei și al regalității poezice. Este cartea unui nou Negru Vodă și a unui nou Meșter Manole, ce, unul prin blazon și celălalt prin vocație constructivă, înalță nu o construcție materială [...], ci una spirituală [...]: *Pe Argeș în sus* propune o întemeiere în spațiul poetic românesc. Este, conform legendei (inversate), «loc de pomnire», loc al unei geografii destinate nemuririi. Poetul ne oferă (conform programului) echivalente (ele vor fi redate, cu mai puțină strălucire, în *Satul meu*): le-am numi tablouri, dacă ele nu ar fi înălțate în spiritul de omni-prezență noului Meșter Manole, poetul. Căci poetul oglindește scurgerea vremurilor”; și: „Naratorul rămîne în afara povestirii, suveran absolut al ei, pentru a

contempla, din înălțimea întemeierii sale literare, curgerea impenetrabilă a faptelor: toate prea plecate, supuse ale gîndului său treaz, acum ca și altădată. Pe soclul profesiei sale, el va întinde brațul...” Nu lipsesc banalitățile (de tipul „scriitorul și-a transformat, pînă la capăt, viața în operă”), frazele convenționale (cineva e scriitorul „constantei opțiuni pentru valorile umanismului”), ideile fixe (legate în special de magie și mituri) și clișeele. Criticul pare obsedat de *emblemă* (analizind, la p. 227, versurile Anișoarei Odeanu din *Moartea în cetate*, criticul descoperă tot felul de embleme: „emblemă ale doliului”, „emblemă morții”, „emblemă exilului”) și în mod cu totul special (după cum se poate deduce și din unele citate de mai sus) de conceptul de *intemeiere*: „...filosoful ce se întemeiază (s.n.) tot acum”; „*Pe Argeș în sus* e o carte de întemeiere (s.n.)”, „*Pe Argeș în sus* propune o întemeiere (s.n.)...”; „*Pe Argeș în sus* și alte volume ale lui Ion Pillat, n.n.) îl reprezintă nu numai pe poetul satului, al lumii reale, ci, ilustrază, poate, fazele unei întemeieri (s.n.) poetice”; „Și totuși, nu credem că s-a subliniat îndeajuns participarea *celorlalți* la întemeierea (s.n.) lui Bacovia”; la p. 176 ni se vorbește chiar, în legătură cu Zaharia Stancu, de „drumul întemeierii (s.n.) sale gazetărești”. Din ce în ce mai caracteristică lui Cornel Ungureanu pare a fi atitudinea superior-degajată: „Ce ar mai fi «complexul lui Empedocle», se întreabă de pildă la p. 41 autorul, pletisit că trebuie să dea (și ne dea) atîtea explicații. „Între scriitorii secolului XX, Ion Pillat e singurul care are un arbore genealogic. Sau mai exact: dintre cei ce au rămas în literatura română. Celălalt, înzestrați din naștere cu nume ilustru, fie că s-au pripășit prin alte culturi, promovînd cu seniorială eleganță o literatură căreia, de obicei, i se supralicitează valoarea (M-me de Noailles, née Brancovan, Marthe Bibesco), fie au îngroșat, cu brio, rîndurile mediocrității literare, și ele ilustre”; „în literatură, anecdota biografică are o importanță secundară și faptul că un cutare a bătut șaptezeci de halbe de bere interesează mai puțin”; „De la Mihail Sebastian la Anișoara Odeanu, de la Mircea Eliade la Octav Șuluțiu, la Cella Serghi, la emulele cenacului lovinescian, la Constantin Fintineru sau Mircea Damian și la cîți alții (pînă și miss România, Erastia Perets, își va scrie întimplările ei de vedetă; Octav Șuluțiu o va descoperi agramată și o va trimite la cratiță) piața e invadată de jurnale”.

Contextul operei este cartea unui autor foarte grăbit. Idei improvizate, fără acoperire, contradicții și afirmații aruncate parcă la întimplare pe hîrtie pot fi întîlnite la tot pasul în paginile semnate de Cornel Ungureanu. „Un Călinescu făcînd piața poate să pară o sfidare a legilor buneii cuviințe literare, și totuși, fără această imagine înțelegerea marelui cărturar e incompletă”. Oare? În descrierile de călătorie ale lui Iosif Blaga putem descoperi — susține Cornel Ungureanu — sugeții pentru *Spațiul mioritic*. Citim textul ales spre ilustrare (p. 10) — nimic semnificativ. După ce la p. 190 se pretinde că Zaharia Stancu e un „scriitor lipsit de vo-

cația construcției”, la p. 198 se regretă faptul că s-a insistat prea puțin „asupra sensurilor de subtext ale romanului (*Șatra*, n.n.), *asupra simetriilor și a gradăției lui*” (s.n.). Enunțul e adeseori sacadat, telegrafic, de maculator: „Și Zamolxe vrea să distrugă măști, și Zamolxe vrea să dea altă față firii; și în piesa lui Blaga lumea se opune eroului (și eroul lumii) cu observația: în lumea lui Blaga opoziția e atenuată, existînd în fiecare caz *căi de înțelegere*. Vom vedea mai tirziu semnificațiile. Deocamdată: tinerețea lui Goethe e bogată în titani, unul din revolțai împotriva zeilor fiind *Prometeu*”; „Ultimele poezii [...] accentuează nota tragică. Conștiința deplinătății creatoare e pusă în cumpănă cu sensul destinului. Lumea [...] e vrăjmașă; sufletul poetului se pleacă sub vremei.” O vicioie artificială, o falsă tensiune a comunicării ideilor caracterizează multe din paginile acestui volum. Rareori am citit o carte de critică redactată cu atîta aproximație (greșelile de tipar înseși pîrînd firești printre numeroasele neglijențe de exprimare ale autorului) și probabil că niciodată un critic care știe să scrie (cum este de fapt Ungureanu) n-a scris mai rău (ca Ungureanu în *Contextul operei*). Pasajele confuze (a se vedea introducerea la studiul despre Stamatian), dezacordurile, familiarișmele, stîngăciile de orice fel pot fi culese de oriunde. Citeva exemple: „În dosarul de acuzare (al lui Vasile Moga, n.n.) se află și *fulminantele* (s.n.) blesteme ale lui Iorga, *tunătoare* (s.n.) într-o pagină plină de mare minie”, scrie autorul amintindu-și probabil că după ce fulgeră, tună; „Și aici se pare că adevărurile favorabile sînt de partea lui (a lui Vasile Moga, n.n.)”, zice criticul, de unde putem presupune că există și adevăruri favorabile care însă nu sînt de partea lui (a lui Vasile Moga); „*Cintec pentru dezbrăcare, Bacantă dansînd, Fata din dafin, Alborarda, Dintr-o cintare a cîntărilor profane* sînt versuri pentru care, în alte vremuri, ar fi fost așezat sub severe interdicții”; „*Drumul* (s.n.) de la «argilă» la «spiritul pur» este *centrul* (s.n.) în itinerarul eroului liric voiculescian”; „*Altoirea* este unul dintre procedeele preferate ale literaturii sale, un gest ce revine mereu ca un fel de artă poetică” (altorea nu e un gest — decît la figurat, ci o operație, o tehnică); „Ermetismul din *Pe Argeș în sus* aparține albumului de familie și a explicațiilor genealogice (?); „*Voința* construcției poetice duce la o orgie de paralele, adevărat *dicționar* al intențiilor poetului. Cel ce vorbește e noul din via...””; „*Oamenii cu joben* este o carte despre ființe perverse, pentru care tentația și înfăptuirea relațiilor adulterine, a imperecherilor împotriva firii înălturată, pînă la urmă, orice preocupare a scriitorului pentru descrierea mediului social”; „*Șatra* scapă de sub stăpînirea legii, iar străvechea ei omenie se duce pe apa simbetei”; „...mai degrabă ale romantismului german, cu zinele și zeii ei (s.n.) pădurateci”; „*Vantitas vantiatum*, aceasta ar fi proza (?) care le acoperă pe toate”; „Lovinescu-omul este un personaj profund tragic. Așteptînd mereu, așteptînd în nesfîrșit, așteptînd-l pe Godot”; „Exceptînd versurile, operele ce preced *Desculț* par scufundate într-o mare protectoare, considera-

Contextul operei

te sub umbra mișcătoare a erorilor îngăduite și explicabile” etc.

Aceste obiceiuri, rezultînd dintr-o lectură, mărturisesc, atență, ca și calitățile pe care le-am relevat mai sus nu dintr-o dorință, îl asigur pe autor, de „simplă flatareală” (ca să-l citez încă o dată), atrag atenția asupra unui alt aspect esențial, legat deopotrivă de defectele și însușirile criticii lui Cornel Ungureanu. Referințele bizare de amestecate (alături de Bachelard, Foucault sau Gilbert Durand fiind citați Tiliu Racotă, A.A. Lilin, Iosif Cheie Pantea sau Pavel Bellu), alăturarea unor scriitori de statură diferită (introducerea capitolului despre Anișoara Odeanu în secțiunea consacrată lui Zaharia Stancu, Marin Preda și Al. Ivasiuc rămîne nemotivată, chiar dacă criticul vede în ea o precursorare a Nathalie Sarraute!) și în general graba nepăsătoare cu care Cornel Ungureanu scrie despre oricine și orice, trecerea suspect de rapidă de la locul comun la subtilitatea inextricabilă, numerotarea foarte personală a capitolelor și a subcapitolelor cărții în tr-un fel de comedie a rigorii (căci dezorganizarea uneori aproape caleidoscopică a materialului critic este cit se poate de vizibilă), precum și alte diverse „semnale”, (pregătindu-se să facă istorie literară criticul nu-și suflecă mincile parcă puțin prea demonstrativ? o ușoară grimasă nu apare exact în momentele de expansiune lirică?) ne revelează un anumit substrat de neseriozitate, propriu activității lui Cornel Ungureanu. N. Manolescu a observat exact că Ungureanu își păstrează și parodiază colegii (printre „victimele” criticului, N. Manolescu mă cita și pe mine). Într-adevăr, pentru a mai largi puțin sfera exemplilor, am putea arăta că Ungureanu știe să scrie „frumos” ca N. Manolescu sau să fie „subtil” ca Lucian Raicu. El reușește să se transforme de la o pagină la alta: e simplu, grandilocvent, prozaic sau hazardat, după capriciul de moment. Atîta poftă de joacă poate încînta pînă la un punct. Există, totuși, un risc, pe care Cornel Ungureanu nu-l evită: acela de a se mima pînă la urmă însuși actul critic. Critica e o profesiune serioasă. A o practica făcînd cu ochiul ni se pare de neconceput. În ciuda unor calități ce nu sînt la îndemîna oricui, critica lui Cornel Ungureanu nu reușește, deocamdată, o autentică „intemeiere”.

Valeriu Cristea

Prima verba

Efortul poetic

■ O IDEE despre funcțiunea de investigație socratică a poeziei la Ileana Ioanid (Traversări, Ed. Junimea) ne dă poemul titular: „Am trecut / Un ocean / Doar o parte din pașii mei / A rămas / Pe Continentul despre care am crezut / Că sînt eu / Sarea apelor a îngroșat / Pielea / S-a pierdut culoarea ochilor // Am ajuns cu bine / Nu cunosc acest Pămînt”. Tendința de a folosi starea lirică în scopul revelației de sine este o constantă a plachetei, la concurență cu o alta, complementară: evitarea sentimentalismului mărunț și dulceag prin acumulări de concepte care, însă, fac mai mult rău decît bine fiindcă prozaizează fără scăpare discursul. În ce mă privește, prefer poezia fără îndoielă naivă și romanțioasă din acest text: „Mi-ar place / Să construiesc case / Din iarba / Sufletului meu. / Verzi, răcoroase, / Pline de soare, / Cu respirație lungă // [...] / Mi-ar place, mi-ar place / Să construiesc case, / Case înalte / Cît iarba sufletului meu” prozei definitive și indigeste din următorul fragment (rostul abuzului de majuscule imi scapă): „Am zăvorit Cercul / Cu severitate — îngăduitoare, / Pentru că mai știam că Lebăda / E grațioasă, pe Apă, / Nu și pe uscat — / Doar Frunza de Porumb / Rămîne Tăioasă // [...] / Am zăvorit Cercul meu — care, / Aidaoma Cerculului, / E un arc tremurat — peste Cer / În care Culorile trec Una în Alta, / Cu tăcută Blindetă”.

Înțeleg teama autoarei de excesul liric (mai ales într-o vreme cînd lirismul trece printr-o mare criză de autoritate) dar nu cred că hibridul pe care-l propun versurile ei ar putea să rezolve ceva. Interesant este că nici adoptarea unor formule poetice mai noi, de factură relativizantă și ironică, nu favorizează vocea poeziei („O să vină vremea bună, / O să-mi crească / Barbă lungă, / Dinți uscați, / Păr de măciucă // Am să rostesc / Antivorbe, / Am să zimbesc / Antivise / Elcatera și tot așa”) care s-ar auzi mai personal dacă n-ar evada din registrul sentimental. Efortul de a căuta un spațiu acustic prielnic este lăudabil, însă direcția căutării mi se pare greșită.

■ RIGOAREA prozodică și exploatarea filologică a lexicului în maniera lui Tudor George caracterizează poeziile lui Adrian Vasiliu (*Drumul și timpul*, Ed. Eminescu). Iată un sonet pe cit de exact în plan formal pe atîta de semnificativ în substanță: „Cu Primăvara dublă timpul cerne / În amîndoi un sentiment sportiv, / Înmușurim, dar gustul reflexiv / Ne va purta și-n boarea blindei Ierne // Suntem adepții unui mod activ / De-a implica Simboluri și Insemne / În viitorul care ni se-asterne / Doar nouă, singular, deci electiv // Iubirea — viitor care în germ e — / Va înflori în Iarnă, instictiv / Și în acest hiat împetiv // Noi doi, impunătoare Pachiderme / Vom procrea Întregul

Șir de Semne / Dînd viață unui Rîm Vegetativ”. Nu puteau lipsi ecurile barbiene, mai mult, placheta pare că respectă construcția cărții lui Ion Barbu, după un număr destul de mare de poeme reci, savant articulate, de o austeritate însă parnasiană și nu hermetică, urmînd citeva „balade” succulente, compunceri „isarliko”-fone pe motive istorice. Ciclul de început (*Insemnele*) abundă în sensuri gnomice exprimate discursiv, într-o frazare manieristă de tendință barocă și neocolind, ba dimpotrivă, cercul conceptelor, impresionant fiind mereu geometria versurilor. Meșteșugul e încă mai evident în ciclul al doilea (*Sonetele*), cu poeme ordonate nu doar de calitatea lor formală, ci și de tema lirică a iubirii. Recl, dar nu atît de impersonale ca „insemnele”, „sonetele” sugerează o erotică echivocă și aminată, posibilă dar improbabilă, trăită livresc și privită cu îngăduință uneori ironică („Iubirea noastră a rămas în poze / Am răstignit-o, deci mortua est / Timpul acela, înghețat în gest / L-am spulberat în cele patru roze // Ce se mai poate îndrepta? Acest / Buchet îngălbinit de tuberoze / Ne-a picurat otrava lui în doze / Ca într-un act shakespearean, funest // Noi ne-am rostit iubirea, n-am trăit / Nimic sublim. Ci încă înainte / De-a-ți spune «te iubesc» s-a năruit / Eșafodajul greu de legămînte. / O, dac-al știi cît de strălîn mă simt / De lacrima din ochii tăi, fierbinte!”; atitudinea amîtește de ironismul sentimental al lui Gheorghe Azap). Ultimele două cicluri (*Sentimentele* și *Baladele*) sînt mai exclamative, cu un coeficient biografic mai ridicat unele, într-un ușor aer ludic celebrat. *Întoarcere și Haiducească* sînt citabile. Remarcabil printre meșteșuguri prin efectul filologic, efortul lui Adrian Vasiliu nu a putut deocamdată evita o anume uscăciune conceptualistă, sterilitatea și monotonia expresiei, decurgînd toate din condiția manieristă a poeziilor.

Laurențiu Ulici

FĂRĂ a constitui o continuare propriu-zisă a **Plecării Vlașinilor**, noul roman al Ioanei Postelnicu*) amplifică printr-o vultă epică motivația socială și psihologică a conflictului fundamental, acela dintre obștea păstorilor din Vlașini și demoniul Branga, spre a ancora în secvențele focului justițiar care încheiau volumul precedent. Toate premisele pinzei epice existaseră de fapt acolo, tutela de spiritul judeului Alexa Banu. Obștea ciobanilor Vlașini lupta să păstreze rindurile vechi în fața pericolei ofensive a „Cetății” Sibului, dublată de „oamenii” Împărătesei Maria-Tereza. Replica bătrînului Alexa stipulează noblitea acestor „ungureni” contemporani cu Horia, într-un Ardeal românesc înălțat: „Noi sintem pe locurile noastre, a zis. N-am venit peste nimeni și nu îngăduim să vină nimeni peste noi”. Ambitia și setea de putere făcuseră din ciobanul Branga, colos teluric și pătimaș, un dușman al Vlașinilor, un om al „Cetății”, primar duplicitar, dovedit în cele din urmă de obște și judecat de către aceasta. Viața Sibului și demnitarii săi sași ca Burg-magistrul, dar mai ales cea pastorală cu rîriri strălucite, precum plecarea turmelor pe ziua Sf. Constantin și Elena, erosul Intempestiv al lui Branga cu Istina, al fetelor cu flăcăii sorocii plecării grabnice, anunțau în volumul anterior fuziunea istoriei cu mitul mioritic.

Întoarcerea Vlașinilor potențează aceste premise prin vigoarea prozei clasice, Ioana Postelnicu evocînd fierberea obștii sub semnul **Răscoalei** lui Rebreanu. Se pot afla, pe de altă parte, tangențe dintre **Noveltele** lui Slavici și cuplurile erotice din roman (jubrea Salomei pentru Ilarie); ceremonialul arhaic al replicii și ritualul pastoral ne sugerează solemnitatea sadoveniană. Observația nu are însă un substrat nepăcut pentru autoare, și trebuie să spunem de la bun început că, scris în modalități tradiționale destul de puțin frecventate astăzi, ancorat puternic în tradiția prozei noastre sociale, romanul nu ne apare epigon și vetust; infuzia mitului și universului mioritic îi conferă, cum vom vedea, o robustă modernitate.

Istoria secolului XVIII în Transilvania și în „țară” invie în tablouri epice care întreprind radiografia conflictelor sociale și naționale. Politica de deznationalizare a Imperiului împlică depozedarea economică a Vlașinilor de însuși Izvorul traului lor, munții cu pășunile, țintind transformarea păstorilor în lobași. Mișcarea lor subterană, răscoala femeilor vlașine

*) Ioana Postelnicu, **Întoarcerea Vlașinilor**, Ed. Eminescu, 1979.

care-și recuceresc biserica și sublima aventură a arderii „inșcrisurilor” de iobăgie, definesc reacția românilor. Falsul devotament al nemeșilor „față de împărăție” ascunde rapacitatea ofensivă a acestora, esențializată, de pildă, în magistrul Grommer sau ginerele acestuia, Vogelstang. Tagma jefuitoarelor, cum spunea Bălcescu, apare întregită prin evocarea epocii lui Mavrogheni, cel cu trăsura trasă de cerbi, în Țara Românească. Prin ochii „ungurenilor” sosiți aici cu turmele, pîrînd ca Ieronim, fiul „mucenicului” Alexa, o demnitate genuină, se relevă corupția fanariotă, mizeria bordeciilor deplinsă altădată de un Dinicu Golescu, lăcomia de gradantă a ispravnicului Tașos, vărul lui Vodă, luxul oriental din București și Galați. Haiducia care a concentrat în secolul XVIII protestul social, îmbogățește fundalul istoric cu fiorul baladesc, atît prin prezenta lui Aron, răzbnător al Bălășei, necinstiții de același Tașos, cît și prin imaginea unor ospețe desfășurate sadovenian.

Tipologia romanului, suportul său psihologic, se concentrează în rigoarea cu care a fost creat personajul central, ciobanul Branga, demonic și dilematic, pîrînd nostalgia stinelor și turmelor, a munților natali, dar și o aprigă sete de întințate și putere care-l mină pe căile îmbogățirii — negustoria cu vite și griu, deschiderea de hanuri, proiectul de a deveni, în schimbul trădării, „nemeș”, dăruit cu moșii, pămînturi și iobagi. Dar acest erou picarese cu menirea de a unifica medii sociale și distanțe geografice, susținînd derularea episodelor din satul Vlașinilor la Dăeni și de aici la Sibiu sau București, este înainte de toate un personaj convins prin trăire interioară. Regretînd tihna din trecut, cînd a fost simolu membru al obștii, deși oprimat de autoritatea judeului Alexa, Niculae Branga se vinde „Cetății”, devenind primar al Vlașinilor, jucid în fața păstorilor rolul de apărător dibaci, strins uneori cu ușa de către stăpînire. Dualitatea lăcomia, cinismul și temperamentul neînfrinat îl duc de la tratative cu autoritățile, profitabile pentru el, în defavoarea obștii, — la crimă (uciderea lui Ilarie, fiul baciului Alexa, prezentat al fiicei lui Branga, Salomia, uciderea „Sfintului” din pădure pentru comora minăstirii). Nălcirea titlului de „nemeș” cu hirtii nobiliare îl opestește definitiv degradarea morală. În același timp, ca un vînător iscusit, lipsit de grabă, obștea începe să adune dovezi împotriva-i: martorii și mărturiile se adună. Tănase, infirmul bilbit, văzuse omorul lui Ilarie, Lixandru, fiul cel mic al lui Alexa, ascultase după horn un sfat de taină despre „nemeșie”, însăși Istina, iubita de altădată a lui Branga, și într-o

măsură ipostazare a conștiinței acestuia, mărturisese oamenilor crima din pădure, iar „sluga”, Vlaicu, descoperă jaful averilor și scrisorile din tirlă către cei de acasă, aruncate de către trădător. Procesul insinuat lent dar ireversibil către înfricoșătorul județ al obștii, condusă acum de un alter-ego al lui Alexa, fiul acestuia, Ieronim, precipită lucrurile pe un făgaș de roman polișt, în care atît vinovatul cît și următorii au identitate certă. Inșcenările se fac prin suspense: Branga se confruntă ca un fals Casap-Pașa, căzînd în capcană. Vlașinii întorși la vatră fură ca niște strigoi, cu ajutorul femeilor lor, blestematelor „inșcrisuri”, le transportă noaptea în căruțe cu roți învelite cu paie și le ard. Simbolul focului justițiar pețluiește sancționarea lui Branga: în tihna pădurii îi sint arse picioarele care au bătut drumurile trădării, gospodăria sa orgolioasă ca la „Cetate” ajunge scrum și cenușă, ca și actele de nemeșie, ascunse înuții în lădița de fier.

DĂCĂ însă romanul s-ar fi rezumat la aceste structuri epice, conduse (conform unor prejudecăți) cu vigoare neapărat nefeminină, am fi avut în fața noastră o reconstituire solidă, lipsită într-o măsură de originalitate artistică. Se întimplă însă că Ioana Postelnicu, ea însăși depozitară istoriei Vlașinilor și urmașă a judeului Alexa Banu, — personaj real — să dețină acea memorie arhaică a universului pastoral pe care-l transformă în fundal mitic. Drept urmare, în romanul ei istoria secolului al XVIII-lea românesc cu formele socialmente concrete în Transilvania și dincoace, se suprapune peste epopeea mioritică: mișcările sempiternale ale turmelor, mărirea mută a ciobanilor mitici, erosul ritualic ce cuprinde așezarea Vlașinilor la întoarcerea și ea calendaristică a bărbăților și flăcăilor, dramele despărțirilor inerente, geologia colosală pare a fi ca în **Memento mori**, simbolul duratei cu care această umanitate arhaică se confundă. **Întoarcerea Vlașinilor** amplifică istoria prin mit, iar romanul istoric despre lupta ardelenilor pentru neatinare coboară în stratul și mai cuprinzător al perenității arhaice. Dincolo de detaliul etnografic propriu-zis, care poate fi în principiu superficial (ritualul cinel, portul bărbătesc, inserția doinelor de dor și jale, măiestria de tîmăduitoare cu ierburi a Istinei, petrecerile la han, ceremonialul Paștelui), coborim într-un univers pastoral marcat de caracter organic și antropomorfic, prin care Ioana Postelnicu se arată a fi o poetă a chtonianului. Pămîntul are „spinări”, munții au „brațe”, satul însuși este un „animal uriaș, cu trupul in-

tins pe coaste, pe văi și pe ridicături de pămînt, de la o zare la alta”. Mirosurile turmei, „duhoarea pătrunzătoare”, marchează anotimpurile, însoțind mișcările ei grele și nu mai puțin sugestive decît în cărțile unui Jean Giono.

Branga însuși, dizident disprețuit, continuă să fie terorizat de chemarea turmelor, căci „de dorul lor nu scapă în veci un cioban”. Celebrarea erosului văzut ca forță simbolică, regeneratoare a ciclurilor naturale, confundă regnurile, și nuntirea turmelor și cailor coincide cu aceea rituală a ciobanilor întorși acasă. Vara erotizantă, „puterea soarelui” aprinde obraji fetelor care pareau „a fi scăpat din brațele vreunui voinic”. Branga nu poate uita îmbrățișările Istinei care-l repudiază în cele din urmă pentru vina de a fi trădat obștea și turmele. Vlașinii își sorb, dimpotrivă, țaria din munți și păduri, din stine și ocine. din ritualul secular al transhumanței. Ei comunică frecvent cu morții, ca în **Baltagul**, Ieronim pare a se sfătui cu umbra judeului Alexa, iar Mihăilă, cu duhul Susanei, în scene ce sugerează **Un veac de singurătate**.

Coerența acestui dublu fundal apare raeroi încălcată: e vorba de compendii istorice inutile (p. 282—284), expozeuri folclorice neintegrate epic, repetarea secvențelor fanariote, o mai mică încredere în sugestia cite unei scene, decît în litera ei. Cuplul erotic Branga-Istina rămîne memorabil.

Romanul Ioanei Postelnicu marchează proza contemporană printr-o viziune specifică asupra istoriei naționale, amplificată inspirat prin universul mitului mioritic fundamental care face din satul Vlașinilor o așezare arhetipală, un Macondo al păstorilor români.

Elena Tacciu

Un roman de dragoste

DAMIAN NECULA este autorul unui roman de dragoste intitulat foarte frumos (și desigur cît se poate de potrivit dacă ne gîndim la **Ispita într-o dimineață** tinăr avocat, Alexandru este îndrăgostit de pasionala „exprofesorului” și a avocata răscu. Din care pricină își părăsește logodnică — ambițioasa Emiliană — și se dăruiește întru totul iubirii noi, iubire nu lipsită de tot felul de complicații. Complicațiile acestea — datorate atît presiunilor din exterior, cît și firii celor doi protagoniști — ocupă în carte un loc central. În jurul lor gravitează toate întîmplările. Primele pagini ni-l descriu pe tinărul avocat gonind cu mașina pe șoseaua București—Brașov, cuprins de o adevărată beție a vitezei: „În vîrtea volanului furios și îmbătat de toate și neliniștit. Țăia curbele scoțînd gemete lungi din cauciucurile fără vină, într-un fel de exaltare a tot și a tinereții lui și a vitezei care i se părea acum proprie și potrivită, izbind aerul cu o sută zece, o sută douăzeci, cît putea amărîta asta de mașină pe care o imprumutase pentru acest drum...”. Dorința de a-și trăi din plin tinerețea („Să ne bucurăm de vacanță, de viteză, de tot, sintem tineri, și nici nu știm că sintem tineri, aflăm prea tîrziu...” etc) pare a-i anima mai ales pe cei doi îndrăgostiți. Trezindu-se într-o dimineață în camera de hotel a unei stațiuni oarecare, privind chipul încă adormit al femeii iubite („Ochii lui Alexandru, de un albastru intens, abia mișcîți în semiobscuritatea camerei, se deschiseră asupra ei, strînsă ghem, dormind încă, așa cum dorm copiii, adunați în ei, într-o poziție de autoapărare...”), tinărul exclamă: „Nebună lume și... frumoasă lume!” Sub semnul acestei exaltări juvenile am putea pune, desigur, întregul roman chiar dacă finalul rămîne oarecum deschis, umbrit de reflecțiile melancolice ale eroului abia întors dintr-o lungă călătorie prin Europa. Pentru că un eșec la virsta lui Alexandru Văluoreanu, de pădere autorul — nu îmbracă niciodată culoarea sumbră a unei

catastrofe fără ieșire. Chiar dacă stă un timp ascuns „în șandramaua aia gata să plesnească” din curtea unui vechi prieten, în cele din urmă Alexandru Văluoreanu „începe să-și revină” și „să se facă bine”. „Dacă e de crezut așa ceva — notează, totuși, autorul — pentru că de dragoste, ca și de altele, nu te faci bine niciodată...”.

Dar Alexandru și Flavia nu sînt singurele personaje și cartea nu este numai istoria iubirii lor plină de peripeții de tot felul și în cele din urmă neîmplinită. Interesantă se anunța, de pildă, povestea inginerului Dimitrie Mărgineanu, acuzat în 1948 de complot împotriva statului. Judecat, și pedepsit. Adevărul despre inginer vrea să-l restabilească, după ani și ani de obsedante întrebări care nu și-au găsit încă răspunsul, fiica acestuia, Elena, apelînd cu o stranie febrilitate la ajutorul tinărului avocat. Pornită pe acest făgaș, cartea se anunța deosebit de incitantă. Subiectul promitea într-adevăr mult, dar, spre surprinderea cititorului, „pista” pe care prozatorul părea să fi pornit, atît de bogată în resurse, e abandonată, iar cazul inginerului clasat cam în grabă: e suficient ca lui Alexandru Văluoreanu să-l cadă în mină o broșură cu rezumatul respectivului proces de odinioară și dubiile — cel puțin în ceea ce îl privește pe eroul nostru — dispar cît al bate din palme...

Văzută „de aproape” ni s-a părut lumea „bătrînilor”, o lume bintuită de egoism și de vechi obsesii, de permanente și obositoare, prin monotonia lor, insatisfacții, o lume incapabilă să mai stabilească un contact real cu clipa prezentă, trăind într-un fel de vid de o intristătoare inumanitate. E lumea în care își duce existența avocatul Cocărăscu, precum și soața acestuia, de fapt părinții tulburătoare și supersenzualei Flavia.

Prozatorului îi reușesc, după părerea noastră, mult mai bine personajele secundare. Ne referim mai ales la Anton Augustin Pașcanu, prieten și sfătător, în clipe de derută, al tinărului avocat. Opțiunile cititorului se îndreaptă din primul moment spre bărbatul singuratic, aparent ratat („Își cheltulse și banii și timpul într-o căutare a nu se știe ce, începuse în tinerete mai multe facultăți, dar nici una nu-l satisfăcuse, pe semne, pentru că pe

nici una n-o dusese pînă la capăt. Medicină, filosofie și drept”), dar care a reușit cu toate astea să-și construiască viața după propriile-i criterii, într-o deplină libertate a opțiunilor, de unde și imperturbabila-i liniște interioară, precum și permanenta-i luciditate. „Păstrîndu-și infățîșarea de locotenent întors din colonii care parcă trăiește din numai gloria trecută”, rememorîndu-și cu plăcere și nostalgie călătoriile înfăptuite în anii tinereții („Călătorie prin toată Franța. Singur și cu prietenii. Singur și cu femeii”), fără regretul de a-și fi risipit viața („Risipitor cu banii și cu zilele lui”), fostul grefier ni se pare a fi cel mai convingător erou din carte.

O mai mare rigoare a construcției, o mai amplă desfășurare a temelor propuse, ar fi făcut desigur ca romanul să aibă o structură mai unitară. Dar chiar dacă nu se realizează în toate direcțiile scontate, chiar dacă nu totul este dus pînă la capăt, nervozitatea, febrilitatea scrisului lui Damian Necula ne cuceresc în cele din urmă. Citim noua sa carte cu susținut și real interes.

Sorin Titel

Calendar

- 6.VI.1874 — s-a născut **Scarlăt Cantacuzino** (m. 1948)
- 6.VI.1899 — s-a născut **Franz Liebhard**
- 6.VI.1913 — s-a născut **Alf Adania** (m. 1979)
- 6.VI.1914 — s-a născut **Ion Șugariu** (m. 1945)
- 6.VI.1921 — s-a născut **Dan Constantinescu**
- 7.VI.1874 — s-a născut **Al. Iacobescu** (m. ?)
- 7.VI.1940 — s-a născut **Ion Murgeanu**
- 8.VI.1904 — s-a născut **Gabriel Drăgan**.
- 8.VI.1910 — s-a născut **Al. Șerban**.
- 8/9.VI. (22.VI.) 1912 — a murit **I.L. Caragiale** (n. 1852).
- 8.VI.1923 — s-a născut **Tudor Băran**.
- 8.VI.1928 — a murit **Ovid Densulesianu** (n. 1873).
- 8.VI.1967 — a murit **Otilia Cazimir** (n. 1894).
- 9.VI.1909 — s-a născut **Marius Mircu**.
- 9.VI.1923 — **Mihail Sadoveanu** rostește discursul de recepție la Academia Română despre **Poezie populară**.
- 10.VI.1839 — s-a născut **Ion Creangă** (m. 1889).
- 10.VI.1921 — s-a născut **Virginia Șerbănescu**.
- 10.VI.1930 — s-a născut **Ion Chelsoi**.
- 10.VI.1935 — s-a născut **Adrian Beldeanu**.
- 10.VI.1963 — a murit **Ioan Timuș** (n. 1890).
- 11.VI.1943 — s-a născut **Grigore Arbore**.
- 11.VI.1946 — a murit **Sofia Nădejde** (n. 1856).

*) Damian Necula, **Ispita într-o dimineață ploioasă**, Ed. Cartea Românească, 1979.

Ana BLANDIANA

De-aș avea timp

De-aș avea timp să vă povestesc pe indelete
Tot ce se întâmplă la mine-n grădină
Cit e ziua de mare,
V-aș scrie pe o frunză de castravete (velină),
Cu o pană de ciocănițoare,
O scrisoare foarte mare.

Dar pentru că sint extraordinar
De ocupată
Și nu-mi mai văd capul de treabă,
Vă scriu în grabă,
Pe o frunză de mărar (presată),
Cu un picioruș de furnică,
O cânticică foarte mică.

Într-o zi pe când lucram

Intr-o zi pe când lucram
In grădină, pe sub geam,

Îngrijind un trandafir,
Văd că într-un musafir :

Era mic c-abia-l vedeai,
Dar cu mustăți ditamai ;

Încăpea printre uluci,
Dar avea blânița-n dungii ;

Și-ntr-un capăt, dintr-o dungă
Îi creștea o coadă lungă ;

Era numai cit o floare,
Dar avea patru picioare ;

Ochii-albaștri îi sclipeau
Și știa să zică „miau“.

Ba să vezi și să te bucuri –
Sărea-n aer după fluturi

Și știa chiar să se joace
Cu cineva ghemotoace.

Oare, ce-ați fi făcut voi
Cu-acest musafir de soi ?

Eu oaspele important
L-am tratat cu lapte cald ;

Ca să-l conving să rămână,
L-am dat și-un pic de smintină ;

Și, pentru că era mic,
L-am botezat Arpagic.

Aprobarea

Intr-o zi m-am gândit ce-ar fi
Să-ncerc să-l conving
Pe bunul meu amic,
Pisoiul Arpagic,
Să se lase transformat într-o floare.
Nu aveam o pretenție prea mare :
Voiam doar să-i crească, pe loc,
In virful fiicărei urechi cite-un boboc
Și, dac-ar fi avut un pic de bunăvoință
Să-i atirne și un buchet din codiță.
Arpagic mi-a răspuns,
Cam de sus,
Că, dacă nu-l doare acest ornament,
Lui îi este indiferent.

Ei, acum se puneau întrebarea
Ce să fac cu aprobarea.

Mai întâi l-am așezat pe pământ
Și i-am îngropat lăbuțele pe rind,
Apoi am greblat stratul în jur
Ca să nu aibă nici un cusur,
Și pe deasupra am presărat
Îngrășământ cu superfosfat.

Apoi, cum era și firesc,
Am început să-l stropesc.
Din păcate, cind l-am făcut learcă,
Arpagic n-a mai vrut să știe de joacă
Și, scuturindu-și lăbuțele de noroi,
Și-a luat cuvintu-napoi.

Măcar o zi de-ar fi stat neclintit,
Sint sigură c-ar fi înflorit !

LILIANA POPOVICI : Pom cu păsări

O vizită

Ieri am avut o vizită simandicoasă :
A trecut pe la mine o broască țestoasă.

De fapt avea un aer atât de serios,
Încît s-ar putea să fi fost un broscoi țestos.

Era destul de mic și de tinăr, n-ai fi dat pe el doi bani,
Nu cred c-avea nici cinci sute de ani.

(Pentru că – știți, desigur – așa fără nici un motiv
Țestoasele trăiesc un mileniu aproximativ.)

Totuși știa să se poarte, și știa să vorbească,
Și era foarte inteligent pentru o broască.

Deoarece fusese crescut în natură,
Se pricepea la agricultură ;

Și pentru că experiența lui era notorie,
Se pricepea grozav la istorie ;

Era o adevărată plăcere să-l ascuți,
Dintre domnitori îi cunoscuse pe cei mai mulți.

Povestea despre Brâncoveanu și Cantemir
Și despre alții pe care nu mai știu să-i înșir.

Dar – dacă nu se lăuda – se pare
Că-l zărise chiar și pe Ștefan cel Mare.

Despre războaie doar n-avea prea multe de spus,
Stătuse în carapace, ascuns.

Oricum, mi-ar fi plăcut să-l ascund în penar,
Să-mi sufle la istorie la extemporal.

La Paris

La Paris, la colț de străzi,
Cireșele cresc în lăzi ;

Strugurii afuzali
Cresc de-a dreptul în cutii ;

Piersicile, nici n-ai crede,
Cresc ascunse în șervete ;

Și-ascultați-mă pe mine,
Merele cresc în vitrine.

Prunele cresc pe cîntar,
Pepenii în galantar,

Fragile, în mare grabă,
Cresc de-agata din tarabă,

Și alunele sadea
Cresc în bar, de sub tejghea.

Un plictis de zile mari :
Nici albine, nici bondari.

Dar, în schimb, nimic de zis,
Pe-orice stradă în Paris,
Orice ciine, cit de mic,
Crește-n coadă un covrig.

Oare cum or fi florile

Oare cum or fi florile
Cind nu se uită nimeni la ele
Și se dezbracă pe furiiș
Pină la piele ?

Cum or fi arătînd romanite
Cind își dau jos rochițele
Lor albe cu centură aurie,
Pe care toată lumea le știe ?

Cum or fi oare stînjeneii
Cind își leapădă cămășuțele și ciorăpeii
Albaștri ca zarea fără nici un pic de gri,
Pe care îi poartă și noapte și zi ?

Și cum pot să fie crăițele
Cind își desleagă fustițele
Încrêțite, cu horbote și cu dantele,
Ca să se minuneze lumea de ele ?

Și Cîrciumăresele cum or fi
Fără cătrîțele lor roșii și portocalii,
Fără iile lor strînse-n briuri
Cu arnici, cu alesături și cu riuri ?

Și mai ales trandafirii cum arată oare
Fără costumele lor atât de elegante,
Încît par că sint croite pentru o serbare
La care părinții se maschează-n plante ?

Tare-aș mai vrea să se întimplă odată,
Într-o singură clipă fără sfială,
Să pot zări pe furiiș cum arată
Florile în pielea goală.

LAURA IRINA OLAC : Spectatorii
(Desene reproduse după ediția bilingvă a volumului Cheia fermeată de Maurice Carénie
apărut în Editura Ion Creangă sub semnul Anului Internațional al Copilului)

in HOREA

PE ULIȚA MARE

Se închină lui ALEXANDRU AUGUSTIN

La unde tut-mut
am fost născut,
pe Mare din Petea,
ambla unul cu pecetea
și-o puneam pe frunte
pe minciunile cele mai multe,
mai pomenit în sat
și de făcut păsat
se-nterdea cu mina
ziua și săptămîna
de de Crăciun
era porcul la fum
mai apucat vatra cu pirostriile
plătutul cu imblăciile,
lealul care se hîiește,
ne ferește,
pădure și Continit
urtea de răsărit,
hotare bine așezate
me foarte ciudate.

ea mare, urita,
a de către Pojorita.
dicau norii grei
Ghergheleu și Poderei.
văzut pricoliciul bălan
s de Gădălina lui Ciocirlan
prins un roi
cătii de la Buturoi.

Calea Tîrgului, către oraș,
ameneai într-un furdulaș
cheamă După-dealul
le chicuiul căruia se vede tot Ardealul,
heile Turzii și cu munții, pină departe,
scrie cineva într-o carte,
am se spune într-un vechi manuscris.
to mergeam după cucuruz de fript.

vorbele mele
pune mai multe de Fintinele,
e ne băgam în noroi
ară și-o dupamiază
tu jeșea răul din noi
i la Bobotează.
nealo era să mor de frică,
-o spun cu mindrie și fală,
m-a prins ca pe-o furnică
aluga ei, un fel de buduhala,
și cu ploaie și grindine
și cu pătutindine.
ind,
pe pămînt,
și Rucu lui Tenie
mîine ca o vedenie.
asă, ce lătrături
tături
lui I
în loc Piriul Brețului.

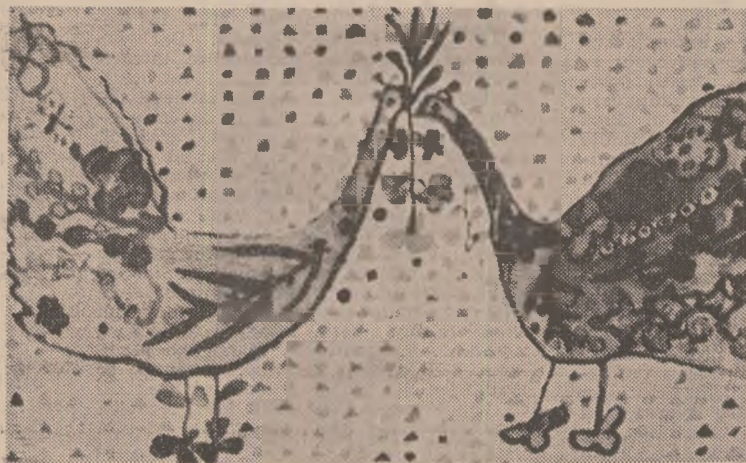
o de riul cu broaștele și sturzii,
ar veni în dreptul Turzii,
ine Turdea văii și coastei cu vile
are pașe turmele și ies răgăliile.
incolo Zăpodea, de forma căușului,
drumul ce duce în dealul Căpușului.
ate cărțile de geografie
re aceste locuri se scrie.
mai cu seamă în istoriile învățate
se poate să nu se arate
și întâmplări pe Ulița Mare,
și supărare și milă,
și am zvirlit în șteoaană, din răzbunare
șu nu știu ce vorbă ori întâmplare,
lele lui tete Gavrilă.
dragul pustiului și uritului
u dus pină-n fundul pămîntului,
o lume necunoscută,
tuțele de urzici și cucută,
ne-am ascuns în dosul pălandului
nu ne vadă Gorea Sandului
re căuta o nuia ori un par,
-l prindă pe hoț și pe tilhar.

nd începeau dădăușile
na toate ușile
asam ceacliile nici pe vremea frigului
drumul de la poarta Rigului !
au din acății făcute
se legau cu un fel de curele
iate din tureci și căpute,
i de zilele mele,

dar mai ales cu sfoară de cînepă, să ție,
și așa o porneam cu sâni și cu ceacile.

Numai în Boronești,
mai puteai să întîlnești
atîtea tăvăleli și răscoale,
pe drumul ce vine de la Chită Moale,
pe lingă Pîrța și Mănăilă,
pe unde sfinții și-au lăsat prăsilă,
căci erau aproape de biserică și țintirim,
de care altădată o să povestim.

Dar pe Ulița Mare
era altfel de adunare,
cînd prin fundul grădinilor, pe la piraie
unde se fereau cloștile de hiraie,
răii și hapsinii
urmăreau cîinii

GHEORGHE DIACONU : Dialog

cu ospetele și cu încăierările,
pe toate cărările
niumurugii și nătăfligile
ii băteau cu cătărigile,
cînd se legau, frumoșii și dragii,
și atîrnau peste gard ca desagiile,
a lui Oace și a lui Gavrilă,
că le plingeam de durere și milă.

IV

Celu, cinele urduros și urît,
cinele negru,
cum a fost omorît
o să spun pe de-a-ntregu...
într-o iarnă, cînd a intrat
în casă
ca un scăpat
și s-a ascuns după masă
și sub pat,
au venit cu furcile și cu parii
parcă ar fi năvălit Tătarii,
și într-o bătaie l-au dus dintre noi
dincolo de gard, pe gunoii
și l-au urmărit cu bitele și cu hirlețele
de s-au cutrilit toate cotețele
și, cum necum,
l-au fugărit pe drum
cu hutui și cu hătului
pină la poarta lui Uănu Fătului
și de acolo pină mai la vale
a fost vai de oasele sale,
pină-n pîriu, cu o tirire de viață,
unde l-au vîrit sub ghiță.
A doua zi l-am găsit la capul grădinii
a lui văru lui Uănu Finii,
ieșit ca într-o osîndă
să mai steie o clipă la pîndă,
și să se indoaie
sub ger, ca sub cuțitoaie.

Era între cele două războaie.

V

Peste patru garduri și-o ogradă
călcău Turcii după pradă,
hoțește, prin ocoale și pe sub coastă,
și atunci începea bătălia noastră.
Odată, era mi se pare
pe la începutul primăverii,
cînd noi, de pe Ulița Mare,
vecinii și verii,
am pornit în focul bătăliei și sirgului
pe După-deal, pe Calea Tîrgului,
să ajungem la Fintinele

unde ne așteptau încercările cele grele.
Cîtă izbitoră și cîmplire,
n-a avut încă nimeni de știre.
Cînd eu am rămas fără papuci
printre mușuroaie și butuci
mai departe de Fintinele,
de pază la tunuri și la ghiulele.

(Am uitat să arăt cum de-aici
peste sat se vede pină la Hici,
de unde sub zborul vindereiului
incepe coasta Vaideiului,
și să mai spun că papucii mei, pierduții,
erau niște opinci făcute de tata
din cismele mamei Ruții,
și gata !...)

Cum ziceam, nu am luat-o pe la Zăcătoare,
ca să nu nimerim într-o strimtoare
și să ne prindă oarecine
pe unde-s trestii și răchite
și să ne bată bine,
cei de la oi ori de la vite,
căci de altceva încă nu s-a pomenit
în satul de sub Continit,
numai Mănăilă avea un cal negru și slab
care rodea pe coastă dincolo de Lab.

Și cum am spus,
am pornit-o către dușmanul nesupus,
cu bite din floarea soarelui, înălțate
ca niște puști adevărate,
prin fundul grădinilor
pe după casa vecinilor
și mai incoace
pe după găbănașul lui Oace,
dar, dincolo de Tenia,
să vezi prăpădenia :
cum să trecem șteoaanele
cele adînci și late
în care cînd ploaia veneau bulboanele
ca niște ape adevărate ?
Coropișnițe și gindaci
roiau printre rădăcini și copaci,
de ulm, de frasin și de toate cele
dincolo de gardul de nulee.
Ei așteptau, vreo zece,
și noi nu puteam trece !

VI

Acolo dinsus în grădină
mai aveam și o gospodărie
cu ocoale și cu stupină,
așa cum se cade să fie.
Fratele meu îngrijea nemaivăzute
neamuri de cîini și de cornute,
și le făcea de-a dragul
singur, cu briceagul,
bivoli și cîini la un loc,
din coceni și din lemne de soc ;
turmele de oi, mai acătării,
le-a adunat de pe drumul țării,
pietre oacăre și săine
alese bine,
ciunge și ciungăre
în pășunea de zece iugăre
dintre un prun de vară și unul cărnos,
păzite de cîini mai înjos,
și se petrecea gospodăria
în grădină la Nelu și Bia.

VII

— Dar să nu te incurci,
era vorba de Turci
și de o bătălie dincolo de șteoaane, departe,
la Fintinele, unde stai deoparte
lingă tunuri și ghiulele
cu mina la foale,
cînd ai rămas în picioarele goale...

— Prin tină și zăpadă
am ajuns în ogradă
și m-am furișat în tirnaț,
unde venea din casă mirós de cirnaț !

Dar mai știți Hantătarul cite-au fost,
în cișlegi ori în vreme de post,
în satul cit o pălărie,
dintr-o joacă și o copilărie !
Războiul cel adevărat
a venit la coasă și la arat,
mai tirziu,
într-o vreme pe care n-o mai știu,
și cînd a venit
i-a strins pe oameni în Continit,
și a început o poveste adevărată
de care o să aflăm altădată.

Acum, la culcare,
să ne trezim pe Ulița Mare
pe unde s-au dus de o vreme incoace
și cîinii din poarta lui Oace,
și toți, unul cite unul,
cu Paștele și Crăciunul,
ca să nu mai vie
nici după Sintămărle...

„MOAȘTELE”

BABA IANI scoase din buzunarule sutanei mic o obiect minuscul, prea mic ca să poți să-ți dai seama din vorba că-pă despre ce este vorba. Don Felipo a crezut mai întâi că este un fel de zar cu numere pe cele șase fațete ale sale. Dar fiindcă domnicul îl avertizase că vinde moaște, privi cu atenție obiectul. Fără îndoielă era falanga a doua de la un deget inelar...

— Sfințită sau sfintă?
— De bună seamă, este al unui sfint.
Osul, lustruit de atita umbrel din mină în mină, emana un miros plăcut.
— Și cit valorează?
— Truda mea pe trei ani, negustorule.
Eu Baba Iani, cel mai de seamă tălmăcitor și cel mai ales caligraf în limbile greacă, arabă, slavă și turcă, chiar valahă și maghiară. Capul meu este ca planeta, plină de imperii și popoare...
...Don Felipo încercă să-l aducă pe Baba Iani mai aproape de cele neguțătorești.
— Deci falanga valorează...
— Cit munca mea pe trei ani. Recunoști, desigur, că face parte din natura sacră a moaștelor. Dar nu mă întrebă căru sfint îi aparține?
— Mă gîndeam să te întreb mai întâi dacă ești mulțumit cu plata care ți s-a făcut.

Don Felipo cunoștea multe despre comerțul cu moaște. Călătorind în tovărășia negustorilor, se documentase, vrînd-nevrînd. Nu întâmplător grecul acesta volubil l se adresase lui. Prețul moaștelor era în creștere în ultimii douăzeci de ani. Ceea ce rămăsese însă de neînțeles pentru neinițiatii era tehnica de preparare și conservare a acestor oase umane. Aspectul lor devenea realmente misterios printr-un tratament care le dădea nu numai un fel de lumină strălucitoare dar și un parfum necunoscut, deloc strident, făcîndu-te să crezi că sînt venite de pe meleaguri unde nu calcă niciodată omul. Episcopul aducerii, în Moldova, a moaștelor sîntele Paraschiva cea nouă din Bulgaria, moaște care se aflau în depozitul bisericii patriarhiei ortodoxe din Constantinopol, a fost mult comentat la vremea lui. Cei care se pricepeau la tranzacțiile cu moaște, aveau, bineînțeles, legături rentabile cu marii colecționari, socoteau că — uneori — un simplu deget poate ajunge la un preț mult mai mare decît dacă ai fi cumpărat trupul în trăgime. De aceia, afacerea lui Vasile Lupu, deși atît de zgomotoasă, era socotită ca fiind fără sens, intrucît sîntele Paraschiva cea nouă din Bulgaria îi lipseau mai multe falange și rotula de la genunchiul stîng. „Ai să vezi, don Felipo, ce preț va căpăta rotula cu pricina, atunci cînd va răpărea în cine știe ce colț al lumii... Ai să vezi!”

...În încăperea cea mare a hanului se strînseseră acum mai mulți călători. Era semn că se apropia ora prînzului. Baba Iani, foindu-și sutana de dominican, îi răspunde cu convingere:

— Sînt mulțumit, chiar foarte mulțumit.
Don Felipo se uită spre curte, în nădejde că toată plegătura sînt încheiate și că sania poate pleca cu cea mai mare grabă spre Tirgoviște și mai departe, dincolo de Rimnic.

— Ce preț poate să aibă această falangă?
— Mai întâi, don Felipo, dă-mi voie să te respect ca pe un bun negustor ce ești și să-ți aduc la cunoștință că ai în fața dumentale o falangă dintr-un deget al martirului Mamas.

Don Felipo nu avea știință de martirul Mamas.

— Aha... Și cum ai ajuns în posesia acestui sacru fragment?

— Mi l-a dat beiful Gheorghe Ștefan, domnul de acum al Moldovei.

— Bănuiesc că i-ai făcut mari servicii.
— Chiar foarte mari. Și nu numai lui, valahilor în general. Spune-mi, ai auzit de Macarie, patriarhul Antiohiei? De fiul și secretarul său, arhidiaconul Paul? I-am însoțit tot timpul. Sînt oaspeți veniți anume din Siria creștină. Din țara Românească am plecat cu ei la Moscova și de acolo ne-am întors împreună în Moldova. De altfel, acum, în urma mea, o pornește și patriarhul Antiohiei.

— La Tirgoviște?
— La Tirgoviște.

— Și de ce n-ați venit împreună?

Baba Iani sorbi cu zgomot din cana de lut. Îi plăcea și vinul dar și varza murată îi sporise setea.

— Nu sînt drumurile sigure... Și mai sînt și alte motive.

DON FELIPO se bucură că înțînirea cu Baba Iani nu era totuși simplă pierdere de timp. Felul în care schismaticii își concepeau legăturile frățești îl interesa. Sacra Congregație De Propaganda Fide avea o evidență clară a penetrației ideologice schismatice. Fanatismul celor și spunea ortodocsi era vestit.

— E bătrîn patriarhul Macarie?
— De cînd ajung tinerii patriarhi?

— Și nu este prea obositor un pelerinaj atît de îndelungat pentru o asemenea față bisericăscă?

— Cînd ai nevoie de bani și ai află că poți să primești pungi multe pe degeaba, în numele domnului Dumnezeu, aur și argint, pe care să nu-l restituie niciodată, merită osteneala. Chiar dacă ai o sută de ani.

Informația grecului era prețioasă. Don Felipo insistă:

— Chiar crezi că pentru asta a venit

patriarhul prin cele două Valahii?

— Măcar atîta lasă-mă să știu și eu. Pentru asta a venit. Numai că vremurile tulburi i-au cam incurcat socotelile.

— Adică?

— Știi foarte bine ce s-a pîmplat cu beiful Vasile Lupu, pe care patriarhul se bizuia deosebit. Comoriile acestui principe au dispărut. Iar el, voievodul, crece era... lupul dintre lupi, stă acum după gratiile Inaltei Porți. Or, în promisiunile lui Vasile Lupu se întrezărea cheagul misiunii sirienilor. Apoi, principele din Muntenia, Matei Basarab, a plecat din viață prea pe neașteptate și n-a apucat să le dea decît jumătate din ceea ce le promisese.

— Și... noii principe?

— Gheorghe Ștefan și Constantin Șerban sînt ocupați cu supunerea răzvrătiților încă ascunși. E drept, sînt suficienți de diplomați noi principe ca să le promită și ei sirienilor marea cu sare. Dar războiul costă, banii lichizi nu prea mai sînt... Uite, pentru munca mea de trei ani, ca însoțitor și tălmăcitor, am primit acest sacru talisman. Și n-am reușit să-l transform în banii care îi merită. Astea sînt vremurile deocamdată.

— Ți l-a dat chiar beiful Moldovei?

— Chiar vodă Gheorghe Ștefan. M-a întrebat: „Baba Iani, ce are preț la ora actuală în lume?” După ton mi-am închipuit că vodă are aur mult și dorește să-l investească în ceva mai sigur. I-am răspuns că moaștele au cel mai mare preț. Și a cerut amănunte, i le-am dat...

— Ți l-a dat chiar beiful Moldovei?

— Și mi-a dat această sacră falangă a martirului Mamas. Merită, nu?

Falangă ce i-o dăruise beiful Gheorghe Ștefan făcea parte dintr-o adevărată colecție de moaște a lui Vasile Lupu, colecție cunoscută bine de cei interesați. Multe dintre aceste oseminte, evaluate la milioane de aspri, i le dăruise chiar patriarhul Antiohiei, care venise aici cu un scop foarte limpede. Venise cu buzunarele goale dar cu simțul plin de oase luminoase și cu miros frumos. Baba Iani aflase cu lux de amănunte tot inventarul moaștelor oferite de patriarhul sirian lui Vasile Lupu. Paul, fiul lui Macarie, îi asigurase că aceste moaște fuseseră cumpărate cu drahme și aur de la ru-delele fostului mitropolit al Cezareei. Cea mai de preț dintre moaștele dăruite era falca de jos a sfîntului Vasile cel Mare, falca pe care a sfîntului și maselele răniseră intacte. Intru aceste daruri se afla și degetul martirului Mamas, din care, ulterior, vodă Gheorghe Ștefan a luat o falangă spre a plăti cu ea munca de tălmăcitor și însoțitor a lui Baba Iani. De asemenea, pe lista acelor relicve-figurau sticlucle cu sînge din trupul sfîntului Gheorghe, al lui Anastasie persanul, al sfîntilor Blasii, episcop de Sebastea, și Eustațiu martirul, sticlucle cu untdelemn izvorit din trupurile sfîntilor Dimitrie și Antonie cel Mare, un ciob din fruntea apostolului Filip, vertebrele martirei Anastasia, o masea de mîntă a martirului Hermolaos, degetul sfîntului Auxențiu, cite un ciob din frunțile sfîntului Chirprian și a martirei Paraschiva, o coastă de la cel patruzeci de mucenici...

— Dar lui Matei Basarab, ce i-au adus?

Baba Iani nu se grăbi să răspundă. Se uită în jur cu un aome ghicit interes. Sluga din apropiere înțelese sensul căutărilor lui. În citeva clipe o nouă cană cu vin de cotnărcinca ochii grecului.

— Matei Basarab i-a primit cam întors pe dos. Nu-l era pe placul inimii să mulțumesc, chiar demnitarilor ortodoxismului fiind — l-au vizitat mai întâi pe dușmanul lui de moarte.

— Și atunci?

— Matei Basarab, cit era el de necioplit, era totuși un mare primitor de oaspeți. Supărarea lui s-a cunoscut numai la schimbarea lumilor, că apoi...

— Și atunci?

— Matei Basarab, cit era el de necioplit, era totuși un mare primitor de oaspeți. Supărarea lui s-a cunoscut numai la schimbarea lumilor, că apoi...

— Și atunci?

— Matei Basarab, cit era el de necioplit, era totuși un mare primitor de oaspeți. Supărarea lui s-a cunoscut numai la schimbarea lumilor, că apoi...

— Și atunci?

— Matei Basarab, cit era el de necioplit, era totuși un mare primitor de oaspeți. Supărarea lui s-a cunoscut numai la schimbarea lumilor, că apoi...

— Și atunci?

— Matei Basarab, cit era el de necioplit, era totuși un mare primitor de oaspeți. Supărarea lui s-a cunoscut numai la schimbarea lumilor, că apoi...

— Și atunci?

— Matei Basarab, cit era el de necioplit, era totuși un mare primitor de oaspeți. Supărarea lui s-a cunoscut numai la schimbarea lumilor, că apoi...

— Și atunci?

— Matei Basarab, cit era el de necioplit, era totuși un mare primitor de oaspeți. Supărarea lui s-a cunoscut numai la schimbarea lumilor, că apoi...

— Și atunci?

— Matei Basarab, cit era el de necioplit, era totuși un mare primitor de oaspeți. Supărarea lui s-a cunoscut numai la schimbarea lumilor, că apoi...

Ilustrații de Horia Roșca

DON FELIPO nu fusese de față la primirea pe care Matei Basarab i-o făcuse, în octombrie 1644, arhiepiscopului observant Marco Bandini, aflat în trecere de acolo spre Moldova. Dar s-a

interesat de această întovedere intrucît Bandini era însoțit de abilul intrigant, specialist în falsuri grafice și intelectuale, în întocmirea de reclamații și dovezi contrafăcute, observanște arivist Parcevic. Fuseseră, atunci niște zile reci și parcă mai ploioase ca niciodată. A plouat joi, vineri, sîmbătă... Duminică cerul se arătă cu soarele acela specific toamnei tirzii.

Matei Basarab i-a primit pe misionarii catolici, avînd alături pe secretarul său de limbă latină. Fără nici un fel de sfială, Parcevic s-a avîntat într-o lungă conferință în limba lui Cicero, gesticuînd după fiecare verb, întonînd adverbule, subliniînd substantivele. Principele Matei Basarab îl asculta zîmbind, în timp ce toată asistența își dădea coate, nedumerită de izbucnirea nefirească a lui Parcevic.

Cînd acesta din urmă tăcu, beiful se uită cu același zîmbet la secretarul său, care era un polonez catolic:

— Ce spune?

Secretarul i-a tălmăcit îndată, în valahă, întreg discursul. Aflînd despre întovedere, despre obrăznicia latinească a dușmanului său Parcevic, Don Felipo a simțit pentru bătrînelul principe un respect sporit. Cu siguranță că multe dintre cuvintele lui Parcevic le înțelesese. Doar semănau atît de mult cu cele din valahă.

— Matei Basarab nu era snob.

— Și chiar crezi, Baba Iani, că Matei Basarab era un necioplit?

Baba Iani se uită la el cu mirare.

— Este comparație cu actualul principe, firește că Matei Basarab era necioplit. N-avea cultură. Alceva este Constantin Șerban.

— Acest Șerban nu este poreclit Urechilă?

— Nu, n-am auzit.

— Este însoțitor cu Bălașa, fiica lui Nicolachi Ralli?

— Este, dar...

— Și este nepot lui Constantin Cantacuzinul?

— Ah, aici bați, don Felipo! Vrei să spui că politica lui Constantin Șerban este filogreacă?

Din cauza asta nu mă lași să-ți amintesc că acest vodă cu nasul însemnat greacă și turca literară, maghiară și latina?

Că însuși Constantin Șerban Cîrîbul se considera superior lui Matei Basarab, Don Felipo nu se îndoaia. Fiul nelegitim al voievodului Radu Șerban slujise ca al doilea serdar sub Matei Voievod pînă fusese înlăturat din funcție, în urma unei întîmplări care scotea în relief îngîmfarea Cîrîbului. Obiceiul curții era ca, atunci cînd se întîlneau doi demnitari, cel care avea rang inferior să-și scoată respectuos calpacul. Numai atunci cînd funcțiile îndeplinite la curte erau absolut similare calpacele rămîneau neclîntite și simplul zîmbet era îndeajuns și aceasta numai dacă aveau plăcerea să-și arăți bunele sentimente.

Pe vremea aceea, nepotul lui Matei Basarab, boierul Diicu Buicescu, fusese ridicat la rangul de mare spătar. Or, pe lîngă acest comandant suprem al oștirii, ori de cite ori trecea, Constantin Șerban Cîrîbul nu-și scotea calpacul. La început, cînd abia ce îl însemnase bărbierul la nas, din ordinul lui Matei Basarab, marerele spătar nu-l aducea nici o dojană, considerînd că rana de la nas este încă proaspătă și că nu este moment să pună problema protocolului. Cînd însă semnul nasului se cicatrizase și Cîrîbul continua să rămîină în fața lui cu capul acoperit, Diicu Buicescu i-a muștrat:

— Nu ți se pare dumental că te bule să-ți ridici calpacul în fața mea?

Cîrîbul s-a uitat în jur, la semenii și corobanții care se întîmplaseră acolo și

care rînjeau pe sub mustăți de plăcere.

— Eu nu mă voi descoperi nicînd dinaintea ta!

Marlele spătar, care nu se aștepta la acest răspuns, a pus mina pe minerul sabiei:

— Cum îndrăznești?

Cîrîbul s-a făcut că nu observă gestul și a continuat:

— Ai uitat că eu sînt neam de principe iar tu numai un fiu de țăran?

S-a făcut liniște, dar o liniște care spunea multe. La citeva zile, după ce Matei Basarab i-a ridicat slujba de la curte, Cîrîbul s-a retras în macurile lui de la Dobreni, unelînd în mare taină cu postelnicul Constantin Cantacuzino, cel care s-a lăudat că și el l-a făcut beiful pe Mihai Viteazul.

— Și spui că n-ai motive, Baba Iani, să-l ai lîngă inimă pe Constantin Șerban?

Baba Iani rămase o clipă nedumerit, dar nu tăcu:

— Dacă vrei să spui că grecii sînt la inima lui, nu te contrazic, Don Felipo. Dar te înșelă dacă îți închipui că a fost adus la domnie de greci. Și asta ți-o spune un grec.

Se vorbea totuși mult că puterea grecilor a crescut la curtea lui Constantin Șerban, că acesta ar fi fost unul din motivele răzvrătirii armatei de selmeni și dorobanți. Multele funcții de la curte, căftăniile, făcuseră să scadă simțitor visteria și mijloacele de plată ale mercenarilor. De aici ideea să se renunțe la armată.

În legătură cu creșterea puterii grecilor, Don Felipo auzise în casa lui Udriște Năsturel un fel de cîntec. El compusese un negustor evreu.

Udriște Năsturel, cumnatul lui Matei Basarab, obișnuia să primească oaspeții bitori de bibliotecă. Se discuta în casa despre doctrina lui Poverello D'Assisi.

Despre ceilalți conducători spirituali ai ordinului medieval, despre inzi, de vechii africani și despre chinezii. Acest vreu era îndrăgît de toată asistența pe care o primea.

Tru vorbele lui de duh. Despre politica voievodului, nu de era timp de discutat. În seara aceea, după ce le-a vorbit de spiritul și frumusețea Zoharului, despre Rabi Ben Simeon și alți înțelepți, negustorul evreu, de felul său de pe la Istambul, i-a invitat să-l asculte cu atenție pentru că va recita un fel de fabulă. Cum grecii nu-i suportau pe evrei pentru că se pricepeau mai bine la dedesubturile negoțului, toată lumea a considerat, mai pe șoptite, mai în gînd, că fabula vorbește despre pătrunderea fanarioților în divanul și dregătorii țării. Don Felipo își amintea fabula cuvînt cu cuvînt:

De mult, de mult, într-o pădure
Cu lupi și urși... la fel ca azi,
Cu vervețe și cu brazi
Cu jderi și mure

S-a întîmplat pe ne-așteptate
Că tam-nisam ajunse lege
Un iepure, se înțelege
Cu urechi late.

Și pînă să se dumirească
Lupul și șimul, jderul, vulpea
Cine-a schimbă legea și curtea
Împărătească,

Cine-a fost sus, s-a văzut jos,
Cine-a fost mare, scăzut mic
Iar iepurile cel pitic
Crescu cel olos.

Bătrînul Udriște Năsturel îl repezise prietenește:

— Hai, dă-i drumul mai departe, că iepurile nu-i de față.

— Ba se află închis, după gratii — adăugase careva. Și toată lumea se gîndise o clipă la Vasile Lupu. Don Felipo știa că

Constantin MATEESCU

O seară cu Narcisa

Vasile Lupu avea, între membrii divanului său, numai trei boieri pămînteni. Dar oamenii sînt oameni și întotdeauna nu-i duc gîndul numai către trecut ci mai cu seamă către prezent și dacă se poate mai cu seamă în jurul lor. Don Felipo aflase deja de porecla sușotită a lui Constantin Șerban și înțelese că el trebuie să fie iepurele din fabulă. Indemnul lui Udriște Năsturel îi făcea pe cei cunosători să se bucure.

Evreul nu stătu mult pe gînduri. Schimbă tonul de povestire normală și trecu mai departe, pe un ton șoptit, ca și cum ar fi început să destăinuie cele mai strașnice secrete ascunse în cartea Zoharului :

O vulpe suplă și isteată
Văzînd că nu se mai înfruptă
Din gîsca dulce pentru burtă
Și nici din rață

Avu de-odată o idee
Ce a salvat-o imediat :
C-un iepure s-a măritat
Doar e... femeie

Și unde pină-atunci răbda
Cu lupi și urși lingă salată
Fu peste noapte înălțată
La curtea cea...

Aici izbucniră exclamații ce însemnau desigur bune aprecieri pentru compoziția negustorului. Stringînd puțin pleoapele, evreul se uita aproape printre gene cu lăcrime privirilor lui. Părea foarte mulțumit că este înțeles.

Exemplul vulpii suple, vai ce
Curînd, curînd a fost urmat :
Și lupi și urși s-au înșurat
Cu iepuroaice

Și-ajunși la curte, iar, legal
S-au pus pe jupuit la oi
Cîntînd : „Și noi sîntem cu voi !
Venim la bal !”

Bătrînul Udriște Năsturel se ridică parcă mult prea ușor pentru cît i-ar fi permis anii :

— În sănătatea acestui om cu minte atît de ageră !
Cănille cu vin fură ridicate deodată, semn că toți apreciaseră cum se cuvîne compunerea. Dar evreul făcu un semn :
— Încă n-am sfîrșit, măriile voastre.
— Mai e încă ceva ?
— Ar mai fi. Ia ascultați dumnea-voastră :

Cînd dintre mieii de ospăț
Ce așteptau blînzi ca să-i taie
Scăpă din laț un fiu de oaie
Cam șugubăț

Cum vine asta ? zise el
Ajuns întreg între confrăți :
Lupul e lup și e mișel
Mă tem de cei cu colți ca el
Dar nu-nțeleg din ce pricină
La iepuri lupii se închină
Nici să mă bați.

Don Felipo ar fi vrut să se arate mulțumit și de acest adaos, dar observă cu grabă o anume tăcere a tuturor care înghetase parcă aerul încăperii.

Bătrînul Udriște dădu unei slugi semnalul că e timpul să intre lăutarii. Și numaidecît se auzi o țîteră și apoi o cavala și un țambal. Cănille cu vin se umplură cît ai clipi din ochi și parcă nu se auzise nimic și parcă nimic nu se întîmplase.

— Baba Iani, acest Constantin Cantacuzino Postolnicul este într-adevăr făcător de minuni pe aceste meleaguri ?

— Bine bine cine ești, Don Felipo, dar mîntea mea te judecă de bine : chiar dacă ești și împotriva mea.

Baba Iani i se păru lui Don Felipo, deodată, mult mai înțelept decît reușea el să se tot laude. Acest grec căruia nu-i era teamă să bca, îl cucerea pur și simplu. Nechemată, sluga se aplecă peste masă și Don Felipo crezu mai întîi că o făcea pentru a mai aduce o cană cu vin.

— Stăpînul hanului te vestește că sania este gata de drum...

Don Felipo tresări ca și cum ar fi fost în fața unei vești neașteptate. Se ridică grăbit :

— Nu mi-ai spus prețul falangăi. Prețul dimitale, Baba Iani.

— Încotro ai de gînd să pleci, Don Felipo ?

— Tirgoviște și mai departe.

— De bovarășia unui călugăr bogat ca mine n-ai nevoie ?

— Nu te supăra, dar plec îndată.

— Și eu, de asemenea. Altfel cum vrei să-mi afli prețul ?

Sania de afară era de fapt o veche caretă turcească, o cocie suită pe două tîlpi late de fag. Tîlpile acestea semănau cu două bărci abia plutind pe apă. Sluga lui Hrizea se îngrijise de blănuri de oaie cu lina lungă și caldă. Patru cal, care aveau să fie schimbați abia la Ploiești, scoteau aburi pe nări și sforăiau scormonind zăpada cu copitele.

Nici Baba Iani nu avea poveri multe. Suind pe banca din fața lui, Don Felipo îl întrebă, imediat ce sluga lui Hrizea dădu semnalul de plecare :

— Ce daruri zici că i-au dat răposatului Matei Basarab ?

— Cine ?

— Sirienii. Patriarhul și...

— A... niște mir.

— Moaște deloc ?

— Ba da, un ciob de frunte, mi se pare că...

— Sfințită sau sfînt ?

— De bună seamă, un sfînt.

— Felipo privi în spate. Zăpada, sub călărașii neteși și strălucitoare, ca o așternută Parashiva din Bulgaria...

ÎNȘEAM pe poarta școlii. Nu inserase încă. Am mers o vreme în tăcere. La Brezoianu ne-am oprit. Tinel avea ceva să-mi spună, îl cunoșteam după perseverența cu care-și ronțăia o unghie. Ținea în mîna stîngă servieta, iar pe coalaltă o folosea în scopul amintit mai sus.

— Gil, a zis el, n-ai vrea să mergi pe bulevard în seara asta ?

— De ce ?

— Un sfert de oră. Ne uităm prin magazine.

Nu înțelegeam ce rost avea să ne uităm prin magazine. Cînd se întimplă să fac cumpărături cu mama, alegerea, probatul hainelor și celelalte lucruri legate de această întreprindere mă plictisesc. I-am spus lui Tin că nu-mi plac magazinele.

— N-ai nici o grijă. N-o să stăm prea mult. Lingă Biblioteca Universității s-a deschis un magazin grozav cu porțelanuri. Ne uităm un pic, în trecere.

— Adică vrei să mergem pînă la Biblioteca Universității ?

— Nu. Nu țin chiar atît de mult. Deși, te asigur că găsești acolo porțelanuri de cea mai fină calitate. Chinezesti.

M-a luat de braț și m-a împins înainte. Pasiunea lui subită pentru porțelanurile chinezesti mi se părea inexplicabilă. Am intrat întîi în magazinul de încălzăminte de lingă librărie. Vînzătorii aveau de furcă nu glumă cu clientii ce se înghesuiau în fața teștelii acoperite cu un geam de sticlă mată.

— Mă înnebunesc după mirosul de piele tăbăcită, mi-a spus Tinel. Pantofii noi au un parfum aparte. Nu crezi ?

Se oprise la raionul de încălzăminte pentru femei. A studiat cu atenție rafturile, apoi s-a aplecat și i-a cerut băiatului un model cu toc înalt și virț subțire.

— Ce număr ? a întrebat băiatul.

Tinel a stat o clipă în cumpănă.

— Aveți din toate numerele ?

— Mă rog, nu chiar din toate...

— Dă-mi 22, a spus amicul meu cu fermitate.

Spectacolul ar fi fost interesant dacă aș fi știut măcar ce urmărește. Tinel a luat pantoful, l-a întors pe toate fețele, l-a mîngîiat catifelarea pielii cu gesturi delicate și mi l-a pus în brațe.

— Îți place ?

Mi s-a părut frumos. I-am spus că-mi place.

— Da. Are linie. E fabricat la Timișoara. Au început să facă lucruri mai drăguțe decît Clujul. Dar și clujenii, trebuie să recunoști, lucrează bine.

I-a dat pantoful vînzătorului.

— Doriți un alt model ?

— Nu. Deocamdată nu. O să trec mîine.

M-a strîns de mîină confidențial.

— Ca să-ți spun drept, aș mai fi vrut să văd pantoful cu fermoar, maro, din rafturile dinspre ușă, dar tipii ăștia sînt teribil de suspicioși. Sînt gata pentru mai nimica toată să te mbrîncească.

S-a nimerit ca magazinul următor să fie o parfumerie. A intrat cu un aer marțial, postîndu-se înaintea unei vitrine cu săpunuri. A ridicat pe rînd vreo cîteva bucăți, le-a mirosit, apoi le-a pus la loc cu degajare.

— Șamponave aveți ? a întrebat-o pe vînzătoare.

— De care ?

— Cum de care ?

— Pentru păr gras, sau pentru păr uscat...

— Pentru uscat, a preferat Tinel, ținîndu-și servieta la spate, ca să nu se vadă.

— Ascultă, Tin, ce e ciroul ăsta ? I-am zis pe un registru de înțelegere și îngăduință.

Tinel s-a întors spre mine.

— Ce circ ?

— Nu vād de ce le sîcîi pe femeile astea, cînd nici nu te gîndești măcar să cumperi.

Tinel a luat șamponul, l-a examinat o clipă, restituindu-l vînzătoarei cu un zîmbet.

— De unde știi că n-am de gînd să cumpăr ?

Trecuse între timp la standul cu parfumuri. Pesemne că parfumurile îl ademneau îndeoșcoi. A întrebat de un parfum Sansgène, apoi de unul de migdale amare. N-aveau.

— Nu vrei să încercați esența asta ? I-a imblat politicoasă fata.

I-a oferit o sticlă mică, rubinie, cu etichetă franțuzescă. Tinel a mirosit-o. S-a uitat la mine.

— Vrei să vezi ?

M-a fulgerat ideea că-i place vînzătoarea. Era drăguță, tînerică, îmbrăcată

într-o uniformă vișinie, cu bonetică elegantă, asortată.

— Cît costă ? a întrebat colegul meu cu nonsalanță.

— 345 de lei...

— E bun. E foarte bun. Dar prea cochet. N-aveți nuanțe mai discrete ?

A mai probat vreo trei sticlute, l-a spus gestionarei „Sărut mîna” și am ieșit. În stradă l-am găsit într-o umoare proastă. Și-a scos batista și și-a șters cu zgomot nasul.

— Erau niște parfumuri excelente... I-am auzit vorbind de unul singur.

Am mers un timp tăcuți. Vitrinele începuseră să strălucească. Ne-am oprit o clipă în fața unui magazin cu giuvaericeale. A avut impulsul să intre dar s-a răzgîndit. A admirat de-afară colierele, brățările, inelele și celelalte podoabe prețioase etalate în galantare.

— Tinel, i-am spus, cu un ton în care încercam să-mi stăpînesc cu greu reproșul, de fapt ce vrei să cumperi ? Deți-de-te odată pentru ceva, și gata !

— Știi ce e mîine ?

— Nu.

— E 8 Martie !... mi-a destăinuit cu gravitate.

INTR-ADEVĂR, era 8 Martie. În lumina acestei evidente, lucrurile căpătau cu totul altă înfățișare. M-am uitat la el. Examina cu atenție încordată un ceas de aur cu brățară, alături de un pandantiv cu briliante.

M-a luat de braț și am pornit înainte. Începuse să se întunece. Trotuarul fortoase de lumca ce ieșea de pe la cinematografe. Nu puteam întîrzi prea mult, se alarmau ai mei, adică mama. Tinel s-a mai oprit în fața unei florării, apoi în dreptul unui magazin de marochinărie.

— Intrăm puțin ? a zis.

N-a așteptat să-i mai răspund că și intrase. L-am găsit la standul unde se vîndeau poșete. Ținea în mîină un exemplar maro, cu toartă dublă și buzunărașe. A desfăcut poșeta, s-a uitat înăuntru. I-a pipăit cu grijă căptușeala. Arbora o mină multumită.

— O luați ?, l-a întrebat gestionara. E marfă extra. Piele de șevro.

— Ce zici ? s-a întors Tinel spre mine.

— Eu zic s-o iei. E într-adevăr frumoasă. N-o să găsești ceva mai bun în seara asta.

În ochi i s-a zăbut o umbră de tristețe. I-a înapoiat poșeta vînzătoarei.

— Poate descoperim modele mai moderne în altă parte, a mormăit, și s-a grăbit spre ușă, cu servieta subsuoară.

— Ascultă, Tin, l-am spus în stradă, cui vrei să-i faci surpriza pentru mîine ?

— Narcisei, a răspuns Tinel firesc, în timp ce mă trăgea de mîină prin mulțime.

Am stat să mă gîndesc dacă mi-e cunoscută vreo persoană cu numele Narcisa. Habar n-aveam să fie în vorbă cu vreo fată. Aș fi aflat. Sîntem vecini de ani de zile. Pe urmă, Tinel e rezervat cu fețele. E din familia popîndăilor. De cînd îl știu se întoarce de la școală pe drumul cel mai drept spre casă.

În fața Telefoanelor era un magazin cu instrumente muzicale. Am traversat. Pe rafturile acoperite cu mătase creponată ale vitrinei se lăfăiau trompeta, saxofoane, violi, un flaut, ba chiar o tobă. Tinel fusese fascinat de o chitară.

— Aș vrea să o mîngîi, l-am auzit vorbind cu vocea exaltată. E frumoasă.

Își lipise fruntea de sticla prăfuită a vitrinei. Dacă l-aș fi lăsat în pace, ar fi fost în stare să rămînă acolo. Venise vremea să pornim spre casă.

— Tinel, i-am zis, chitara e frumoasă. Te sfătuesc s-o cumperi. E o chitară cu totul remarcabilă.

— Narcisei îi place, cînd se lasă seara, să se așeze în fotoliul din balcon și să se acompanieze cu chitara. Are un glas duios, de inger.

— Te-ai hotărît ?, am spus.

Tinel m-a învăluit într-o privire muștrătoare.

— Alegerea unui cadou e o artă. Trebuie să-ți întreb bine în minte teorema. Nu-i e dat oricui să aibă harul ăsta.

Am înțeles din cele spuse de Tinel că el se află în posesia acestei arte. Cum nu mă pricepam deloc să fac cadouri, ba nici măcar să-mi cumpăr cele necesare mie, ar fi putut avea dreptate. Am părăsit vitrina cu chitara, apropiindu-ne de un magazin cu blănuri și mantouri.

— De cîte ori n-am îmbrăcat-o pe Narcisa în mantoul ăsta de hermină ! a exclamat Tinel extaziat în fața galanterului. Îți place ?

Firește că-mi plăcea. Trebuia să coste o groază de parale.

— Acum un an, tot de 8 Martie, era expusă aici o blană de jaguar. O blană veritabilă. Am ezitat mult timp pînă am luat decizia să renunț la ea. După o săptămînă dispăruse. O cumpărasese altul. Asta e situația...

— De unde ai tu atîția bani ca să te încumeci să te uiți la blana asta ? l-am întrebat.

Tinel a mai privit o clipă vitrina paradisiacă, apoi s-a întors năuc spre mine.

— N-am spus că am.

— Și dacă n-ai, cum vrei să cumperi minunățiile pe care mi le-ai arătat în seara asta ?

— Gil, nu te enerva ! N-am afirmat că am intenția să le cumpăr...

Pornisem mai departe. Se întunecase. Zăpada se topise de curînd și aerul dăstru aroma proaspătă a serilor de iarnă. Pe lingă noi treceau bărbăți înalți și eleganți ducînd la braț femei încîntătoare. Vitrinele împrăștiau pe stradă curcubeii de lumini amelițoare.

— Îmi pare rău că te-am luat cu mine, a vorbit Tinel după o vreme. Te-am dezamăgit.

Și-a aruncat privirea în trecut asupra unei vitrine cu tacimuri și alte obiecte de uz casnic, apoi s-a instalat în fața unui magazin cu articole pentru copii.

— Tu n-ai făcut în viața ta cadouri în imaginație ?

S-a uitat la mine limpede.

— Cum în imaginație ?

— Doar cu dorul.

Nu. Nu făcusem. M-am simțit deodată mic. Și vinovat. Nu înțelegeam de ce, dar presimțeam că Tin imi e superior. Ca un instrument dotat cu o rezonanță mai profundă.

— Nimic nu mi se pare mai frumos decît să pot să fac cadouri... a șoptit el. Si cum nu pot să fac întotdeauna, imi rezerv această zi, de 7 martie.

A intrat în magazin. L-a interesat la început raionul de confecții. A luat un costumăș de fată din flanelă, apoi o bluză de mătase. Le privea cu ochi experți. La bluza de mătase a cerut vreo patru numere. A trecut apoi la pardesiuri și raglane.

— Îți place pardesiul ăsta de fetiță ? m-a întrebat. E excelent lucrat. Culoarea bej o prinde bine pe Narcisa.

M-a invitat să pipăi stofa. Am pipăit-o.

— Tăietura e impecabilă. Păcat că buzunarele sînt aplicate. Narcisei îi place buzunarul fals. Încolo, n-are absolut nici un cusur. E admirabil.

S-a mai oprit să vadă un balonzaid, o haină de urson, un trening și un capot de casă cu buline.

— Capotele acestea de copii sînt delicioase ! a exclamat Tinel cu fața imbușorată. Imaginează-ți o zvîrlugă de fetiță ca Narcisa, îmbrăcată în capot ! Aduc cu chimonourile japoneze. Le dau un aer de cochetație, de feminitate...

— Ascultă, Tin, mi-am luat pînă la urmă inima în dinți, cine e Narcisa ?

Tinel m-a cercetat cu o privire indecisă.

— A ! Nu ți-am spus ! E sora mea mică...

Intrase în raionul pentru jucării. S-a aplecat și a luat din raft o zîină îmbrăcată toată în alb. Purta peste costțele de aur o coroaniță.

— Habar n-aveam că ai o soră, am vorbit. Ce naiba, ai fi putut să-mi spui pînă acuma !

Părea atît de absorbit în contemplarea zînei încît aproape că-și pierduse identitatea, se rătăcise aiurit în lumca de miraj a basmelor.

— Puteai să-mi spui că ai o soră, am zis din nou. Sîntem de atîția ani prieteni.

— Gil, lărtă-mă, te rog ! Narcisa e un secret al meu. Un dor. Nu-l știe nimeni. Nimeni, înțelegi ? Nici mama ! Ești primul căruia îi fac mărturisirea asta...

A pus păpușa în galantar și a luat un ursuleț maro cu ochii de mărgele și fundiță roșie petrecută în jurul gîtului.

— Îți place ?

Mi-a zîmbit. Păpușile jucau în jurul meu, dansau frenetic, cu o bucurie și o grație molipsitoare, și citeva momente am dansat cu ele amețit, lunatic, rătăcînt în lumea ior tăcută, enigmatică.

Zilele culturii popoarelor și Teatrul Național din Belgrad

● Sub înaltul patronaj al președintelui Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, și al președintelui Republicii Socialiste Federative Iugoslavia, tovarășul Iosip Broz Tito, se desfășoară în țara noastră, între 24 mai și 2 iunie, Zilele culturii popoarelor și naționalităților din Iugoslavia. De-a lungul unui itinerar bogat, cuprinzând peste 30 de localități — de la București la Iași, de la Craiova la Sibiu, de la Constanța la Oradea, de la Satu Mare la Drobeta-Turnu Severin —, cei 450 de artiști și oameni de cultură iugoslavi sînt sâlutați cu căldură de publicul român. Se prezintă turneele Teatrului național de dramă din Belgrad, Teatrului național sîrb din Novi Sad, Teatrului pentru copii și tineret din Subotica și Teatrului de păpuși din Ljubljana; au loc concerte simfonice (ale Filarmonicii slovene și ale Trio-ului „Lorenz”, ambele formatii din Ljubljana, sau ale Quartetului de coarde din Zagreb), corale (interpretate de „Collegium cantorum” din Pristina și de „Mirce Acev” din Skopje) și de muzică ușoară (cu orchestra „Rezonanța” din Sarajevo). O expoziție de cărți și publicații (peste 1000 de exemplare, albume și reviste, volume de beletristică și tehnică, tipărite în toate limbile popoarelor și naționalităților din R.S.F.I.), o expoziție ilustrind activitatea Comunei literare din Virșet, precum și o suită de întâlniri scriitoricești (serii de poezie, un colocviu despre curentele actuale) deschid noi orizonturi de cunoaștere. Insoțite de discuții între creatorii oaspeți și cei români sînt de asemenea și galele de film, dedicate școlii de animație de la Zagreb, documentarului și lungmetrajului de ficțiune. O panoramă sugestivă a genurilor și epocilor de evoluție din arta plastică se alcătuiește elocvent prin alăturarea variatelor imagini, fresce și tezaure din „Comorile mănăstirii Piva”, „Grafica partizanilor” din Slovenia și „Pictura și grafica iugoslavă contemporană”.

Tradiționalul dialog al prieteniei și artei dintre popoarele noastre dobîndeste, prin această manifestare de mare amploare și înaltă înținută, profunde și originale semnificații.

R.L.

DOUĂ spectacole complet diferite, primul dramatic, cu tensiuni tragice, al doilea comic, cu dezlănțuirii carnavalești și soții, ne-au prilejuit întîlnirea cu colectivul Teatrului Național din Belgrad, venit în turneu în țara noastră în cadrul Zilelor culturii popoarelor și naționalităților din Iugoslavia în România.

Capacitatea actorilor din Belgrad de a realiza marile pasiuni răvășitoare, stăpînite însă cu rigoare, a fost din plin valorificată de **Singe impur**, o dramă după cunoscutul roman al lui Borisav Stanković, apărut în românește în 1959, cu titlul **Singe stricat**, în timp ce fantezia liberă și temperamentul dinamic al interpretelor comici și-au găsit locul în **Gilceville din Chioggia** de Carlo Goldoni.

Regizorul Gradimir Mirković, autor și al dramatizării, a știut să descopere în opera lui Borisav Stanković, dincolo de exactitatea detaliilor și obiectivitatea romancierului realist interesat de mutațiile sociale și psihice provocate de marile răsturnări istorice, filonul esențializărilor romantice, tragedia unor oameni ce nu pot cunoaște fericirea, purtînd în ei înșiși cauza adîncă și adevărată a nenorocirii lor. Spectacolul e construit pe stări sufletești limitate, pe contradicții ce nu pot fi împăcate.

Scris în 1911, **Singe impur** aparține celor lucrări în care sînt surprinse cu vigoare și spirit critic transformările provocate de dezvoltarea capitalismului în societățile rămase timp îndelungat în condițiile unei vieți patriarhale. Este epopeea unei lumi cuprinsă brusc de beția imbogățirii. Acțiunea se petrece la sfîrșitul veacului al XIX-lea, în Serbia meridională, la puțin timp după eliberarea de sub turci, cînd vechile familii ruinate cedează pasul noilor imbogățiți, iar credințele și idealurile străvechi fac loc banului cu care se poate cumpăra orice. Și astfel, Sofka, fata frumoasă dar săracă a lui Efendi Mita, cîndva omul cel mai puternic și avut din oraș, este dată în căsătorie, de tatăl ei, fiului nevîrstnic al lui Marko, țărănul care plătește cu aur greu visul lui de ridicare pe scara socială.

Evitînd cu măsură și artă tentația detaliilor pitorești sau a pasiunilor morbide, Gradimir Mirković a creat o reprezentatie sobră, de mare expresivitate, concentrată aproape ritualic în jurul ceremonialei nunții, dramatice și sfîșietoare prin frumusețea ei exterioară și falsitatea ei lăuntrică.

Întregul spectacol e axat pe ideea contradicțiilor categorice și de neîmpăcat, accentuate și de dominantele cromatice dure ale decorului (scenografia Miomir Denić), costumelor (Bojana Iovanović), de opoziția palatului bizantin în ruină, cu coloane fragile, lămpi și leane orientale, din prima parte, și zidurile din birne groase, afumate, primitive, ale casei lui Marko, din partea a doua. În comportamentul eroilor avem acclasi contrast. Între reji-

nera nobilă și demnă a Todorei, mama Sofkai, cărcia Ksenia Iovanović i-a dat o aură tragică în neputința ei de a-și ajuta fiica și energia nestăpînită manifestată de Marko și oamenii lui nu avem numai diferențele dintre două lumi, ci și expresia unui abis de netrecut.

Dintre interpreți s-a remarcant în primul rînd Branislav Jerinici în Marko, admirabil atit în siguranța lui inițială cit și în pasiunea răvășitoare care-l determină să-și părăsească propria casă. Vera Ciukici a rezolvat cu farmec și putere de convingere rolul dificil al Sofkai, de la presimțirile de început pînă la decăderea ei finală. O prezență stranie dar sugestivă, un simbol al dezastrului dar și un prevestitor al nenorocirilor viitoare a fost nebulosul Vanko, jucat cu discreție și dureroasă sensibilitate de Mida Stevanović.

Gilceville din Chioggia pusă în scenă de regizorul italian Paolo Mageli (oaspete și al țării noastre, cam cu un deceniu în urmă, cînd a montat piese de Pirandello, Machiavelli și Goldoni la Teatrul Național din Cluj-Napoca, Craiova și Pitești), a fost un joc amuzant, ironic, fără nici o

intenție de reconstituire a mediului sau a moravurilor pescarilor venețieni. Faptul că în fața noastră am avut doar o trupă de teatru identificată cu personajele goldonice, a fost subliniat de finalul simbolic, cînd interpreții redeveniți actori își iau cu ei bagajele și dispar duși de vîntul uitării și timp. Excelentul decor al lui Dušan Ristić, cu căsuțe dărăpănate dar desenate cu nerv, cu corabia apărută pe neașteptate în fundal doar prin înlăturarea unei cortine sau sala tribunalului, cu jurați cu tot, coborîți din tavan la un semn al omului de ordine, a contribuit din plin la accentuarea atmosferei carnavalești.

Actorii au jucat cu aplomb, pasiune și libertate în mișcări, executînd cu plăcere poantele. Bătăile și încăierările erau rezolvate prin mișcări de balet, iar intrările și ieșirile, îndeosebi ale grupurilor, făceau în pași de dans, în ritmul dinamic și modern al melodiilor compuse de Vojislav Kostić.

Ileana Berlogea

Moment din spectacolul Teatrului Național de dramă din Belgrad cu piesa **Singe impur** de Borisav Stanković

Radio Televiziune

● În continuarea însemnărilor publicate în numărul trecut, ne oprim la un aspect ce nu poate să nu fi reținut atenția publicului și, ca atare, să nu fi determinat vîl opinii. Este vorba de extinderea duratei de transmisie a programului II (la televiziune) atit prin înmulțirea numărului de ore ce îi sînt rezervate zilnic, cit și prin generalizarea lui pe dimensiunea întregii săptămîni. Decî, luni, marți, miercuri, joi, vineri, în cursul după-amiezii, sîmbătă începînd cu ora 12.00, iar duminică și dimineața și după-amiază, telespectatorii au posibilitatea să aleagă una din cele două soluții oferite de micul ecran. În aceste condiții, numărul total de ore de emisie la televiziune a ajuns în jur de 100. Simbolică cifră! Să observăm, însă, că dincolo de această realitate strict cantitativă se profilează neașteptat de interesante consecințe și

În continuare

poate acum, cînd lucrurile sînt la început, e bine să supunem discuției citiva dintre ele. Astfel, din totalul de cca. 6000 de minute emisie (cca. 5350 — programul I, 650 — programul II), aproape a șasea parte sînt ocupate de producții cinematografice de toate genurile, dimensiunile și pentru toate vîrstele. Locul al doilea, la o mare diferență de „puncte”, este deținut de muzica simfonică, transmisă, însă, în cea mai mare parte pe canalul II (cca. 360 minute dintr-un total de 420). Este o acțiune culturală a televiziunii (dînd, printre altele, posibilitatea multor mii de spectatori să urmărească concerte extraordinare) pe care nu vom reuși niciodată să o lăudăm cum se cuvine. În continuare, cele aproape 400 de minute ale **Telegazetelor** și **Telexurilor**, cele peste 350 de minute de emisie despre actualitate și 300 de mi-

nute emisioni în limba maghiară și germană. **Telescoala** și emisionile distractive de tot felul se află la egalitate (cca. 280 minute), fiind urmate de cele aproape 200 de minute închinete Festivalului național „Cîntarea României”, de cele 160 minute de teatru, de cele 150 minute de muzică de operă și corală (numai pe programul II), de muzica populară și emisionile sportive (aceasta atunci cînd evenimentele sportive de importanță națională și internațională nu acaparează, firesc, atenția generală determinînd și o mărire a duratei transmisiilor). Emisionile de tineret, soimi ai patriei, pionieri și cele utilitare premerg, în această scară descrescătoare a timpului t.v. emisionile literare. Sub 100 de minute se află emisionile cu profil enciclopedic, cele de limbă străină, medicină, limba ro-

mână, informații culturale, publicitate.

● Desigur, de la o săptămînă la alta, situația de mai sus se modifică în amănunt dar nu în direcțiile ei fundamentale și ar fi, credem, o hotărîre plină de urmări ceea ce a o supune dezbaterii generale prin intermediul **Căsuței poștale t.v.**

● Extinderea programului II de care aminteam mai sus a accentuat și o realitate despre care am mai vorbit și vom continua să vorbim. Aici, pe programul II, se află masate importante emisioni de informare și dezbateri culturale și științifice, majoritatea fără echivalent pe primul program. Condiții obiective limitează, cum se știe, numărul celor care pot urmări programul II. Așadar de ce numai aici sînt anunțate cicluri t.v. care ar interesa și ar fi de mare utilitate pentru milioane de telespectatori, dintre care tinerii ocupă un loc prioritar? Ne referim la emisioni evidențînd valoarea tradiției și specificul de manifestare al spiritualității naționale precum: **Dătători de școli și datini**, **Flacăra vie a științei**, **Scriitorii și epoca sa**, **Carnet cultural**, **Mulț e dulce...**, **Emisioni literare**, **Dicționar cinematografic**, **Biblioteca pentru toți**, **O viață pentru o idee**, **Omul și muzica lui**.

● Și o ultimă observație, nevizînd de această dată repartiția pe programe a emisionilor ci orientarea de ansamblu a unui ciclu. Ne gîndim la binecunoscuta **Telescoala**. Existența ei este o dovadă de maturitate și înțelepciune a televiziunii ce vine astfel eficient în ajutorul școlii românești. Dar, cercetînd programul din ultimele două săptămîni, se poate vedea că dintr-un total de 580 minute (cite 290 pe săptămînă), 370 sînt rezervate matematicii, fizicii și chimiei, 55 biologiei, 45 istoriei, 30 învățămîntului preșcolar, 25 economiei politice, 20 geografiei, 20 ciclului **Școli și profesii**, iar pe ultimul loc, cu 15 minute se află limba și literatura română. Din sumarul emisionilor în limbă străină (75 minute pe săptămînă) lipsește latina, aflată constant în atenția învățămîntului nostru de toate gradele. Dintre facultăți și institute, doar Politehnica beneficiază de ore de consultație. Dar restul disciplinelor și specialităților?

● Un gînd bun pentru toți cei care, în aceste zile, la radio și la televiziune, s-au străduit să dea zilei de 1 iunie grația și strălucirea inefabilă prin care ea a și pătruns în sufletele noastre.

Ioana Mălin

Secvența

● Stagiunea cinematografică se prelungește în acest an dincolo de limitele tradiționale; premierele românești se succed ritmic, nesocotind barierele ridicate de căldura verii. Din ianuarie și pînă acum s-au prezentat 13 noi lung-metraje, iar pentru luna viitoare se anunță încă două. Așadar, mulțumim și dorim salt cantitativ al producției noastre de filme a deveni realitate. În plus, un anume echilibru al genurilor (doar proporția neînsemnată de pelicule de actualitate rămîne îngrijorătoare) începe să se simtă. Ba chiar dorința de a invia formulele expresive pare mai conturată (au existat cîteva încercări de depășire a tiparului și două debuturi). Dincolo însă de spiritul număr al bunelor intenții, apare senzația de neîmplinire. Oprite — parcă — la jumătatea drumului, ideile interesante și-au pierdut din intensitate, iar strălucirea nu a apărut decît în unul sau altul dintre compartimentele creației. Totuși, pentru că, rînd pe rînd, cite un film a trăit prin sinceritatea ori pasiunea unuia dintre cineasți, prin virtuozitatea regizorului, operatorului sau actorilor, să sperăm că momentul fastei lor întîlniri, pe un generic unic, nu va mai întîrzia.

I.C.

naționalităților din Iugoslavia

La Constanța:

Teatrul Național Sirb din Novi Sad

SCENELE dobrogene, ca multe alte scene ale țării, găzduiesc în aceste zile turneul unor prestigioase colective teatrale din R.S.F. Iugoslavia. Astfel, spectatorii din Constanța și Mangalia, din Tulcea și Cobadin pot aplauda și cunoaște mai bine măiestria interpretativă a actorilor Teatrului Național sirb din Novi Sad, care au susținut un frumos spectacol cu comedia **Bostanul găunos** de Iovan Sterija Popovici. Această comedie, scrisă acum 150 de ani, a căpătat o nouă strălucire și prospețime în viziunea regizorală a lui Dejan Mijaci, care a știut să pună iscusit în lumină valorile satirice ale textului. Montată în anul 1973, piesa lui Iovan Sterija Popovici s-a bucurat deosebit, încă de la premieră, de o primire deosebită din partea publicului și a criticii de specialitate, numeroasele distincții obținute dovădind-o cu prisosință. Astfel, la cea de a XIX-a ediție (1974) a tradiționalului Festival de teatru ce poartă numele dramaturgului clasic sirb Iovan Sterija Popovici și la care au participat 20 de teatre, Naționalul din Novi Sad a obținut premiul pentru cel mai bun spectacol, alte premii fiind acordate pentru cea mai bună interpretare a actorilor Milena Bulatovici (Evița) și Zaida Krimšamhalov (Sara) și o mențiune actriței Ilinka Suvacir (Anca).

Spectacolul dezvăluie potențialul creator al unui foarte înzestrat colectiv teatral. El se vrea o ascuțită satiră la adresa parvenitismului și cosmopolitismului, pledând pentru izbina sentimentelor curate și adevărate, pentru împlinirea tineretii sub semnul dragostei și frumuseții. Regizorul Dejan Mijaci nu a dat însă spectacolului o tentă moralizatoare. Fiecare personaj este puternic individualizat, intruchipând o idee. Un comic dens, grotesc, pe alocuri, o demascare necruțătoare a mercantilismului și iluziilor de inobilitate cu ajutorul unor artificii vestimentare sau de limbaj fac din această montare originală un spectacol de referință în repertoriul Naționalului din Novi Sad.

Acest schimb de turnee (în septembrie, Teatrul dramatic din Constanța va prezenta, în cadrul Zilelor culturii românești în R.S.F. Iugoslavia, spectacole cu piesele **Clipa** de Virgil Stoenescu după romanul lui Dinu Sărașu și **Nevestele vesele din Windsor** de Shakespeare) se înscrie în buna noastră tradiție culturală, contribuind la o cunoaștere mai temeinică a valorilor spirituale ale popoarelor vecine și prietene, la deschiderea largă și generoasă a teatrului românesc către toate scenele lumii.

Carmen Tudora

Imagine din filmul *Parfumul florilor de cimp* (regizor Srdan Karanović) ce se va prezenta simbătă, la Alba Iulia, în cadrul Zilelor culturii și naționalităților din Iugoslavia

Vraja animatorilor din Zagreb

AFOST prea scurt. A fost prea mult. Prea miliardar de mult. Ar trebui să mai revadă măcar o dată seria de filme de animație iugoslave, ca să pot judeca mai precis frumusețea. Așa, am rămas doar cu o impresie generală. Generală, totuși limpede, precisă. O netă impresie de vrăjitorie. Un clar sentiment al imposibilului biruit. Sint nenumărate momentele cind, în cursul a 3 secunde, un portret omenesc desenat schimbă 30 de fizionomii, fiecare precis ca o poveste, lung ca o poveste.

Două inovații de mare importanță se pot semnala la această mereu tină animație iugoslavă. Una e reconstituirea așezărilor „imagini hipnagogice”, acele fantasmă care se perindă dinaintea ochilor închiși ai celui care e gata să adoarmă. Ele nu au conture nete, ca în vis, ci se împletesc unele într-altele, își fuzionează metamorfozele, se topeș în vag, păstrind mereu tilcul lor torrențial.

Iată acum și a doua inovație. Astăzi, în pictură și în grafică, doi rivali stau față-n față: abstracții și figurativii. Dar operele unor Dušan Vukotić (**Piccolo, Surogat**), sau Vatroslav Mimica (**Singur**), sau Ante Zam'nović (**Dezinfecție**), sau Borivoj Dvorniković (**Școala de mers**), sau Milan Blajković, dar mai ales marea lucrare a lui Zdenko Gasparović (**Sajomania**), toate acestea operează o adevărată sinteză hegeliană a celor două antiteze: figurativ și abstract. Tinăra animație iugoslavă nu pleacă de la rezultate gata obținute, ci caută a evoca însuși procesul concret prin care oamenii ajung la abstract.

Acum treizeci de ani, „oștile” care „stăteau față-n față” erau disney-ismul și avangarda unor Bosustow și Hubley,

Mimica și Vukotić, Borowczyk sau Trnka. Ele cereau să se depășească punctul de privire Disney, să se renunțe la imagini siropoase gîngășe, la grația cam dulceagă și la didacticismul cam naiv al „punctului de vedere Lafontaine” practicat de disney-eni. Se cerea să se suprimă decoriile prea „dichisite”, se cereau teme grave, satirice. Și astfel a fost părăsit pentru o bucată de vreme idilismul siropos al disney-enilor. În schimb s-a pierdut grația nostimă a operelor, chiar postume, venite de la Disney-land. Decorul lor cam imponderat a fost înlocuit cu cerul gol. Prea gol, poate. Nici școala iugoslavă nu imbulzește acest cer. Îl păstrează aerisit. Dar îl umple cu o culoare de o frumusețe neașteptată.

Depășind sinestezia muzică-imagină lansată de Disney, strălucitul grafician Zdenko Gasparović face un fel de „film cu scheciuri”, unde șapte studii de pian diferite își căsătoresc atmosfera cu șapte registre plastice, cu șapte secvențe de pură imagine, de o nouate uimitoare.

Acum 20 de ani, un cunoscut critic francez, Marcel Martin, scria un lung studiu despre animație. El ferece această disciplină cinematografică pentru libertatea cu care poate scorni cele mai imposibile lucruri printr-o simplă învîrtire din condei. Da. Are dreptate. Dar nu pentru că ea, cu mijloace prompte și osteneală lătină, poate inventa orice bazaconie; ci tocmai pentru că acrobațiile ei sînt de o infernală dificultate, cu atât mai merituosă cu cit ea nu scornește fenomenele ci reconstituie misterioase, lăuntrice stări sufletești, după cum ne-a demonstrat cu strălucire, încă o dată, școala de la Zagreb.

D. I. Suchianu

Amelia Pavel

TELECINEMA

Plinsul vesel la Monicelli

● În felul său, Mario Monicelli *) e un Ianus. Are, adică, două chipuri. Unul surzător și altul înălcrimat. O mască ride, o mască plinge — vorba șlagărului.

Creatori de factura aceasta sînt cumva mai dificil de receptat și de „prizat” (nu doar în cinematografie). De altfel, „biografia” box-office-ului lui Monicelli spune destule în acest sens. În genere, spiritul e inclinat să caute tranșant, fie în direcția solarului, fie în aceea a nocturnului. Crepusculul îl face intrucitva bănuitor și retractil prin aparenta iul indecizie.

Așa și majoritatea filmelor de referință ale lui Monicelli: chiar dacă nu o conțin ca atare, ele dau senzația unei anumite ambiguități, pe care nu orice inteligentă este dispusă să o suporte. Înainte de a fi a unor opere, problema e de principiu: în ce măsură și cu ce efecte poate fi insinuată drama într-un context comic și comedia într-un context de dramă? Monicelli este, evident, un virtuoz al mișcării în ambele ei sensuri.

Să nu uităm, de pildă, că el a dat o memorabilă „comedie de război” (**Marele război**), cu suficienti ani înaintea practicării masive a „genului”, pentru a se putea socoti în liniște un proto-cronic. A puncta cu elemente de comic și derizoriu un fond tematic precum acela enunțat în chiar titlul filmului e o chestiune nu doar de temeritate ci și de subtilitate. Aici, în filmul său, efectul este cel al unui scrișnet, ceea ce înseamnă că dozajul a avut o exactitate farmaceutică.

Mai ciudat mi se pare că Monicelli izbuteste să se exerseze în acest fel, și cu aceleași remarcabile rezultate, pe subiectele cele mai diferite și neașteptate, de la cele imaginare a se consuma în evul mediu să zicem, pînă la cele plasate în cotidian. S-ar spune, așadar, că nimic din ceea ce este omenesc nu este străin de risu-plinsu'. Aceasta să fie demonstrația urmărită de Monicelli? Nu este deloc exclus. În orice caz, pentru a o face e necesară multă luciditate: cea luci-

ditate care — paradoxal — refuză ironia. Și mai e necesar mult patetism: acel patetism care — paradoxal — nu exclude luciditatea. Iată cum se încheie lanțul...

Demersul lui Monicelli mi se pare, în fond, un pariu: acela că pentru a cîștiga calitatea (ca să folosesc un termen din șah) uneori trebuie sacrificate obișnuințele; acela că o oscilație premeditată între dramă și comedie (în cadrul aceleiași opere) este adesea mai expresivă decît opțiunea pentru una singură din ele; a-cela că, la urma urmelor, cele două noțiuni s-ar putea să aibă mai multe puncte de legătură decît de opoziție.

O întrebare ar mai fi: care este prețul ce trebuie plătit de un regizor (și nu numai de un regizor) pentru a înțelege și a accepta această din urmă idee?

Aurel Bădescu

*) Cărula T. Caranfil l-a făcut portretul în „Dicționarul cinematografic” de vinerea trecută.

Concertul Filarmonicii Slovene

LUIND parte — în trei rînduri — la acel pasionant festival de artă contemporană care este Bienala Muzicală de la Zagreb (de curind am primit și programul detaliat al celei de anul acesta, de o strălucire cu totul specială dat fiind că marchează a zecea ediție), am reținut de fiecare dată nivelul deosebit al prestațiilor slovene, mai precis de proveniență din Liubliana. Orașul are o școală muzicală puternică, pe plan compozițional și interpretativ și se poate spune că reunește în chipul cel mai pozitiv tradițiile artistice naționale și cele central-europene. Lucrul se vede, dealtmînter, imediat ce consultăm programul de sală al unui concert ca acela oferit recent în studioul public al Radioteleviziunii. În adevăr, Janes Erstnik Dolar, un nume care de aci înainte ne va spune foarte multe, poate rivaliza, judecînd după frumusețea strălucitoare a **Sonatei a XIII-a**, cu oricare dintre maeștrii de faimă din epocă (sec. XVII) ai barocului muzical. Ne-am amintit, judecînd după folosirea atât de plină de efect a alăturilor, de paginile festive ale unui Purcell sau Händel, deși se poate spune că savoarea lucrării avea o notă strict personală, în împletirea de știință contrapunctică și simț al pitorescului sonor. În orice caz, **Sonata** a avut darul să marcheze, dintru început, punctul de maxim interes al serii oferite de oaspeții sloveni, care ne-au demonstrat că orchestra posedă un comportament de suflători de o pilduitoare omogenitate, care sună compact și virtuos, în același timp suplu și calitativ. Dacă mai adăugăm splendoarea instrumentelor ineseși și reala surpriză de a descoperi un nume nou, pentru noi coincinzînd cu revelarea unor vechi comori ale muzicii slovene, putem da o imagine a acestui moment cu adevărat entuziasmant al evoluției Filarmonicii din Liubliana.

Mai departe, trebuie să arătăm că Miloš Mlejnik, solistul **Concertului pentru violoncel și orchestră în re major** de Joseph Haydn, a pornit, în interpretarea faimoasei lucrări, de la adevărul că respectarea stilului clasic înseamnă în același timp puterea de convingere de astăzi a reconstituirii lui, care nu se cuvine să aibă nimic din răceala muzeală, ci dimpotrivă să vorbească direct ascultătorului contemporan. A atacat deci frazele cu energie bărbătească, chiar cu vehemență și a reușit să scoată lucrarea din aerul (să recunoaștem) ușor vetust ce domnește de cite ori violoncelistul caută să menajeze cu prea multă prudență presupusa bonomie haydniană. De altfel, lucrarea abundă în dificultăți solistice temute și rareori sonoritățile pot apărea de o puritate imperturbabilă; în consecință, o asemenea abordare tinerească și autoritară poate stabili un echilibru recomandabil între fidelitatea față de manuscris și satisfacția estetică a celor din sală.

În fine, **Simfonia a IV-a** de Brahms; dirijorul Anton Kolar nu s-a intimidat de fel în fața covîrșitorului monument pe care-l avea în față și l-a atacat cu toate energiile slobozite: nu a tîns deci să ne redea un Brahms necunoscut de atmosfere nordice, ci a îndreptat asupra lucrării o lumină puternică, amintindu-ne mai curînd de exuberante adriațice. **Tempo** au fost viu, descurul bine conturat, arhitectura limpede structurată. Și chiar dacă obișnuințele brahmșienilor înveterați au putut fi ușor clintite, ni se pare că o astfel de viziune își are, fără îndoială, dreptul la afirmare în peisajul interpretativ actual.

A. Hariton

O expoziție originală

■ SALA „Kalinderu“ a adăpostit pînă în primele zile ale lunii mai o expoziție mai puțin obișnuită, organizată de Muzeul de istorie a municipiului București, cu o temă cit se poate de ispititoare: **Moda Bucureștilor de acum un veac.** Nu-mi amintesc să fi văzut la noi o asemenea colecție de veșminte vechi, totdeauna plină de sugestii și purtînd în stofele și mătăsurile prăfuite semne despre gusturile și moravurile unui timp de multiple și rapide prîmieri. Încît expoziția de la „Kalinderu“ devine o adevărată lectură de istorie, bine condusă și ingenios agrementată de către tînărul muzicograf Adrian Silvan Ionescu, inițiator și organizator al manifestării. Privind costumele de la începutul veacului al XIX-lea, adică din vremea cînd în Franța domnea Ludovic Filip, noi ne amintim de „bonjuriștii“ români, cei care, odată cu moda pariziană, au adus în Țările Române spiritul revoluției de la 1848. Costumația destul de sobră a bărbaților contrasta cu decolteurile mari ale femeilor, într-o interesantă mixtură cu gustul oriental pentru podoaabe, ilice, șaluri de cașmir, cu o cochetărie de bun gust proverbială la românce din totdeauna. După revoluție, preferințele devin mai sobre, mai reținute, remarcîndu-se chiar tendința pentru economie de material. Dar tirania modei pariziene va impune din nou, spre 1870, pălăria înaltă, redingola lungă, iar rochiile cu turnură de o bogăție extravagantă. O toaletă de seară arăta ca niște veșminte preoțești, dar altele din dantelă neagră pot stîrni invidia frumoaselor din vremea noastră. Urmărim astfel, pe o perioadă de mai bine de o sută de ani, detronarea modelor orientale în favoarea celor venite din apus, deloc intimplător odată cu ideile de emancipare socială și entuziasmul pentru afirmarea valorilor naționale. Portretele prezente în expoziție înfățișează bărbați severi, cam întunecați, dar îmbrăcați corect după modă, ei fiind desigur din lumea aleasă. Dar pe măsură ce modele se vulgarizau, apar „jupinii“, negustorii, adică figurile lui Trahanache, Farfuridi, Brinzovenescu și „soațele“ lor, „coana Efimita“, „coana Joița“, ale căror veșminte ne sînt familiare mai mult din reprezentările picturilor lui Ion Luca Caragiale. Dar nu vom face eroarea, frecventă de altfel, de a confunda burghezia românească dinspre sfîrșitul secolului al XIX-lea cu tipul eroului caragialesc. Expoziția de la „Kalinderu“ prezintă și numeroase gravuri de epocă, sindrofi, petreceri cîmpenești, desfășurate mai ales în proverbialul „Cișmigiu“. Aici apare lumea obișnuită, burghezia măruntă, distrîndu-se, firește, cam zgomotos și cam fără măsură, dar îmbrăcată modern. Modern nu numai din mimetism, ci mai ales din vechea și cunoscuta aspirație de a fi „în rînd cu lumea“.

N. Jianu

Textile, mici și mari

● INLOCUIND relativa antinomie dintre expresiv și decorativ cu evidenta soluție de coabitare și colaborare, de altfel reclamată prin chiar statutul compozit al genurilor și prin interferența lor, va trebui să remarcăm excoziunea unor acte, cîndva „minore“ după criteriul îngust normativ, printre care textilele, cu toate nuanțele obiective, ocupă un loc prioritar. Fenomenul se datorește lărgirii sferei conceptuale și de acțiune prin conturarea noțiunii de artă ambientală, dar mai ales intervenției altor categorii de artiști — pictori, graficieni — care au adus o viziune liberă față de convențiile instaurate, un alt mod de a concepe, compune, desena și colora suprafața textilă. S-au modificat semnele, dar și conotația lor a căpătat un plus de expresivitate și autonomie, poate nu totdeauna proprii domeniului de existență, dar necesare fie doar ca jaloane perspective. Desigur, s-ar putea spune că orientarea altor categorii de creatori către teritoriul textilelor are și un caracter pragmatic. Nu vom contrazice afirmația, dar vom prefera ideea apariției artistului interdisciplinar, tentat de atitudini dar și de tehnici noi.

Argumentele pentru mutațiile potrecute funcționează prin complementaritate, iar expozițiile din ultima perioadă, colective sau personale, devin simptomatice prin conținutul și frecvența lor. **Miniaturile textile de la „Eforie“**, apoi expoziția **DANIELEI GRUȘEVSCHEI** de la „Simeza“ și propunerile avansate de **YVONNE HASSAN** la „Galateea“ conțin elementele co-

mune ale domeniului textil în toată lăxa varietate de soluții, solicitînd abordarea subiectului din chiar perspectiva caracterului proteic al genului. Ideea specificității ar trebui reconsiderată și amendată, acceptînd că noțiunea consacrată nu mai acoperă o realitate dinamită prin nouitatea unor soluții și atitudini. Desigur, ceea ce încorporează altădată doar cîteva tehnici tradiționale și o anumită concepție despre iconografia și destinația textilelor se mai regăsește, asemeni unor sechele sau puncte de referință, în fiecare expunere, dacă ne-am referi doar la materiale și procedee. Dar simultan remarcăm atît o pozitivă încercare de dilatare a limitelor genului, încît pentru că pornește din interiorul promisiilor virtuale, cit și o simplă, poate nu totdeauna utilă, dorință de insolit, polemică și joc provocator, acționînd în teritorii adiacente sau extraestetice.

Fenomenul se remarcă explicit în cazul **Miniaturilor textile**, compunere calidoscopică și prolixă (cam 60 de expozații), nu totdeauna foarte la obiect, apelînd prea mult la „joc“ și cochetărie fără suport, ceea ce contribuie, poate, ca un plan de recul, la mai exacta delimitare viitoare a noțiunii și a domeniului concret (din această perspectivă trebuie reținute ideile exacte și lucide formulate de criticul Mihai Drișcu în prezentarea expunerii). Se interferează aici cele mai diferite atitudini și procedee — artistice sau doar artizanale — de la minuția calofilă a tapiseriei „clasice“ la insolitul soluțiilor „mizerabi-

liste“, „pop“ sau „gadget“, conturînd un climat neodadaist destul de impetuos. Constatate valabile și în cazul lucrărilor **Yvonnei Hassan**, cele de pictură, ca și cele textile mizînd pe calitatea de obiecte obținute prin colajul diferitelor materiale, cu preponderența lemnului și a textilelor, în care culoarea aduce accente și semne figurative ce încorporează posibile aluzii. Structurile textile se revendică din tehnica rurală a „tolicelor“ făcute din fișii de stofe sau pinze, cu o tentă expresionistă ce se transformă în posibile replici la ordinea și acuratețea tradițională, mizînd pe o implicare afectivă abisală. Prin comparație, deși aparțin solicitărilor contemporane, cu îndrăzneală și soluții mereu reformulate, propunerile **Daniei Grușevschi** acopera mai exact noțiunea de textile, fără a cădea în păcatul oboselii sau al repetiției stereile, poate tocmai pentru că activitatea ei s-a conturat exact în epoca de relansare și reformulare a unei noi estetici a genului, mai liberă și în același timp mai expresivă. Condiționări care, permițînd și chiar reclamînd o nouă atitudine de esență, iconografie și tehnică, au creat climatul actual, în toată diversitatea lui, poate atît de fertil tocmai prin alăturarea certitudinilor cu întrebările, a veștelor de expresivitate cu tatonările hibride, într-un dialectic și organic proces evolutiv.

Virgil Mocanu

ELENA UTA CHELARU : Portret

HORIA CUCERZAN : Compoziție

FESTIVALUL NAȚIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI“

„Tineri talente“

DE CURIND reorganizat, Colegiul criticilor muzicali din A.T.M. a înțeles că nu este de ajuns să observe și să comenteze viața noastră muzicală, ci că este chemat să participe la dezvoltarea ei în chip direct, prin stimularea unor acțiuni de însemnătate, care să contribuie la luminarea unor sectoare ale acesteia poate încă insuficient aduse în fața conștiinței publice; de asemenea, că este deosebit de oportun să se creeze evenimente muzicale inedite în centre culturale unde setea de frumos a publicului este gata să le recepteze cu o sensibilitate neuzată, generînd ecoul dorit. Cea dintîi manifestare inițiată, sub titlul „Tineri talente“, a dovedit că există un cîmp larg de desfășurare pe această linie, iar atmosfera cu adevărat entuziastă ce a domnit de-a lungul celor patru zile cit a durat (7-10 mai) poate fi apreciată drept revelatoare în cel mai înalt grad, de natură să statornicească dintru început o tradiție. Sintem îndreptățiți să vorbim deci de prima ediție a unei noi întâlniri de răsunet ivită pe harta artistică a țării, care va aduce municipiului Rimnicu Vilcea faima de centru de propagare și consacrare a talenților muzicale remarcabile din rîndul interpreților educați de liceele de artă și conservatoarele noastre. S-a pornit de la realitatea că înzestrarea și pregătirea tinerilor muzicieni români reprezintă o adevărată avuție spirituală națională, recunoscută pe plan mondial prin frecvența izbînzii obținute de ei la concursuri de înalt prestigiu, care situează țara noastră

pe unul din primele locuri din lume în acest domeniu.

La Rimnicu Vilcea, pare că s-au înțeles asemenea premise deosebit de pozitive: fapt este că la Comitetul județean de cultură și educație socialistă (președinte Vasile Roman) — care a fost, alături de Colegiul criticilor muzicali din A.T.M., co-organizator al manifestării „Tineri talente“ — a existat o mare bunăvoință și chiar o afecțiune față de concertele programate în acest cadru. S-a constatat acum din nou că Societatea „Prietenii muzicii și ai teatrului“ din Rimnicu Vilcea, avînd ca președinte pe Mihai Forăscu și ca una din cele mai destoinice animatoare pe Irina Popovici Șațchi, deosebit de capacitate de a stimula întreaga participare locală la evenimentele muzicale de prestigiu.

PARE hazardată încercarea de a se cîntări, în puține cuvinte, meritele tuturor interpreților participanți. Să încercăm, totuși, să desfășurăm un film al celor patru seri. **Secvențe Bach:** construire, de mare profunzime și soliditate, a edificiului *Sonatei nr. 2 pentru vioară solo* de către Mihaela Martin, care a înțeles că renumele internațional îi creează răspunderi cu atît mai mari în prezentarea la o reuniune a tinerilor interpreți; pianistul Cristian Beldi ne-a apărut într-o frumoasă evoluție personală; Yvonne Timoiuanu — talent violoncelistic de prim ordin, cu strălucire sonoră și putere de comunicare a frazării; Constantin Sandu (*Concertul Italian*) evi-

dențiază o fluență pianistică pozitivă; dar s-a dovedit ulterior și mai convingător într-o *Piesă de concert* de Silvestri înfățișată la un alt concert; flautista Cornelia Ghița, depășind unele inițiale dificultăți în respirație, a creat momente muzicale autentice în mișcările finale ale *Partitei în la minor*; violonista Elena Vladu — la începutul apropierei temerare de monumentalele *Partite* bachiene.

Memento romantic: reușita cea mai deplină a fost a mezzosopranel Adriana Alexandru, care ne-a dovedit, în patru lieduri de Schubert, că avem în ea o potențială interpretă de reală înzestrare și înțelegere a liricii vocale de cameră. Florin Paul, virtuozul vioarei biruitoare la importante concursuri, a redat *Marele Duo* de Schubert (bine acompaniat de Florina Cozighian) cu ceva mai puțin relief decît ne-am fi așteptat. Un talent minunat din rîndul foarte tinerilor violoniști, Gabriel Croitoru, ne-a cîntat *Sonata în sol minor* de Schubert (la pian Mihai Marinescu) nu tot atît de viu și fermecător ca într-un recent recital bucureștean. Este un semn că forțele lui trebuie bine drămuite, nu cumva suprasolicitate în acest stadiu incipient de evoluție artistică. Pianista Andreiana Roșca s-a dovedit un element de seriozitate și posibilități instrumentale (*Rapsodia în sol minor* de Brahms), ce vor fi valorificate superior de practica scenică mai frecventă. În același concert, pianista Dana Borșan, concertistă înzestrată deja cu o apreciabilă experiență, a cîntat *Balada nr. 3* de Chopin la un nivel sensibil apropiat de resursele talentului ei.

Mozart și lînerii pianiști: o scară de artă adevărată. Față de comentarea ei, după prezentarea bucureșteană, în paginile „României literare“, nu am de adăugat decît că toți interpreții — Viniciu Moroianu, Delia Pavlovici, Carmen Mihalache, Ina Macarie — au ridicat creațiile lor la un grad de realizare și mai înalt. O mențiune specială pentru Delia Pavlovici; ea a arătat de astă dată resurse de dramatism, o forță interioară impresionantă —

exercitînd o înrînire neobișnuit de puternică asupra sensibilității ascultătorilor.

Corespondențe spirituale românești: o scară entuziasmantă prin dăruirea și pătrunderea cu care tinerii interpreți au slujit patrimoniul muzicii naționale. La o vîrstă fragedă, violonistul Bogdan Bobocă (acompaniat de Raluca Gander) a cîntat *Sonatina* de Paul Constantinescu cu autoritate, cu trăsătură de arcus formă și expresivă; clarinetistul Walter Ibrin a înțeles fidel sugestiile coloristice ale piesei *Martie* de Marțian Negrea; Viorel Tepeș s-a arătat a fi un pianist de certe resurse virtuozice, păstrîndu-și calitatea sonoră chiar în pasajele de forță. O veritabilă revelație a fost redarea unuia din cele mai reușite lucrări instrumentale ale lui Doru Popovici, *Muzica solemnă*, a cărei tensiune emoțională, adesea covîrșitoare, a fost recreată excelent de violonistul Mihai Ionescu (la pian, Alma Peter). Dificilele *Variațiuni pe o temă de Schumann* ale lui Mihail Jora au fost luminate inteligent, cu deplină competență și artă instrumentală matură de către Carmen Asfădurian; sensibilă ne-a apărut și Annamaria Avram în *Pavana* din *Suita opus 10* de Enescu; flautistul Doru Baicu — de o muzicalitate suplă în *Cantabile și presto* de Enescu (la pian, Viorica Rădoi), păcat însă că unduirea bine intuită a frazelor s-a dezechilibrat în finalul piesei. Culminația a adus-o pianistul Andrei Deleanu, care ni s-a revelat ca un instrumentist cu adevărat evoluat: culoarea, rafinatul simț al stilului, cultivarea superioară a detaliului, totdeauna încadrat imaginii — iată calitățile care au dat o savoare aparte interpretării muzicii lui Constantin Silvestri.

Să nu uităm soliditatea prezentării clarinetistului Cristian Vlad, care a apărut în afara programului anunțat și să remarcăm din nou contribuția tuturor pianiștilor acompaniatori la reușita atît de inspiratoare evoluții a „Tinerelor talente“.

Alfred Hoffman

STARUL FESTIVALULUI: INTELIGENȚA

Meridiane

Am părăsit Festivalul de la Cannes cu câteva zile înainte de final. Regret că n-am apucat să văd **Siberiada** lui Andrei Mihalkov-Konechalovski (Premiul special). Am toate motivele să-mi cred confrății internaționali când laudă filmul acestui vrednic descendent al unor dinastii de artiști afit de strălucii. Am toate motivele să cred în deciziile juriului prezidat de Françoise Sagan. Precocitatea scriitoarei, speculată cu frenezia de business-ul literar, viața mondenă a femeii care, cu voce sau fără voce, a făcut totul ca să provoace tapanuri în dulce viața, au compus o imagine destul de simplificată a acestei romanțiere care nu este o conștiință ca Simone de Beauvoir, nici o militantă ca Françoise Giroud, dar este una din figurile semnificative ale culturii franceze contemporane. Un amestec aproape tragic de gesticulații frivole și de deznădăjduite spaime. Exteriorul plimbat în yacht-uri și în mașini de curse. Interiorul devorat de indoielile existențiale. De cîțiva ani Cannes-ul practică un feminism ofensiv, printr-alele pentru că alege programatic o președintă, nu un președinte. În locul star-ului sculptural, tip Sophia Loren, festivalul a preferat anul acesta un star intelectual. Discuțiile pe care am avut șansa să le port cu acest star, care în intimitate arată „invers”, mă urmăresc în continuare, iar filmul **Încă o iarnă...**, primul film de Françoise Sagan, prezentat, bincîntes, în afara concursului, imi demonstrează, dacă mai era nevoie, că filmul „fără mijloace” poate avea și el micile lui capodopere. De fapt, autoarea n-a avut la îndemînă decît talentul său, o zi de primăvară timpurie, o bancă într-un parc, o femeie de 75 de ani care iubește un om, și un bărbat de 25 de ani care nu iubește pe nimeni. Bătrîna așteaptă înfrigurată pentru că iarna a fost prea lungă, pentru că bătrîni mor de pneumonie, iarna... Tînărul așteaptă nervos, pentru că nu e obișnuit să aștepte. Un june grăbit și o quasi-octogenară discută un sfert de oră pe bancă, într-un parc, în prima zi cu soare, despre oroarea de a trăi dur, „fără sentimente”, iar tu, spectator, începi să-ți suflă nasul și să-ți ștergi ochii. E plînsul acela compromișor. Plînsul despre care se spune că e al „coafezelor”. Bravo coafezelor dacă ele au rămas singurele viețuitoare care mai cred că inima nu e numai un cord.

Am părăsit festivalul recunoscătoare gazdelor care m-au invitat la un festin artistic grandios. Am părăsit festivalul încovoată sub masivitatea emoțiilor și a informațiilor vaste, dense, rapide, surprinzătoare, contradictorii pe care, într-o stare de bulimie fascinantă, le-am trăit și le-am înghițit pe nemestecate, zilnic, între orele 8 și 24.

Am părăsit festivalul tulburată, ba chiar puțin înfricoșată de răspunderile care decurg din „starea de martor”. Am fost, am văzut și neavînd de invins pe nimeni, singura formă de cîștig ar fi aceea de a încerca să transmit colegilor de breaslă concluziile unei experiențe din care este cu neputință să nu ieși maturizat. Cannes-ul de anul acesta mi-a dat în zece zile, zece ani. Pot fi ei transmisibili?

Revelațiile nu tîn atît de filmele propriu-zise, cit de fenomene care se văd prin benzile de celuloid și mai ales dincolo de ele, atunci cînd sint cumulate. Atunci cînd apar împreună ca într-un fel de arcopag mondial. Pe parcursul a două săptămîni acest arcopag pune în circulație cinci ziare proprii, plus un potop ecuatorial de materiale publicitare. „Grosso modo, se poate estima la cincizeci de tone producția, aparținînd Galaxiei Guttenberg” — declară oficialitatea locală. Asta înseamnă că nici unul din cei peste, nu 1.500 cum ziceam la început, ci 2.000 de ziaristi acreditați, nu pot pleca de la festival cu mai puțin de 10 kilograme și jumătate de „material documentar”. Dar ce văd concret?

ÎN PRIMUL rînd, pe ecranele marii competiții și ale competițiilor paralele văd o foame pantagruelică de idei de mare calibru. Mai mult! De viziuni cinematografice de proporții care urmăresc nu scara insului, ci scara istoriei. Văd o sete nemăsurată de real, de actualitate. O ambiție care atinge adeseori megalomania, iar uneori antipatia. Ambiția nu numai de „a reflecta” realitatea, dar de a interveni în această realitate **direct, imediat**. De a determina măsuri. De a transforma meditația în acțiune. Așa se întîmplă în **Sindromul...** lui James Bridges, film în care ficțiunea are un rol profetic. Cîteva zile după premiera, accidentul centralei nucleare imaginat pe ecran a avut loc în realitate în Three Mile Island. Explodînd în mijlocul exploziei, filmul a bătut recordurile box-office-ului. Jane Fonda, în rolul reporterei tv, care alertează opinia publică, a înregistrat noi puncte nu numai în cariera ei artistică, dar, mai ales, în activitatea ei de ferventă militantă. (Și cînd te gîndești că nu cu multă vreme în urmă ea era oia neagră a Hollywoodului, aceea care trebuia nu să moară, dar să dispară!). Filmul a fost declarat „un document-ficțiune fundamental în lupta împotriva pericolului atomului domestic”. Actorul care poartă pe umerii lui drama, Jack Lemmon, a devenit peste cîteva luni,

la Cannes, laureatul premiului de interpretare masculină. Consacrare supremă la care Lemmon nici nu îndrăznește să viseze sau visa în mare secret.

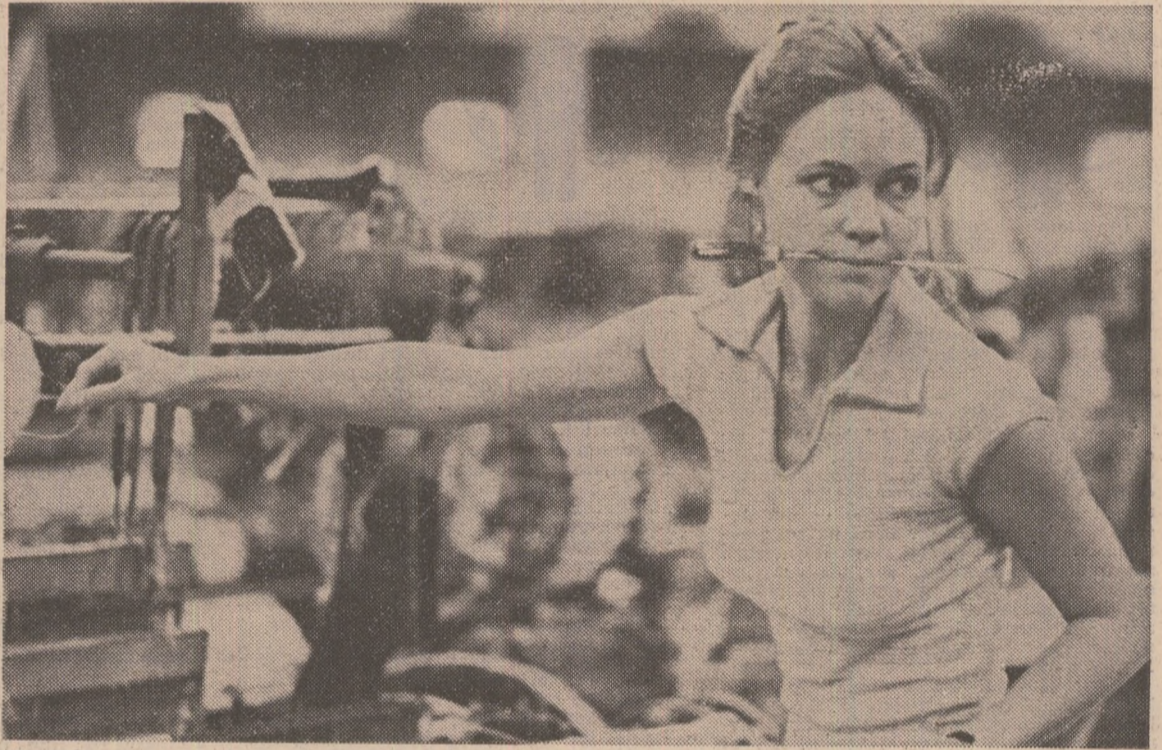
Laureata premiului feminin, o Sally Field total necunoscută europenilor, încarnează o poveste nu tot atît de spectaculoasă, dar la fel de angajată și angajantă. Actrița nu are nici unul din atuurile star-urilor. Dimpotrivă. Arată ca un personaj dintr-o peliculă ciné-verité. Ea nu pare, ca este, într-adevăr, o lucrătoare într-o minusculă filatură, o femeie cu doi copii, păguboasă în iubire și deseum-pănită în idei. Dar ce idei poate avea această biată croațară, aruncată de destin între un tată tiranic, un soț absentist și un mare gol interior? Filmul se numește **Norma Rae** și e iscălit de Martin Ritt, care în 1951 era acuzat de „simpatii extremiste” și expulzat din Hollywood sub anatema de „roșu”; același Martin Ritt care, în 1974, semna **Conrack**, povestea quasi-autobiografică a unui institutor alb trimis să-și facă meșeria într-un sat de negri („roșu și negru” iată culorile obsesive ale Americii); același Ritt care în 1976 a realizat **Paravanul**. Nimic mai surprinzător decît un film ca **Norma Rae** să fie cerut cu deosebită insistență în palacurile de pe Coasta de Azur și nimic mai uluitor decît această modestă, extrem de

MARILE premii vorbesc și ele, ceva mai cifrat, dar vorbesc, despre schimbările din această lume care nu e permanent „neună, neună, neună”. Aducînd la Cannes în premieră mondială „**Și acum, apocalipsul**, Francis Ford Coppola a făcut și o mare operație publicitară și o teribilă campanie de intimidare. **Conversația** l-a aruncat pe regizor în primele rînduri, dar **Nașul (I)** și **Nașul (II)** au stîrnit în el o delirantă manie a grandorii. Resursele umane și financiare (30 milioane dolari) puse în mișcare de peliculă sugerează mentalitatea acelor turiști transoceanici traversînd în goană locurile istorice, întrebînd cît costă vitraliile de la Chartres, numărînd perlele de pe rochiile Caterinei cea Mare, și evaluînd suma în petrodolari. Desigur Franța e o piață mult prea mică pentru un apocalips atît de mare, dar un test în plus nu strică, așa că producătorul a profitat de festival pentru a organiza și în oraș, în Cannes, o serie de vizionări cu public obișnuit, așa numitele „sneak preview”. La sfîrșitul filmului spectatorul completa un chestionar. Rezultatul reprezenta o primă prognoză. Dacă se mai poate face ceva, pentru satisfacerea clientului, se face. Mai ales că premiera oficială pentru Europa e prevăzută de abia în octombrie.

în timpul festivalului (cu cîteva ore înainte de proiectie s-a lansat svonul alarmant „că n-au sosit bobinele”); busculada declanșată la conferința de presă (pentru prima oară un regizor participă la discuția cu ziaristii nu acompaniat de echipă, ci flancat de cei trei copii preșcolari) — totul a arătat-că regizorul Nr. 1 al Americii, mai exact spus, cel mai en vogue, era ferm hotărît să ia Marele Premiu. L-a luat. Dar l-a luat „ex-aequo”. Ex-aequo cu **Toba**. **Toba** despre care nu s-a vorbit nimic. **Toba** care are ca actor principal nu pe Marlon Brando, ci un copil cu fața bătrînicioasă, care are zece ani. **Toba**, iscălit de un regizor căruia nici un prezentator n-a reușit să-i rostească numele cît de cît descifrabil: Volker Schlöndorff (el a transpus **Onoarea pierdută** a Katharine Blum). Schlöndorff și Coppola — sugerau o bătălie à la David și Goliath. Ex-aequo-ul, adică așezarea celor două nume pe aceeași treaptă, a fost o palmă pe obrazul lui Goliath. Cîntarea **Tobei** înaintea **Apocalipsului** a fost mai mult decît o palmă. A fost un bobîrnac.

Ar fi incorect să spunem că cele două filme nu reprezintă, fiecare în legea lui, un eveniment cinematografic. Dincolo de șirul unor prea mari concesi comerciale, dincolo de cercul marilor performanțe pi-

Sally Field, laureata premiului de interpretare feminină

modestă femeie, care pe croazetă, sub palmieri, arată exact așa cum arată în film, lingă războaiele de țesut, nimic mai uluitor, zic, decît această filatoare devenită pentru o seară regina unui public descins din Rolls-uri. Anul trecut filmul omolog s-a numit **O femeie liberă** (liberă în sens de ne-măritată). Pelicula a făcut furori, după părerea mea exagerate, dar spectatorii și mai ales spectatoarele au dat buzna să vadă o fermecătoare Jill Clayburgh în rolul unei soții abandonate, care invadează cu greutate, dar pînă la urmă învață să respire prin plămîni proprii. Nu pot să spun că povestea nu avea un anumit panas, dar filmul se opea la sferuri de adevăr. Emanciparea se opea în salonul unui restaurant de lux în care un grup de femei aveau în sfîrșit curajul să se întîlnească fără complexul „de a nu fi insoțite”. Anul trecut, Ioana d'Arc era parfumată cu Chanel 5. Anul acesta, Ioana d'Arc, adică Norma Rae, miroase uneori a sudoare, pentru că în atelierul în care lucrează aerul e sufocant, pentru că în hală domnește o căldură lichifiantă. În mod voit, în mod declarat, Martin Ritt a vrut să facă un film cu teză, de fapt, cu două teze. Prima: procesul de trezire a unei conștiințe. La începutul filmului Norma Rae e o lucrătoare, la mijlocul filmului e o muncitoare, la sfîrșit e o militantă. A doua teză: procesul de trezire nu a unei conștiințe în general, ci a unei conștiințe feminine. Este știut că nu numai „la ei, acolo”, ci pe toate meridianele, bărbaților le place feminitatea, nu feminismul. Norma Rae începe ca „o femeie care vrea să placă bărbaților” și sfîrșește ca o femeie care vrea să placă în primul rînd propriei sale conștiințe. Un film șocant prin simplitatea lui patetică, prin militantismul lui pe cît de declarat pe atît de vibrant. Ceva se schimbă în lumea asta mare în clipa în care Cannes-ul, rampa de lansare a celor mai devastatoare sex-simboluri, lansează ca simbol al feminității moderne nu o fosforescentă Farah Fawcett, ci o țesătoare cu cercăne, prinsă și ea într-o aventură. Dar în aventura descoperirii propriei demnități.

Prezentarea în competiție a **Apocalipsului** a fost deci un soi de forțare a miinii. Coppola este (din punct de vedere al creditului) un Fellini american, dar Fellini s-a prezentat, bineînțeles, în afara concursului. **Repetiția orchestrei** (subintitlat „primul film politic al lui Fellini”) a fost proiectat inițial pentru televiziunea italiană ca „un simplu reportaj”. Așa suna contractul inițial, pentru că inițial, RAI-ul nu urmărea altceva decît să capteze numele maestrului pe un generic al său. Se pare că Fellini, ocupat pînă peste cap cu **Cetatea femeilor**, era și el în deplin acord cu acest minuscul proiect. Nu e vina geniului dacă neputînd să scoată „un simplu reportaj”, a scos o capodoperă de 70 de minute, un film-fabulă, o fabulă de proporții cu adevărat apocaliptice. Instrumentiștii orchestrei sint cîrcotași. Fiecare se arată preocupat doar de partitura sa. Fiecare crede că cel mai important element al orchestrei este el. Discordia, opacitatea, invidia, mîrgînirea, neputința de a vedea dincolo de propriul interes, transformă instrumentiștii în instrumente, iar la sfîrșit în victimele propriei obtuzități, în victimele unei catastrofe. O catastrofă care se produce la locul repetiției, adică într-o biserică dezafectată din secolul al XI-lea. O catastrofă simbolică, desigur. O catastrofă avertisment. Un avertisment lansat de Fellini „haosului italian”, societății contemporane italiene.

DAR să revenim la Coppola. Coppola, deținătorul Palme d'Or-ului din 1974, nu s-a prezentat hors concours ca Fellini, ca Rosi, ca mai toți laureații Cannes-ului. În mod evident, urmînd binecunoscutul spirit competitiv american, regizorul marilor lovituri a vrut să mai dea o lovitură. A vrut să intre în horă. Campania care a precedat venirea regizorului la Cannes (în „jet” personal), starea de tensiune creată

rotehnice, dincolo de acel escadron de elicoptere care, vorba unui confrate, pornesc la atac ca o cavalcadă de Walkirii, dincolo de prea vastele resurse materiale care s-au transformat din avantaj în ghiulele de gîtul inspirației, filmul lui Coppola vrea să fie — și pînă la urmă este — un teribil strigăt de groază la adresa războiului în general, și în special la adresa crimelor comise de armata americană în Vietnam. Niciodată ecranul nu a văzut o înfățișare mai crudă a cruzimii. Violenta acestui film este justifiată, dar ea atinge asemenea momente de tensiune încît însuși regizorul simte nevoia unei dezintoxicări, a unei exorcizări. Filmul său următor va fi, după cum își propune acum, nici mai mult nici mai puțin decît **Afinițăile electice** de Goethe.

Toba este și ea tot un rechizitoriu, dar un rechizitoriu în altă cheie (grotescă, corozivă, incandescentă, tragică). Rechizitoriul hitlerismului. Hitlerismul văzut prin ochii eroului unui roman de Günther Grass, prin ochii lui Oskar. Oskar, un băiat care la vîrsta de trei ani refuză să mai crească devenind și singur un accident. Un accident din dezgust. Dezgustul față de lumea în care a apărut fără voia lui (filmul îl ascultă confidențele încă din faza lui prenatală — imagini superbe! — cînd foetusul ezită să iasă de sub protecția maternă, avînd serioase îndoieli că viața care îl așteaptă merită, într-adevăr, să fie trăită).

Apocalipsul este parada forței. Forța forței. **Toba** este triumful spiritului și forța inteligenței. După ce vezi acest film, ai revelația că nefolosirea inteligenței în cinema a devenit un delict care trebuie sancționat cu maximă asprime. Așa cum s-ar sancționa, de pildă, mașinile care aleargă bezmetic în marele trafic, noaptea, fără să-și aprindă luminile. Pe autostrăzile naționale, ca și pe cele internaționale este strict interzis să se circule pe întuneric, cu farurile stinse.

Ecaterina Oproiu

Dear World

'How I'd put the world right'
by the children of over 50 nations
Edited by Richard & Helen Exley

ÎN ANUL COPILOR LUMII

A. Jensen (Danemarca)

International Year
of the Child 1979

„SINT adesea întrebat: de ce un An al Copilului? — spunea Henry R. Labouisse, directorul general al U.N.I.C.E.F. Răspunsul meu este: pentru două mii de motive, dintre care majoritatea sunt sub vârsta de 10 ani. Pentru că în multe părți ale lumii copiii sînt încă lipsiți de necesitățile elementare ale unei copilării normale, ale unei creșteri sănătoase și ale educației. Chiar țările cu bunăstare și abundență au cazurile lor de frustrați și dezmoșteniți: copii exploatați, copii neglijăți, copii în nevoie, copii flămînzi.

De ce un An al Copilului? Pentru că nu există dezvoltare fără oameni, iar copiii de astăzi sînt adulții de mâine. Pretutindeni există încă neajunsuri izbitoare în modul în care noi ne tratăm — sau neglijăm — propriii copii. Dacă nu vom acționa acum — nu numai pentru a asigura supraviețuirea copiilor, dar pentru a le oferi ocazia de a-și da seama de potențialul lor deplin — vom pune în pericol atît vițile lor și ale noastre, cit și lumea pe care ei o vor avea în seamă curînd — lumea noastră.

Aceasta e și spiritul în care Organizația Națiunilor Unite a adoptat, la 21 decembrie 1976, rezoluția nr. 31/169, care proclama anul 1979 — An Internațional al Copilului, inițiativă ce a găsit, pe plan mondial, un răsădit și o primire ce demonstrează încă o dată actualitatea și importanța problemelor puse în discuție. Au fost publicate, de acest prilej, sute și sute de rapoarte, de documentare și analize făcute atît în cadrul organismelor O.N.U. cit și de organe guvernamentale din foarte multe țări ale lumii, au fost organizate mii și mii de reuniuni, conferințe și seminarii, s-au făcut filme documentare și artistice, s-au tipărit seturi de presă pe marile probleme ale copilului. În ansamblu, toată această masă enormă de informație, prin datele ei globale, se constituie ca tot atîtca semnala de alarmă. Ni s-a părut, deci, firesc ca, alături de opinii și luări de poziție ale unor mari personalități ale lumii culturale și științifice internaționale, să cităm și punctele de vedere ale copiilor înșiși, modul în care ei concep și descriu fenomenele în mijlocul cărora trăiesc. Iată, spre exemplu, o poezie, compusă de tînărul cipriot, în vîrstă de 17 ani, Josephides Panaiota (apărută, alături de alte cîteva zeci, în volumul Dear World, editat de Richard și Helen Exley, în Trinity Press, 1978, sub auspiciile UNESCO), o poezie care, cu sinceritatea și inocența unei vîrste, cu spontaneitatea și prospețimea unui suflet tînăr, deschide porțile spre marile probleme ale lumii în care trăim:

„Lumea este asemeni unei sfere de cristal gata să fie spartă în bucăți în orice clipă. Noi, tînăra generație, avem sfera în minile noastre, să n-o lăsăm să se spargă. Putem aduce dragoste și pace. Ne putem lupta pentru asta. Mai putem încă ține sfera liniștită. Da, hai să luptăm pentru asta. Ținem lumea întreagă în minile noastre. Putem opri războaiele și ura, putem aduce înapoi dragostea care lipsește. Da, putem face asta pentru că vîlă și lumea ne aparțin“.

Международный год
детей 1979

drul colocviului Ce lume lăsăm copiilor noștri, desfășurat anul trecut la Paris, sub egida UNESCO: „I se întimplă eroului unei extraordinare povestiri de Borges să privească viața «lunii de neconcepuit» printr-o mică sferă de cristal, miraculos schimbătoare, de o frumusețe aproape de nesuportat, pe care marele scriitor argentinian o numise Aleph. Mi-am imaginat adesea că eu aș fi acel erou și m-am gândit că dacă mi-ar fi oferită odată posibilitatea de a observa ce se petrece în același moment «în toate colțurile lumii și din toate punctele de vedere posibile», prin acea sferă de cristal aș fi sufocat de violența oamenilor. Violență este, într-adevăr, fenomenul neliniștitor care, răspîndit în întreaga lume și mai ales în acești ultimi zece ani, a caracterizat viața noastră de fiecare zi. Și aceasta este, din nefericire, principalul lucru ce-l lăsăm moștenire copiilor noștri și pe departe cel mai grav... Atenție, spunea Sean MacBride, jurist și om politic irlandez, Premiul Nobel pentru pace în 1974, atenție, violența pare să cuprindă ansamblul întregii lumi... Profesorul iugoslav Jance Stanovik, secretar executiv al Comisiei economice pentru Europa a O.N.U., cita, la același colocviu, cifra de 400 miliarde de dolari anual cheltuită pentru înarmare. Se arăta, apoi, că se consacră, tot anual, cifra fantastică de 20 de miliarde de dolari pentru cercetarea științifică în domeniul înarmării, antrenîndu-se circa 500 000 de cercetători și savanți (a patra parte a potențialului uman în acest domeniu!) — aceasta în condițiile în care, de la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, s-au desfășurat în lume circa 119 conflicte ar-

Greta Miettinen (Finlanda)

mate, echivalînd cu circa 350 de ani de război... Conflicte în care copiii au avut de suferit primii, copii a căror memorie va păstra întipărită pentru totdeauna imaginea de spaimă a bombardamentelor sau asalturilor nemiloase... Iată, înscrisă ca un document al unei teribile experiențe, poezia semnată de Alison Kimmie, în vîrstă de 11 ani:

„Nu se mai aude strigătul de durere Prin fulgerarea și bubuitul armelor. Un orfan, cu chipul brădat de lacrimi Nu știe în ce parte fuge.

Trebuie oare să spunem, aruncînd o bombă
Că o facem pentru pace?
Si că rugîndu-ne, asasinîndu-ne frații
Fiecare moarte aduce sfîrșitul războiului?

Pădurea este deasă, iar icrburile înalte
Pe cînd, singuratic, traversez pămîntul
Nici prietenii, nici familia mea nu mai sînt
Nici un suspin, nici măcar un geamăt.

De ce sînt lăsat singur
Fără ca nimeni să țină la mine?

Acum că toți au murit,
Războaiele cîștigate nu mai au nici o importanță
Un lucru e sigur: bătăliile au încetat
Și în sfîrșit vom avea pace“.

„Dacă ar fi reținute doar 5%, alții spun măcar 1%, din bugetul anual consacrat morții și dezolării, din acel buget de 400 de miliarde de dolari, iar banii obținuți astfel ar fi alocați copiilor — și asta ar însemna în jur de 20 de miliarde de dolari — o sumă „de vis“ ar deveni brusc disponibilă pentru a construi dispensare, a răspîndi vaccine, a furniza alimentația necesară nou-născuților și educația de bază care ar permite tuturor copiilor de vîrstă școlară să aibă acces la formația profesională și la cultura indispensabilă unui om adult“ — spunea Estefania Aldaba-Lim, reprezentant special pentru Anul Internațional al Copilului, cu titlul de secretar general adjunct al Națiunilor Unite, care adăuga în continuarea cuvîntului său în cadrul colocviului de la Paris: „Această inversare a valorilor și priorităților pare deosebit de scandalosă atunci cînd este pusă în paralel cu situația reală a unei imense majorități a copiilor lumii. Mizeria este, din nefericire, un fenomen aflat de răspîndit, cronic, în multe țări incit prea adesea consecințele sale directe asupra copiilor din aceste țări trec neobservate, sau n-au scitat emoția necesară pentru a se determina inițierea unei campanii de urgență...“.

国际儿童年
1979

INTR-ADEVĂR, ultimele statistici întocmite sau difuzate de F.A.O. și O.M.S. (organizațiile O.N.U. pentru alimentație și, respectiv, sănătate), sînt dramatice. Astfel, dacă anul trecut s-au născut 125 de milioane de copii, 12 pînă la 13 milioane au murit deja din cauza, în primul rînd, a malnutriției, adică de foame, și în condițiile inexistenței celor mai elementare condiții de igienă. Conform aceluiași statistici, încă 4 pînă la 5 milioane de copii vor muri înainte de a atinge vîrstă de 5 ani. 95%, din aceste decese se vor produce în țările subdezvoltate. Consecință directă a fenomenului de malnutriție, milioane de copii se nasc cu o greutate insuficientă — 21 de milioane în 1977. Profesorul Joaquim Cravioto, directorul științific al Institutului național pentru cercetări și protecție

sanitară din Mexic, susține că peste 60% din cazurile de deces la copiii aduși la spitale se datorează foamei, iar numărul total, în lume, de decese în asemenea condiții se ridică la peste 20 de milioane... Impresionantă este și situația educației copiilor. Se estimează că în anul 1975, circa 120 de milioane de copii în vîrstă de 6 pînă la 11 ani nu erau înscrisi la nici un fel de școală. În țările cele mai sărace din Asia, Africa și America Latină, se estimează că doar 33% din populația de vîrstă școlară frecventează cursurile școlii primare. La toate acestea se adaugă, așa cum sublinia sociologul bulgar Tchavdar Kuratov, că „chiar și în țările capitaliste cele mai dezvoltate (Europa occidentală, S.U.A.) copii între 10 și 14 ani formează încă 4% din populația activă — ceea ce înseamnă, spre exemplu, că în S.U.A. există două milioane și jumătate de copii care trebuie să muncească pentru a trăi. Statisticile arată că în țările în curs de dezvoltare există, la ora actuală, zeci și zeci de profesioniști asigurați în principal de mina de lucru ieftină pe care o constituie copiii“.

Soula Kyriakou, în vîrstă de zece ani, din Cipru, trimite autorilor cărții Dear World acest patetic mesaj, un mesaj pe care epoca noastră, cea a cuceririlor cosmice, n-ar fi trebuit să-l cunoască niciodată: „Ne e foame și ne e frig. Cersîm după o bucată de piine“. Iar din India, scrisoarea adresată „Marilor Puteri și Națiunilor Bogate“ de S. Gomathi, fetiță orfană dintr-un Centru ghandian de educație, e și mai impresionantă: „Cu mare emoție mă adresez dumneavoastră pentru a vă vorbi despre condițiile în care trăiește o mare parte a oamenilor acestei lumi. Foarte mulți oameni nu au nici măcar o masă îndestulătoare pe zi. Nu au unde să muncească și atunci cînd au să facă, nu primesc cîtă bani ar trebui pentru munca lor. Sînt incapabili să asigure hrana copiilor lor. Unii copii între 6 și 8 ani sînt siliți să presteze munci grele pentru a-și asigura piinea de fiecare zi [...]. Oamenii acestia nu au niciodată haine potrivite care să-l apere de căldură, ploaie, frig etc. Cel mai rău sînt cu locuințele. Oamenii n-au case. Unii dintre ei sînt siliți să trăiască în barăci pe malurile apelor, case sărăcăcioase făcute din materiale ce iau foc ușor. În cazul ploilor și inundațiilor, casele sînt luate de ape. Suferințele acestea nu pot fi descrise. Acești oameni pe jumătate morți de foame, lipsiți de orice educație, sînt cel mai lesne pradă nenorocirilor. Nu există destule spitale pentru a li se acorda asistență medicală. Foarte mulți dintre acești oameni nu au nici un fel de școală. Din cauza sărăciei, nu-și pot trimite nici copiii la școală. Durerile acestor oameni nu pot fi descrise exact în cuvinte...“.

Année internationale
de l'enfant-1979

RASISMUL, apartheid și o altă plagă: „Apare din ce în ce mai clar că un mare număr de copii de vîrstă școlară sînt actualmente deținuți în Africa de Sud pentru perioade foarte îndelungate, adesea în izolare absolută, fără nici un fel de acces la pîrîntii lor și supuși brutalităților polițienești“ (Comisia Internațională a Juriștilor, Raport special pentru examinarea tuturor problemelor deținuților fără judecată din Africa de Sud și mai ales a condițiilor copiilor din închisori, 15 iunie 1978, Geneva). S-au scris mii de pagini despre rasism, apartheid și discriminarea rasială — fenomene incompatibile cu stadiul de dezvoltare actual al civilizației noastre dar care, printr-un straniu paradox al istoriei, continuă să existe. Continuă să existe generînd victime, conflicte, stări grave de tensiune. Dar

Gertrudis Yolanda Andino (Honduras)

A. Teleka (Trinidad)

să lăsăm copiii să vorbească despre ce înseamnă pentru ei, în viața lor, flagelul teribil al rasismului.

Pompi Ntlala, 13 ani, Lesotho: „Noi, națiunile din Africa, sintem oboșite și scrbite de apartheid. Nu putem prospera, sintem jigniți de această mare insultă: apartheid“.

Din Botswana, o poezie semnată de tînărul în vîrstă de 16 ani, Lebonamang Bolesitswe:

„O, lume cu atît de multe flori
Ai fi oare fericită
Avînd un singur fel de floare
Cu toate celelalte lipsind?
Ar dori oare cineva
Să trăiască într-un astfel de loc
Ce ar semăna cu toate celelalte?
O, lume cu atît de multe și frumoase
flori!“

Lumea copiilor acestui an cînd se împlinește două decenii de la adoptarea, la 20 noiembrie 1959, de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite a **Declarației drepturilor copilului** „fără nici un fel de excepție, fără deosebire sau discriminare de rasă, culoare, sex, limbă, religie, părerii politice sau opinii de orice natură, origine națională sau socială, avere, naștere sau alte condiții, fie ale sale, fie ale familiilor din care provine“. Iată ideile centrale ale celor 10 articole ale Declarației:

COPIIUL ARE DREPTUL
— la afecțiune, dragoste și înțelegere
— la alimentația și îngrijirile medicale apropiate

— la educație gratuită
— la accesul deplin la jocuri
— la un nume și o naționalitate
— la o atenție specială în cazul handicapaților

— la a fi printre primii cărora li se acordă ajutor în caz de primejdie

— la a învăța să devină un membru folositor al societății și a-și dezvolta calitățile personale

— la a fi crescut într-un spirit de pace și fraternitate universală.

Sînt principii de o veritabilă tradiere umanistă, dar care rămîn doar la stadiul de proiecte frumoase atîta timp cît în lume mai există (și încă în ce proporții!) fenomene care le contrazic litera și spiritul. Aurelio Peccei, economistul italian binecunoscut prin organizarea „Clubului de a Roma“, releva în cadrul colochiului de

la Paris: „Problema adevărată este, cred, aceasta: ce lume vrem să lăsăm copiilor noștri? Căci viitorul, ce va fi lumea de miine, depinde aproape exclusiv de noi, de ceea ce facem astăzi, de ceea ce hotărîm că vom face miine. Sintem responsabili. Și responsabilitatea nu este ceva ce poți să arunci în viitor; noi, acum, ne modelăm viitorul“. Iar președinta Institutului mexican pentru problemele copilului, Carmen Romano de Lopez Portillo, adăuga: „Cea mai bună dovadă a dragostei pe care o poate avea copilul este să simtă, să știe că cei mari au conlucrat pentru binele lui, l-au condus cu tandrețe și l-au ghidat către o zi de miine în care posibilitățile sale spirituale și intelectuale se vor putea realiza din plin, oriunde în lume, indiferent de rasă sau religie. De aceea trebuie să facem totul pentru apropierea dintre popoare, fiind convinși că schimbul de idei și experiențe este indispensabil în înaintarea către o lume a păcii în care copiii noștri își vor construi viața pe echilibrul libertății, al adevărului și dreptății [...]“.

„Vizez la o lume
În care oamenii să trăiască
în prietenie și pace

O splendidă lume.
Vizez la o lume
În care florile să crească în libertate
Și animalele în natură.

Vizez la o lume
În care fiecare să aibă timp
Pentru tine
Și pentru mine“.

...își dorește Sonia Gill, 13 ani, din Barbados.

Año Internacional del Niño 1979

săraci, ne privim copiii ca pe avutul cel mai de preț. Viitorul nostru aparține copiilor noștri.

DAR IATĂ cum argumentează Kurt Waldheim, secretarul general al O.N.U., însăși necesitatea organizării **Anului Internațional al Copilului**:

„Proclamarea Anului Internațional al Copilului izvoarăște dintr-o credință comună nouă tuturor. Bogați sau

Lumea în care vor crește copiii noștri trebuie să fie o lume în care resursele naționale să fie folosite just și înțelept, iar viața națiunilor să se desfășoare sub semnul cooperării și nu al conflictului. Teama de război trebuie învinsă printr-o neîfărmurită speranță de pace. Nu putem lăsa drept moștenire copiilor noștri nevoi și zbucium.

Trebuie să ne asigurăm că generațiile ce ne vor urma vor fi capabile să constituie un potențial uman pentru dezvoltare și progres. Dar ele vor avea o asemenea capacitate numai dacă noi recunoaștem acum drepturile copilului și asigurăm căldura afecțiunii, hrana corespunzătoare, serviciile medicale și formarea educațională de care au nevoie în mod special copiii noștri pentru viitorul lor“.

Această educație trebuie făcută — pentru a răspunde unei lumi a războiului, urii și neînțelegerii — în spiritul culturii umaniste, al marilor cuceriri ale științei, al marilor tezaururi ale artei, toate centrate asupra ființei și aspirațiilor defintorii ale ființei umane. Și este profund semnificativ că aceste idei și aspirații definesc și creația tinerilor români, a celor zece tineri ale căror texte sau desene au fost publicate în *Dear World*, volum ce are, de altfel, pe copertă, desenul realizat de Lucia Daniela Boeru, în vîrstă de 13 ani. Să cităm din acest volum (traducînd textul care e în engleză) **Scrisoarea către prietenii extra-terestri** a lui Mircea Sever Avram, în vîrstă de 17 ani:

„Există mii și mii de ferestre aici pe planeta Pămînt
Unele sînt superbe făcute din sticlă de Murano

Aici pe planeta Pămînt, prietene,
pare ca și cum fiecare fereastră,
fiecare geam

este o parte dintr-un suflet deschis
ca floarea de nufăr spre infinit.

Atunci un gînd înflorește în mine:
Gîndul că fiecare atom de suflet
cuprinde ochi îndreptați spre mine

albaștri, negri, sau verde de smarald
și toți destăinuie același cuvînt
toate privirile se unesc

asemeni umbrei lăptoase a stelelor
și aerul cald și curat răsună
de ecoul aceluiași cuvînt minunat

PACE, PEACE, PAIX, PAX,
FRIEDEN, MIR...“

ANUL
INTERNACIONAL
AL COPILULUI
1979

SÎNT gîndurile, iradiind o mare incredere în viitor, gîndurile unui adolescent din România Socialistă, țară în care, încă de la naștere, preocuparea, grija, pentru copil a fost ridicată la rangul de politică de stat, astfel ca nici unui copil să nu-i lipsească alimentația, îngrijirea și adăpostul necesar, mijloacele de educație și școlaritate de la cea mai fragedă vîrstă, pînă în oragul maturității. Numeroase inițiative și manifestări au fost propuse — și unele sînt în plină desfășurare — prin Hotărîrea Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. cu privire la acțiunile întreprinse în România în cadrul **Anului Internațional al Copilului**, mărturie a atenției cu totul speciale de care se bucură acest eveniment în țara noastră. Este una dintre puținele hotărîri luate la nivel guvernamental, în acest domeniu, în întreaga lume, dovadă elocventă a consecvenței politicii românești definite cu clarviziune și precizie de președintele Nicolae Ceaușescu, ca o politică de pace, colaborare, în favoarea destinderii internaționale și a dezarmării, dădîndu-se prioritate la promovarea **Cartei drepturilor copilului** în spiritul unui real și profund umanism și concretizînd, în acest fel, ideea esențială a **Anului Internațional al Copilului** exorimată în finalul mesajului adresat de către secretarul general al O.N.U. lumii întregi: „Acest an va oferi prilejul de a demonstra că popoarele lumii — guverne, instituții și persoane individuale, deopotrivă — pot acționa împreună în mod eficient pentru atingerea unui scop care este esențial pentru destinul uman. Omenirea datorează copilului tot ce-i poate oferi mai bun. Fac apel la toți să participe la activitățile îndreptate spre crearea unui viitor mai sigur și mai fericit pentru copiii noștri“.

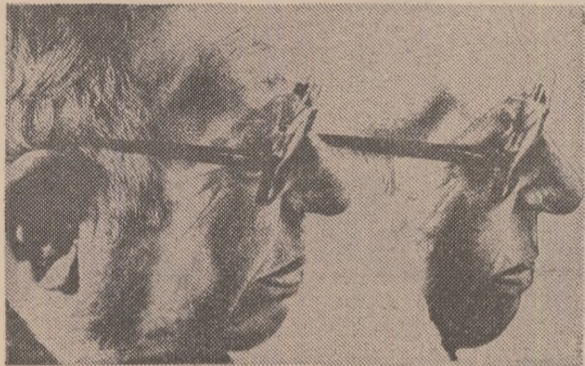
Cristian Unteanu

Efiok E. Efiok (Nigeria)

Ovidiu Deftu (România)

Sartre inedit

● Ultimul număr al revistei „Obliques” (382 pagini, 300 ilustrații) este consacrat lui Jean-Paul Sartre. Pe lângă un foarte interesant interviu (acordat lui Michel Sicard), în care Sartre trasează oarecum bilanțul operii sale, revista dă la lumină acel *Cahier des notes de la grande morale*, din

1947, adeseori evocat, însă niciodată publicat, și acel *Engagement de Mallarmé*, manuscris considerat definitiv pierdut, dar care a fost regăsit de către Simone de Beauvoir. (În imagine, un portret fotografic — „mirrored return” — al celebrului scriitor, realizat de Ruth Francken).

Simbolul „Marianne”

● Efigia feței cu boneta frigiană a devenit tema unei cărți de istorie a Franței, apărută recent în editura Flammarion: *Marianne au combat. L'imagerie et la symbolique républicaine, de 1789 à 1899* (Mariana în luptă. Imagini și simboluri republicane din

1789 până în 1899). Scris de Maurice Agulhon, acest eseu evocă un secol de metamorfoze atât în realitățile politice și sociale, cât și în mentalități și atitudini. În imagini: celebrul bust din 1789 și un afiș „Pentru apărarea Republicii” din 1870.

Omagiu lui Joris Ivens

● Centrul Georges Pompidou, cu concursul Cinematecilor olandeze, a organizat un amplu omagiu pentru „uriașul filmului documentar”, Joris Ivens. La 9 mai a fost inaugurată o expoziție de fotografii, afișe, documente diverse reflectând opera marelui cineast. În paralel: de la 12 la 28 mai și de la 20 iunie la 2 iulie, două cicluri de proiecții cu 40 din filmele lui (printre care *Pământul Spaniei*, *A 17-a paralelă*, *Cum Yukong deplasează munții*, ca și documentare din U.R.S.S., Cuba, Vietnam, Chile etc.). La 28 mai a avut loc și o primă „dezbateră” cu Joris Ivens.

Veneția — o civilizație a cărții

● Mai mult de două sute de cărți provenite din vechile ateliere tipografice ale Veneției alcătuiesc o expoziție de mare succes în capitala Franței. Reunind opere dintre cele mai diverse, gravuri și ilustrații fastuoase, celebrul *Poeticon astronomic* — prima carte venețiană ilustrată —, volume consacrate științelor naturii, arhitecturii, geografiei, expoziția conturează imaginea civilizației venețiene din secolele XV—XVIII.

Premiul literaturii polițiste

● Gilbert Picard, reporter la France Inter, a obținut Premiul literaturii polițiste pe anul în curs pentru romanul său *L'affaire des trois cannes blanches* editat de Librairie des Champs-Élysées.

Goethe și editorul său

● Editura Klett-Cotta din Stuttgart a hotărât să publice, pentru prima oară după aproape 150 de ani, corespondența integrală dintre Goethe și editorul său, Johann Friedrich Cotta, desfășurată între anii 1797—1832. Cele două volume apărute până în prezent integrează 600 de scrisori la care se adaugă diverse documente ale editurii. Volumul final al lucrării, al treilea, care urmează să apară în 1981, va fi alcătuit mai mult din comentarii.

Poezie și Muzică

● La 7, apoi la 14 și la 21 mai, la Teatrul Champs Élysées, s-au desfășurat trei manifestări artistice reunind Poezia și Muzica. Inițiativa și organizarea aparțin cunoscutului poet și editor Pierre Seghers. Primul „festival” a fost dedicat celor care, în opera lor, au evocat Parisul: Prévert, Carco, Eluard, Desnos, Aragon, Apollinaire, Queneau, Marcel Proust ș.a. Astfel, Juliette Greco (în imagine), cu orchestra sa, a cântat *Les Enfants qui s'aiment*, a lui Prévert, *Le Doux Caboulot*, de Carco, și *Paris couleur de novembre*, de Gougaud. François Maistre a recitat din Eluard și Cadou, iar Nadine Alari a dat, prin glasul său, o nouă prospețime unui text din Apollinaire și altuia din Marcel Proust. Al doilea „festival” a fost consacrat poeziei străine, iar cel de-al treilea poeziei tinerilor.

Viața lui Hermann Hesse

● Editura Suhrkamp a publicat recent volumul intitulat *Viața lui Hermann Hesse în imagini și text*. Sint reunite, mai ales, imagini din viața lui, de la vârsta de trei ani până la 85 de ani, cu o lună înainte de moarte. Aparatul de fotografiat îl surprinde cu copiii și nepoții, alături de Thomas Mann sau cu ultima sa pisică, Porphy. Se pare că interesul editurii vest-germane a fost stimulat de marca popularitate pe care o are Hesse în S.U.A., unde edițiile operelor sale au atins 15 milioane de exemplare.

Pierre Vianson-Ponté

● Presa culturală franceză consacră articole omagiale publicistului Pierre Vianson-Ponté care a încetat din viață la vârsta de 58 de ani, răpus de un cancer — boala căreia îi consacră ultima sa carte, *Changer la mort* (Premiul „Santé” 1977), scrisă în colaborare cu cancerologul Leon Schwartzberg. Născut la 2 aug. 1920, P.V.-P. a făcut studii juridice și, după un doctorat în Drept, s-a consacrat jurnalismului. Rezistent în timpul războiului, a fondat după E-liberare săptămânalul „L'Homme libre” la Montpellier. În 1946 era prim-secretar de redacție la Agence France-Presse. În 1953 este — cu Françoise Giroud și J.J. Servan Schreiber — cel de-al treilea cofondator al săptămânalului „Express”, de care se desparte în 1958 pentru „Le Monde”, ziar la care va rămâne până la moarte. Printre lucrările mai

importante: *Riscuri și sanse ale celei de-a V-a Republici* (1969), *După De Gaulle, cine?* (1968), cel mai mare succes de librărie obținându-l (în 1963) cu remarcabila galerie de portrete *Gaullisti*; în 1970 și 1971 a publicat cele două tomuri din *Istoria Republicii Gaullienne*, care i-au adus Premiul „Aujourd'hui”.

„Anii de aur ai baletului american”

Béla Balázs

● Poet, dramaturg, estetician (prieten cu Georg Lukács), cunoscut mai ales ca teoretician al cinematografului anilor '20, Béla Balázs este autorul unei cărți, *Spiritul filmului*, care a fost considerată ca o veritabilă gramatică a filmului mut, cu referințe extrem de interesante asupra începuturilor filmului german și sovietic. Recent (la ed. Payot) a apărut în franceză o a doua lucrare a teoreticianului maghiar (bine cunoscut cineștilor români): *Cinematograful, natura și evoluția unei arte noi* (295 pag.). Cartea aceasta se termină cu un omagiu adus Greței Garbo.

● „U. S. News and World Report” prezintă date interesante cu privire la „anii de aur ai baletului american”. Se estimează că numărul spectatorilor prezenți în sălile de spectacole va depăși 20 milioane în stagiunea 1978—1979, cifră enormă față de un milion cu au fost în 1964/1965. La ora actuală în S.U.A. există 125 companii profesionale de balet, în timp ce în urmă cu un sfert de secol existau numai 6. Cea mai mare și cea mai activă companie este „The American Ballet Theatre”, cu sediul în New York, renumită pentru cei cîțiva dansatori de mare talent ca și prin varietatea spectacolelor prezentate. După părerea unuia dintre cei mai apreciați dansatori moderni — Fernando Bujones, care la 23 de ani este deja vedetă —, „aceștia sînt anii de aur ai baletului american”.

„Ochiul dublu”

● „Ochiul dublu — Gaetan Picon” — cu acest titlu continuă până la 18 iunie expoziția consacrată la centrul Pompidou amintirii lui Gaetan Picon, de la a cărui moarte s-au împlinit, în aprilie, trei ani. „Ochiul dublu” (care a inspirat și afișul lui Jean Dubuffet pentru expoziție) este preluat din una din povestirile sale publicate în 1970 în care autorul (între altele, al acelor *Panorama des idées contemporaines* și *Panorama de la littérature fran-*

gaise) încearcă, — în ce privește artele plastice —, să reconstituie procesul unic al artistului și al expresiei sale asupra spectatorului, punind în plină valoare aportul creatorului de artă. „În arta modernă — scria el — focul care arde aparențele nu e nici Dumnezeu, nici destinul, ci mai înainte de orice prezența însăși a artistului”. De aceea esteticii „metamorfozează”, el îi opunea mai curînd o estetică a „constanțelor”.

Biblioteca de la Otrar

● O carte veche într-o copertă din piele pe jumătate putrezită, descoperită de un păstor pe malul fluviului Sirdaria, s-a dovedit a proveni din biblioteca străvechiului oraș, astăzi dispărut, Otrar. Legenda spune că biblioteca s-a format pe parcursul mai multor secole, cărțile fiind aduse din toate colțurile Orientului antic. Contemporanii afirmă că ea se situa ca mărime imediat după cea de la Alexandria. Biblioteca de la Otrar a fost întemeiată, se pare, de unul din urmașii spirituali ai lui Aristotel — filosoful, savantul și poetul Abunansir Farabi. În anul 1219, hoardele lui Gingis Han

au devastat Otrarul și l-au sters de pe fața pământului. Ulterior, locurile s-au acoperit cu nisip. Primul care a cercetat locurile respective, în 1903, a fost arheologul rus A. Cerkasov, dar el nu a reușit să descopere unde a fost ascunsă biblioteca. Acum, cercetătorii de la Institutul de istorie, etnografie și arheologie al Academiei de științe kazahе din Alma-Ata au început o nouă ofensivă pentru a descoperi tainele Otrarului. Planul lucrărilor arheologice se întinde pe o perioadă de zece ani. Lîngă dunele de deasupra Otrarului se construiește un centru științific, o bază arheologică permanentă.

Am citit despre...

Vest și western

MI SE păruse cam trasă de păr cartea *S-au dus într-acolo — Un puști din rîndul intii își caută eroii din copilărie — Cowboy-i Hollywood-ului de altădată*, cam exagerată, în raport cu obiectul ei, exaltarea autorului, James Horwitz. Prea multă nostalgie pentru un tînar de 30 de ani, „ogînda retrovizoare” prin care privește prezentul (conform citatului din McLuhan ales de el ca motto: „Trecutul s-a dus într-acolo. Privim prezentul printr-o ogîndă retrovizoare. Pășim spre viitor cu spatele înainte”) reflectă imagini peste măsură de desuete, westernurile pe care le vede ca nesmintîti încintare la matineele din fiecare sîmbătă, eroii lor (și implicit ai copilăriei lui) par contemporani, mai curînd, cu adolescența tatălui său. Filmele de dorul căroră suspînă, actorii a căror abordare și depistare constituie pretextul acestui cărți, țîn de vremea cînd cinematograful învăța — spre binele sau spre rîul lui — să vorbească. Numai dacă vrem să ne prefacem a crede că prin anii '50, cînd el, James Horwitz, creșcuse destul de mare pentru a merge singur la cinematograful, în orașelul Oshkosh din Wisconsin galopau pe ecran Tom Mix și miraculoșii călăreți din epoca marelui (și a micului) mut sau măcar eroii-cowboy din cele o sută de westernuri de serie B (seria lui preferată) produse anual la Hollywood în deceniile '30 și '40, numai dacă introducem noi, de la noi, această convenție — autorul nu ne-o pune — putem accepta că în capul lui rulau, în exclusivitate, cele șapte teme fundamentale ale westernului: a trenului, a marilor proprietari de vite, a ranchului, a proscrisului, a răzbnării, a înfruntării dintre cavalerie și indieni și a „legii și ordinii”. „Minunatele westernuri B, exclamă el, o prelucrau pe fiecare în parte într-o mie de variante. Ele deveneau atît de familiare puștilor din banca intii, încît ajungeau să facă parte din viața lor, din jocurile pe care le jucau, din visele pe care le visau, din ideea lor despre viață”.

„Puștiul din banca intii” ca personaj generic este însă veridic sută la sută. Nu avem de ce să ne îndoim că acest puști a fost dezamăgit de noul tip de western apărut în anii '50, „mai mare și mai lent”, și, ceea ce era și mai grav, sofisticat, psihologizant, sociologizant, de noul cowboy „nevrozat, perplex, cam nesigur pe

sine, venit în oraș nu în postură de Cavaler ci ca obiect al suspiciunilor și neîncrederii”, contradictoriu și descumpănitor de diferit de imaginea Omului Frontierii, „singuratec, brav, aventuros, nestăpînit, om al acțiunii, nu al cuvintelor, nobil prin structura lui, avînd înăscut simțul dreptății și al nedreptății, de obicei dezrădăcinat, cu un trecut misterios, adesea în marginea legii, deosebit de indomitatec — în special cu pumnii, pistoalele și caii — dar, angajat doar cînd și cînd și așteptînd ca istoria să vină la el și să-l folosească”. Am extras acest început de definiție din splendidul eseu-poem *Legenda Vestului* citit sau mai bine zis jucat de scriitorul Robert Coover (autorul mult discutatului roman *Autodafeul*) în deschiderea recentului simpozion bucureștean „România și America: Interferențe culturale în perspectivă”.

De fapt, de abia ascultîndu-i pe Robert Coover și pe universitarii americani care, discutînd evoluția literaturii în Statele Unite, au raportat-o, din diverse unghiuri, la un reper unic — imaginea „Frontierei”, a căutării raiului pe pămînt undeva într-un vest mereu mobil, de neatîns, dezamăgitor prin caracterul lui eluziv —, mi-am dat seama cît de esențială este pentru cititorii și spectatorii de acolo această mitologie privită de noi cu o detașare ușor ironică. Filmele contemporane cu copilăria reală a lui James Horwitz trădau legenda: „James Stewart, Henry Fonda, Gregory Peck, Garry Cooper, Glenn Ford, Robert Mitchum, Burt Lancaster, Kirk Douglas erau mai mult actori decît cowboy-eroi, explică el. Data viitoare puteai să-l vezi în rolul de ofițer de aviație, avocat din Philadelphia, polițist sau amoretz”. Iată de ce, pornind pe urmele incoruptibililor apți să inflăcăreze imaginația unui „puști din rîndul intii”, a ajuns cu mare dificultate (pentru că nu erau ușor de găsit) să ia interviuri lui Russell Hayden, Gene Autry, Sunset Carson, Charles Starrett, Joel McCrea, Roy Rogers, Tim McCoy și altor foști actori ale căror nume nu ne spun nouă mare lucru, azi businessmen sau cowboy de bilci, sau bătrîni de 85 de ani sau pur și simplu bieți oameni uitați, dar altă dată „The Durango Kid” sau cowboy cîntăreț, sau „Lucky” sau alt personaj de prim rang în ierarhia cineaștilor minori și majori. Cînd s-a curmat seria westernurilor B s-a curmat, practic, și cariera lor actoricească.

Umbre lipsite de consistență, fără nici o asemănare cu eroii viselor aievea, foștii cowboy l-au convins pe fostul puști din primul rînd că „este cu neputință să te întorci în locurile din memorie”.

Felicia Antip

Expoziție Avermaete

● Cu prilejul celei de a 85-a aniversării a scriitorului, Muzeul Literaturii din Bruxelles a organizat recent, în cadrul „Bibliotecii regale Albert I”, o amplă și variată expoziție Roger Avermaete. Actuala expoziție cuprinde 55 de manuscrise autografe ale romanelor, pieselor de teatru și eseurilor scrise de Roger Avermaete între 1918 și 1975, donații ale autorului; patruzeci de lucrări diferite, editate de grupul „Lumière”, retipărite la offset; nenumărate scrisori adresate de diversi scriitori belgieni și străini lui Roger Avermaete, precum și dublurile unora dintre scrisorile acestuia din urmă, toate alcătuind un an-

Tadeusz Holuj : „Mă preocupă mai ales biografia oamenilor”

● Prozator, poet, dramaturg, publicist, născut în 1916 la Cracovia, Tadeusz Holuj a debutat în 1936. El însuși fost deținut în lagărul de la Auschwitz, Holuj s-a dedicat aproape exclusiv temei lagărelor de concentrare și ocupației (Poeme din lagăr, piesa Casa de lângă Auschwitz, romanele Sfirșitul lumii noastre, O persoană, romanele istorice Regat fără pământ, Trandafirul și pădurea în flăcări). El este și autorul

unor remarcabile romane inspirate din actualitate: Inceputul, Pomul dă roade, Paradisul etc. Ce înțelege Tadeusz Holuj prin literatură politică? O spune pe larg într-un interviu acordat revistei La Pologne: „Problemele morale și ideologice m-au pasionat dintotdeauna. După părerea mea, în viața multor oameni ideologia este mai importantă decât arta. În tot ce am scris am vrut să demonstrez că această temă oferă aceleași posibilități de a arăta destine umane ca oricare alt subiect. De aceea eroii romanelor mele sunt oameni care ajung la o anumită ideologie nu din considerații intelectuale sau lecturi, ci din propria lor experiență. În tot ce scriu, o chestiune este mereu pregnantă: în ce măsură atitudinile vitale și ideologice ale omului rezultă din biografia lui? Este ceea ce mă străduiesc să stabilesc.”

Neruda, din nou în „Gallimard”

● În colecția „Du monde entier” a editurii „Gallimard” a apărut, tradus din spaniolă de Jean Francis Reille, volumul de poeme al lui Pablo Neruda — *Troisième livre des odes*. Volumul reunește culegerile anterioare de Ode elementare și Noile ode elementare, precum și ode postume ale marelui poet chilian închinat omului, cerului, mării patriei sale și lumii întregi.

Concurs de critică pentru copii

● În cadrul Anului Internațional al Copilului, în R.D.G. a fost instituit un concurs de critică teatrală. Obiectul supus analizei îl constituie o serie de șapte premiere de teatru radiofonic pentru copii, programate între 1 și 12 iunie: piese cu temă contemporană, dramatizări de basme, piese de aventuri și umoristice. Tineri și adulți sunt admisi deopotrivă în concurs, cu eseuri sau cronici pe marginea acestor piese.

Medalii

„A. Fadeev”

● Pentru contribuții deosebite la literatura militar-patriotică, secretariatul conducerii Uniunii scriitorilor sovietici și Direcția superioară politică a armatei sovietice au decis să acorde medalia de aur „A. Fadeev” poetului Rasul Gamzatov pentru volumele de versuri Tălsul și trandafirul, Granița, La vatră, Luota continuă și poemele Slavă, fii ai Krasnodonului!, Soldații Rusiei, Clopotul Hiroshimei. Aceeași distincție a fost atribuită și scriitorului I. Stasniuk pentru romanul Războiul și alte scrieri cu tematică patriotică. Cu medaliile de argint au fost distinși scriitorii V. Petrov, I. Cigrinov, I. Arsentiev și A. Nikolaev.

După Heidi, Rémi

● Studiourile japoneze de desene animate au realizat un serial de televiziune al cărui erou este micul Remi din Singur pe lume de Hector Malot, „cartea cea mai citită de copii din Japonia”, după cum a precizat reprezentantul casei de filme Tokio Movie Shinsha. Spre deosebire de Heidi însă, Rémi este un film în trei dimensiuni. Spectatorul trebuie să-și pună ochelarii speciali dacă vor să vadă serialul. În imagine: un cadru din noul serial pentru copii.

Secolul lui Rubens și Rembrandt

● O sută treizeci de desene flamande și olandeze, provenite din colecția Bibliotecii Pierpont Morgan din New York, sunt acum expuse la Paris, formând un ansamblu de mare valoare documenta-

re asupra vieții și artel din vremea lui Rubens și Rembrandt. Cei doi titani domină selecția, dar sunt deopotrivă reprezentati Ruysdael, Lievens, Van de Velde, Bloemaert, Van Dyck, Jordaens, Visscher, Goltzius. În imagine: „Studiu pentru Daniel în groapa cu lei” de Rubens.

„Elefantul vizirului” în limba franceză

● Cunoscutul volum de nuvele al lui Ivo Andrić (1892—1975) — *Elefantul vizirului* a fost recent tradus în limba franceză, fiind editat la Paris în colecția „UNESCO d'oeuvres représentatives”. În prefața făcută de Predrag Matvejević este prezentat nu atât autorul, cunoscut și datorită faptului că a fost distins cu Premiul Nobel pentru literatură în anul 1961, ci, în general, creația lui în contextul ei literar și, în special, volumul tradus, explicitându-se caracterul istoric al nuvelor ce se referă la perioada dominației otomane în Balcani.

Forme inedite de activitate culturală

● Lipsa de timp, precum și alte numeroase motive au determinat introducerea unor inedite forme de activitate culturală în Franța. Printre acestea, două au tendința să se impună: librăria-restaurant și café-teatrul literar. Librăriile-restaurant sunt aprovizionate cu cărți accesibile tuturor. În timp ce îngurgitezi un sandviș poți răsfoi și alege cărțile. La café-teatrul literar poți sorbi o cafea, în timp ce privești un spectacol, care, după aceea, este comentat. Se impușcă, cum se zice, doi iepuri dintr-un foc...

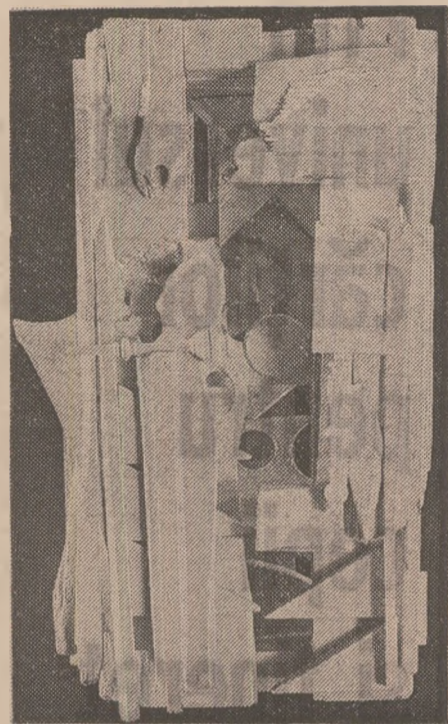
„Artistul la lucru în America”

■ DUPĂ trei decenii de la începuturile celei de-a doua revoluții artistice cu ecou mondial, de astă dată desfășurată în principal la New York, în perioada imediat următoare războiului. La finele anilor patruzeci, adevărul cu privire la acele furtivoase momente ale istoriei de artă poate fi privit cu mai multă detașare și luciditate. Distanța care ne desparte de ele nu este însă numai cronologică, ci și de ordinul conținutului artistic: problemele care concentră atunci atenția pasionată a artiștilor, pe o durată de aproximativ două decenii, astăzi s-au deplasat în alte direcții, cele mai multe aflate la polul opus.

Dominată astăzi de realismul fotografic — sau hiperrealism — pe de-o parte, și de numeroasele experiențe ale artei ambientale pe de alta, scena artistică americană, cu tendința ei de a se autodefini mai ales în spațiul spiritual new-yorkeez, păstrează într-un singur punct — important de altfel — legătura directă cu faza expresionismului abstract. Acel punct este atitudinea față de actul de creație artistică, socotit a fi altceva — mai mult — decât un act operat în lumea valorilor estetice. Dacă expresionismul european de la începutul veacului își consuma în cadrul tradițional al obiectului de artă — statuie, tablou, stampă, — aspirația de a integra valorile „frumosului” în valorile vieții, expresionismul abstract american de la mijlocul veacului ducea această gândire, fără însă a ieși total din ea, până la ultimele ei consecințe. În fapt, „action-painting”-ul, pictura gestuală a lui Jackson Pollock, lirismul extatic al Helenei Frankenthaler, dezlănțuirile lui Kooning, închele, în moduri spectaculoase, un ciclu de expresie artistică modernă, caracterizat prin confruntarea, în pictură, cu două forțe materiale delimitative: pinza și culoarea aplicată pe ea.

Pasul în plus făcut de expresionistii abstracți americani față de artiștii începutului de veac (și între ei se cuvine a include și pe prea puțin cunoscuții „sincroniști” americani Macdonald Wright Stanton, Joseph Stella, John Marin, dar mai ales Morgan Russel, care încă din anii primului război mondial era preocupat „să-și includă propria vitalitate în opera de pictură”) este ideea necesității de a intra și fizic, cu propriul trup, în universul organic al picturii. Era o idee-limită, dincolo de care revoluția mijloacelor tehnice ale picturii, desfășurată totuși în spațiul unor forme moștenite, nu a mai putut merge și nici n-a mai mers. Chiar și gândirea lui Jackson Pollock germină de fapt conștiința acestei ireversibilități, devreme ce, așa cum remarcă Herbert Read, pictorul, cu toată dramatica lui confundare în magma obscură a străfundurilor subconștientului, și, de acolo, direct în concretul imediat al materiei picturii — culoarea azvirlită, improșcată pe pinză — vorbea despre „armonia pură” și despre aspirația lui către „ordinea interioară”. Frank Stella, considerat astăzi drept unul din cei mai valoroși artiști contemporani, este pe cale de a realiza această tranziție, de la problematica expresionismului abstract către o nouă ordine a limbajului culorii, și, alături de numeroși alți artiști, către o nouă viziune asupra raporturilor dintre artă și viață.

Toate aceste probleme sînt cu multă înscușință relevate sau sugerate de organizatorii expoziției deschise, sub egida CCES, la Palatul sporturilor și culturii. Prin însuși titlul ei, expoziția își prezintă

LOUISE NEVELSON: Dawn's Wedding Chest

programul: acela de a propune un examen al procesului de creație, așa cum apare în viața citorva din marile nume ale „Școlii de la New-York”: Jackson Pollock, W. de Kooning, Helen Frankenthaler, Frank Stella, David Smith, Robert Rauschenberg, Andy Warhol, George Segal, Louise Nevelson, Jasper Jo'ns.

Prin urmare, această expoziție nu pune accentul principal pe opere, din care, pentru fiecare artist, oferă în general cite un exemplar, dintre cele mai caracteristice. Interesul vizitatorului este atras în primul rînd spre ambianța materială, socială și spirituală a artiștilor, evocată prin montaje de fotografii și diapozitive, în interiorul unor compartimente închise, care adăpostesc cu intensitate emoțională universul specific al artistului respectiv, cu atmosfera, cu vibrația lui. În atelier, acasă, printre prieteni, în natură, artistul este studiat ca „homo faber”, ca om între oameni, ca om acționînd în societate și asupra ei, integrat în toate valorile sociale și umane, fără ierarhii preconceptuate. În acest sens, expoziția este una dintre cele mai instructive pe care le-am putut vedea la noi în ultima vreme. Ea ne ajută să înțelegem că, indiferent de genul sau tipul de artă care ne atrage, arta, sub toate formele ei, este o realitate a istoriei pe care trebuie să-o cunoaștem din toate unghiurile de vedere. Artă, și mai ales arta modernă, nu înseamnă doar opera finită, imobilizată la locul destinației, ci și întregul drum parcurs de artist, și dincolo de el, de tot ceea ce l-a ajutat, sau l-a îndrăjit, pentru a ajunge la adevărul mai mare sau mai mic, rostit prin operele, oricum cronologic atât de fragile, ale veacului XX.

A. M.

PREZENȚE ROMÂNEȘTI

● Decernat unor personalități din întreaga lume care s-au distins în domeniul artei, culturii și muzicii, premiul internațional „Saggiattario d'oro” a fost conferit în acest an instrumentistului român **Gheorghe Zamfir**. La Fiume, unde a avut loc ceremonia înmînării premiului, naistul român a susținut apoi un recital, entuziast răsplătit de publicul italian.

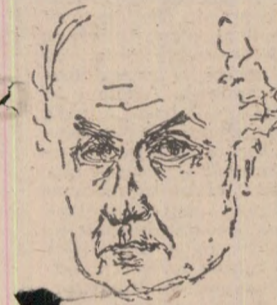
● În „La Nouvelle Revue Française” (no. 312, Janvier 1979, pp. 116—117), cunoscutul comparatist și critic francez Etienne publică o amplă și elogioasă recenzie a recentel traduceri: *La critique des idées littéraires* de Adrian Marino (Bruxelles, Complexe, 1978). Criticul face o incursiune în întreaga activitate a autorului român („savant et subtil”), o situează în compartimentul actual, se declară integral de acord cu teoria invariantelor teoretizate în această lucrare.

● Recent, la Teatrul „Juliusz Osterwa” din Lublin (Polonia) a avut loc premiera piesei *Sieaua fără nume* de Mihail Sebastian, în regia lui Călin Florian. În fotografie, o scenă din spectacol.

● Rimini, Brescia, Bergamo, Milano, Piacenza, Torino — iată etapele iuenerarului străbătut în zilele de început de mai de Orchestra „București” condusă de Ion Voicu pe meleagurile Italiei. La Bergamo și Brescia, orchestra a deschis ediția din acest an, a 16-a, a Festivalului Internațional dedicat unei integrale a operei pianiste mozartiene. La Milano, orchestra condusă de Ion Voicu și Mădălin Voicu a fost programată în sala Conservatorului „Giuseppe Verdi”,

în marele auditoriu al Radioteleviziunii italiene, în ciclul de concerte *Omagio a Milano*. Programele au cuprins, la Festivalurile de la Brescia și Bergamo, creații de Mozart, iar în celelalte orașe un festival Johann Sebastian Bach, unind Concertul în la minor și dublul de Bach (Ion Voicu a colaborat aici cu remarcabilul violonist bucureștean Varujan Cozighian — dirijorul acestor pagini concertante fiind Mădălin Voicu), precum și primele două suite pentru orchestră.

Autoportret

sambu de 3.000 de piese; texte publicate în numeroase reviste și ziare belgiene și străine, sărbătoritul de azi fiind corespondentul regulat al mai multor ziare, printre care „Le Matin”, „Tout”, „La Comédie”, „L'Indépendance Belge”; documente privind opera scrisă a autorului, cuprinzînd și programe de teatru, afișe de spectacole, inclusiv cele din România, și, în sfîrșit, o documentație generală, cuprinzînd diferite materiale, care reflectă alte aspecte ale activității donatorului ei: introduceri la cataloage de expoziții, participări la diverse manifestări culturale, texte de conferințe, ediții ale operelor sale, traduse în alte limbi, inclusiv cele din țara noastră. Muzeul, din cauza amploarei lor, n-a putut expune decât o parte din piese dar, chiar și așa, ea oferă o idee destul de exactă și pe cît posibil completă despre multitudinea activității lui Roger Avermaete despre multitudine activității lui Enrique Diez-Canedo (1879—1944), unul din cei mai importanți critici literari moderni spanioli. Diez-Canedo, care a fost cronicarul literar al revistelor „La Lectura”, „España”, „El Sol”, „La Vos” și altele a fost alături de Dámaso Alonso, unul din cei mai buni critici de poezie, cartea sa *Juan Ramón Jiménez en su obra*, 1944, fiind un model al genului. El este cel care a scris și pledat pentru un studiu complet asupra operei lui Ruben Darío. Tot Diez-Canedo e cel care a închinat studiul strălucite lui Verhaeren, Queirós, Eça, Enrique Gonzales Martinez, Alfonso Reyes, José Maria Heredia, Samain, Regnier, Becquer. Alături de Reyes, Diez-Canedo a fost unul dintre primii critici care au pregătit revalorificarea lui Gongora și a barocului. Alte lucrări ale criticului spaniol sînt *La poesia francesa*, 1913, și *Conversaciones literarias*, în patru serii (1921—1964).

Enrique Diez-Canedo

● Cineastul polonez Andrzej Wajda a anunțat, la Cannes, că intenționează să ecranizeze romanul lui André Malraux, *Speranța*. Filmările se vor desfășura, începînd din toamnă, în Polonia, Spania și Franța.

Andrzej Wajda ecranizează „Speranța”

● Studiourile japoneze de desene animate au realizat un serial de televiziune al cărui erou este micul Remi din Singur pe lume de Hector Malot, „cartea cea mai citită de copii din Japonia”, după cum a precizat reprezentantul casei de filme Tokio Movie Shinsha. Spre deosebire de Heidi însă, Rémi este un film în trei dimensiuni. Spectatorul trebuie să-și pună ochelarii speciali dacă vor să vadă serialul. În imagine: un cadru din noul serial pentru copii.

Prin universul cărților pentru copii și tineret

Desen de Mabel Lucie Atwell pentru Alice în țara minunilor

Ilustrație de Jean Granville pentru Robinson Crusoe

Ilustrație de Val Munteanu pentru Tartarin din Tarascon

Gravură de Gustave Doré pentru Baronul von Münchhausen...

CESTE cartea pentru copii, ne-am întrebat uneori? Este un joc, una din acele jucării pe care le creează iluzia vieții prin care își descarcă un surplus de energie instinctuală? Este ea un fel de vis, de reverie în care se lasă antrenaji, duși, ca într-un somn cu imagini? Este ea un substitut de viață sau e o viață posibilă? Noi, cei mari, citim antrenând în cuvintele cărții toată memoria noastră, a istoriei unei culturi ca și a unei existențe. Dar ei, cei mici, nu investesc în lectura lor nici o memorie, ci, mai degrabă altceva, o întreagă viață viitoare pe care o mai au de trăit. Și atunci iar se ivește întrebarea: este, oare, cartea pentru ei vis sau adevăr al vieții mai adevărată decât însăși viața pe care o duc?

Aș spune că pe copii nu-i interesează într-o carte nici realitatea nici irealitatea cea mai fantastică. Ceea ce îi vrăjește este posibilul. Or, totul este posibil, pentru ei. Totul, în limitele aceluși „posibil” infantil care nu coincide nicidecum cu cel al adulților. Marii scriitori pentru copii și tineret au fost cei care au înțeles pe deplin șansele pe care le poate avea o estetică a posibilului. Fără să fie scrise pentru copii, cărțile unor scriitori au devenit — în versiuni ad usum delphini — un bun al copiilor. Astfel, mirabilele aventuri ale lui Don Quijote, Robinson Crusoe, Gulliver sînt clasicele peripeții ale unor eroi ai adolescenței, deși nu se adresau, la origine, nicidecum, sufletelor juvenile.

Printre cărțile pe care, dintr-o Bibliotecă universală pentru copii și tineret, editurile noastre (și, firește, înainte de toate, Editura Ion Creangă) le-a pus la dispoziția marelui public infantil sau adolescentin, cărțile amintite — în bune versiuni prelucrate — ocupă un loc de seamă. Pe lângă ele sînt însă alte opere „clasice” scrise, de astă dată, anume pentru acest public. De la colecțiile de basme — de Grimm sau Andersen — prin povestirile sau micile romane pentru copii și tineret — de genul lui Pinocchio de Colodi sau Heidi, fetița munților de Johanna Spyri — pînă la romanele lui Jules Verne, au apărut versiuni noi ale unor încântătoare cărți care înfruntă, iată, la fel de bine și alte opere „clasice” pentru adulți, deceniile, dacă nu veacurile. Într-o galerie a clasicii scrisului pentru copii (dar nu exclusiv pentru copii) Ion Creangă a dobîndit de mult o firidă a sa. Este, în basmele sale, o poartă deschisă pentru intrarea copiilor într-un univers imaginar, dar și, ceea ce e mai rar, în Amintirile sale, o inițiere nostalgică în lumea candorilor infantile. Desigur, cărțile pentru copii cunosc și ele o anume cădere în desuetudine odată cu pieirea unor lumi din care făceau prea mult parte. Romanele contesei de Ségur pe care le mai gustam la o fragedă vîrstă nu cred că ar mai putea fi savurate azi de copiii noștri. Chiar și Povestile cu zine, ale bunel contese, care au apărut cu vreo doi ani în urmă, par ciudat de prăfuite, deși s-ar părea că zinele nu îmbătrînesc. Iluzie, precum multe altele. Desigur, Alice în țara minunilor, ca și Peripețiile Alicei în lumea oglinzii, ale lui Lewis Carroll își păstrează, în pofida timpului trecut, parfumul, prin umorul absurd atît de particular pe care-l emană. Tot astfel Vrăjitorul din Oz al lui Frank Baum, deși e o scriere artistică minoră.

NU DEMULT a apărut într-o delicioasă traducere-prelucrare o carte care-i vrăjește de mai multe generații pe cei mici: Heidi, fetița munților, de Johanna Spyri, repovestită în românește de Jean Grosu, Gulliver și Robinson, ca și eroii lui Jules Verne (cei mai mulți dintre ei, căci mai și cite-un căpitan de cincisprezece ani, sau mai sînt copiii căpitanului Grant) sînt maturi, de o maturitate exemplară. Chiar și Alice pare destul de mare și de bine educată. Heidi are de partea ei farmecul ingenuității copilărești. Și dacă, fără o educație prea susținută, e totuși atît de cuminte este pentru că are cîteva virtuți native la care se adaugă minunata înfrîurare a unei pedagogii a Naturii. Munții sînt marii ei dascăli. O școală deloc pedant-didactică. Nu este

de mirare că Heidi crește atît de frumos în paradisul montan elvetic, cînd ne amintim că Rousseau și Pestalozzi și alții alți mari pedagogi s-au născut printre Munții Elveției, țară — în sens goethean — pedagogică. Lecția munților (a Bunicului, bătrîn om al munților) este una frustă, de o simplitate deconcertantă, pedagogie austeră în care firea, munca — dar nu în ultimul rînd inima — au un rol precumpănitor. Ceea ce este frumos în cartea aceasta și ceea ce face din ea altceva decît un simplu roman pedagogic este că nu numai mica Heidi este crescută acolo în munte, că această formare a ei în mediul benefic, inocent-paradisic al Muntelui are și asupra celor din jur, și în primul rînd a Bunicului, efecte binefăcătoare. Muntele este tîmăduitor și acest rol taumaturgic al său (printr-un rousseauism al întoarcerii la natură) îl joacă și în cazul orășenilor. Casa din munte — în care totul scriștie și trosnește cînd vîntul suflă cu putere — e opusă casei din Frankfurt a bogatului nefericit Sesemann. Este o poezie a locurilor și fapturilor pe care toate — paștele și stîncă, flori de munte și capre, Bunicul, Peter și micuța Heidi — o emană, o poezie seducătoare pe care noua prelucrare românească a lui Jean Grosu o manifestă din plin. Din nefericire, o asemenea carte, care a dispărut îndată ce a apărut în librării, nu a fost tipărită în condițiile grafice pe care le-ar fi meritat. Spre comparație avem, în traducerea lui Jean Grosu și a Margaretei Grosu, un admirabil op, delicat ilustrat și legat după toate legile unei tehnici moderne (ca să nu vorbim de literă și hirtie), o carte de bun gust din toate punctele de vedere, Povestiri din pădure de Rudo Maric. Cartea aceasta ar putea servi drept model tipăriturilor noastre pentru copii și adolescenți.

CĂCI, la cele ce spuneam mai sus despre ce înseamnă cartea pentru cei mai mici decît noi, trebuie să adăugăm — printre altele — că, îndeosebi într-o eră a vizualului, opera tipărită nu se mai poate mîrgini, în acest caz, la a fi transmițătoare a unor cuvinte. Cartea pentru copii este, asemenea unei opere plastice, un bun în sine care vorbește prin linii, forme și culori. O carte neilustrată pentru copii (o știu prea bine chiar și alcătuitoarii de abecedere) este de o fastidioasă tristețe, care îi îndepărtează pe cititorii ei. Chiar și cei ceva mai mari, cei cărora — printre altele — li se adresează cărțile lui Jules Verne o știu. A fost o bună idee să se păstreze în colecția noastră albă, nu roșu și aur a ediției Hetzel, ilustrații din cele originale. Cum să-ți imaginezi, fără să ai o cît de mică ilustrație, fie și în negru-alb, gravată în secolul trecut, acel original Steam House, casa cu aburi, acel bungalow rulant pe care rajahul Bhutanului a pus să i se construiască, „minune a arhitecturii indiene” placată pe o idee a tehnicii britanic-occidentale. Acest prodigios aparat de locomotie, tras de un elefant de oțel, de un Leviatan artificial, e compus — în afara locomotivei-elefant — din două vagoane de cîte șase metri lățime, bine suspendate pe arcuri foarte lungi și extrem de flexibile: „Primul vagon avea o lungime de cincisprezece metri. În față, veranda sa elegantă, susținută de pilaștri ușori, adăporea un balcon lat, în care puteau sta în voie vreo zece persoane. Două ferestre și o ușă dădeau spre salon, luminat în plus de două ferestre laterale. Salonul, mobilat cu o masă și o bibliotecă, înzestrat cu divane moi pe toată lățimea lui, era decorat artistic și tapetat cu stofe bogate. Parchetul era acoperit cu un covor gros de Smirna...”. Și descrierea continuă, delectabilă.

Încotro se îndreaptă elefantul cu aburi al minunatului rajah? Pentru noi, îmbarcați în vagoanele-i în care paravane de vetiver stropite neîncetat cu apă parfumată mențin o răcoare plăcută, ele nu pot să se îndrepte decît spre îndepărtata, visătoare țară baudelaire-iană, unde totul este lux, calme et volupté!

Unde ești copilărie cu închipuirea ta cu tot?

Nicolae Balotă

Sport

De înălțat păcatul în tei

Singele vinului de mal, roșu ca o mușcătură de jder în gîtul vulpii și bun ca durerea părăsită de moarte, își leapădă clipele din urmă în clipele dinții ale verii. După amiaza ploaie puțin, scara se face de farfurii pentru musafiri și e nevoie de paștii cu mesteceni și plopî tîncrî pe care să le umple pitecii cu flori alungate și scinteietoare. (Îți amintești drumul la Rădăseni? Patrocle avea ochi de zmeură.) Ne dezmiardă cu o sărutare pe umărul mușcat de crucea florilor patru zări bătute-n diamantele ciinelui meu Dumitru, răsăritul luceafărului într-un samovar vechi și fără izmă și prea puțin aduceri aminte. (Doamne, dumăzdule nu-mi da mie robinet de luminii și drum spre furtună de vișin!) Luna iunie vine la băut laptele stîniî cînd se cîntă: „Mi-e dor de munți, de Caraimanul” și se va trece-nvîrtindu-se cu ameteala teilor icoșită din toate pușcăriile și lucățele inehisorilor de lemn. Îmi dați voi, domnișoară? Urmează cel mai frumos tango: Ce odioară mi-e trupul, ce limpede păcatul (ei, totdeauna, întunecat și cu trandafirul-nfipt la urecho), ce gît rețezat are noaptea și ce singe de băut curge pe butucul lunii! Acolo, pe o pătură de pelin strecurată prin argint și-au frînt gîtul sau au fost decapitați cu semilună doi boboci de umbră deasă pe care nu-i vom întîlni în circurile ce se vor topi în biguaiă de septembrie. Miine dimineață începe vara, toți oamenii au dreptul să privească în rîu și să-și sărute chipul frumos, dar nimeni n-are voie să se gîndească la moarte, iasomia s-a urecat cu țitele pe pervaz (nici un led cu botul unde trebuie), trandafirii șterpesc vînt ca să-l trenă prin rachiu către vadurile de caprifoi și de lucernă — singurele flori care n-au creier, fiindcă le mîncă vaca. Vaca fiind tu și ci și eu, iar eu fiind din nou litera cumsecade a scărilor de lemn pe care vine finul să se roage: hai să inebunim împreună înainte de coasă și să dăm cu asfinț în dimineață, cînd încăruntesc de rouă, să le țărănim. Vai, să nu se fii acum cîmp și să te zască o cumpănă. N-am nici o nădejde de oameni, sufletul meu e o față de masă întinsă pe pămînt, plină cu străchini în care coboară puhoale de linguri. Uitați-vă, sînt frul de lumină de ieri pe care nu l-ai amezat cu vorba și care urcă azi în pai ca să dea cu aur pe bobul grîului ce se va coace miine și-l vom minca împreună, cei ce-l merităm și cei ce obișnuim să trădați mercur la cina cea de taină. Șase boi leagănă carul, dealul se duce-n mormînt, inclus-în-virtuceș, scara doarme, podul cîntă, cine va fi drumul acela care sîrșește în prăpastia unde se aruncă, fără să știe, cei ce se desenează, din dușmănie, cu pretinsă nemurire. Prima scară de iunie e o gîrlă în care dușmănia voastră nu face pește și n-are rost să pun cirlice ca să vă prind ființa fără de faptură. Vreau să intru în vară strigînd: ia mai lăsați-mă-n pace, voi ăia care vă spălați pe față cu venin.

Fănuș Neagu

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republică Socialistă România
Director GEORGE IVAȘCU